

SVOBODNA BESEDA

9 772463 821805

5 / REVIJA ZZB ZA VREDNOTE NOB SLOVENIJE / marec 2016 / cena 3 eur / letnik II / ISSN 2463-8218

Ljubljana – zelena prestolnica Evrope

Pogovor

Janez Stanovnik

Gibanje OF je nastalo zato, ker je odpor zorel in dozoreval v bazi, med ljudstvom.

STRAN 11 - 13

Pripoved

Vilma Jenko: Najlepši dan moje mladosti

STRAN 14 - 15

Ljubljana – zelena prestolnica Ljubljane

Pot ob žici – zeleni prstan Ljubljane

Sredi marca je Ljubljana prevzela laskavi naziv zelena prestolnica Evrope 2016, ker je po mnenju Evropske komisije v najkrajšem časovnem obdobju naredila največ sprememb v pravo smer. In tudi zaradi dolgoročnega načrtovanja, saj so, kot pravijo v Mestni občini Ljubljana, trajnostni razvoj mesta z oblikovanjem Vizije Ljubljana 2025 zasnovali že leta 2007.

// PIŠE IN FOTO: Jožica Hribar

Nagrada ima za Ljubljano velik pomen, saj se je s tem umestila na evropski in svetovni zemljevid. Ljubljana je postala ena od turistično najbolj obiskanih evropskih prestolnic, leta 2014 je imela rekordno število turistov in se je uvrstila med 100 najbolj trajnostno naravnanih destinacij na svetu.

Vse leto bo torej slovenska prestolnica v znamenju zelene barve in dogodkov, povezanih s trajnostnim in ljudem prijaznim načinom življenja. V MOL in

Aprila bo po Ljubljani začel testno voziti električni vlakec Urban, ki je plod znanja in izkušenj sodelavcev Ljubljanskega potniškega prometa in slovenskih strokovnjakov za elektromobilnost.

Zavodu za turizem pripravljajo množico prireditvev s poudarkom na zelenih ogledih mesta, in širitev območja, zaprtega za promet. Prireditve bodo potekale vse leto, njihov seznam pa je mogoče najti na spletnem naslovu: <http://www.zelenaljubljana.si/dogodki>

Za nas posebej zanimive pa bodo letošnje prireditve ob jubilejnem, že 60. pohodu ob žici. Dejstvo, da Ljubljano obkroža 34 kilometrov urejenih zelenih površin Poti spominov in tovarništva oziroma zeleni prstan Ljubljane, kot je Pot poimenoval eden od njenih pomembnih graditeljev, Franc Kimovec - Žiga, daje mestu poseben pečat. Letošnji množični športno-rekreativni dogodek bo potekal od 5. do 7. maja, le nekaj dni zatem, ko se bomo na posebni slovesnosti spomnili 75. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte in pred praznovanjem obletnice osvoboditve mesta in 25. obletnice državne osamosvojitve Slovenije.

Današnja Pot poteka po trasi, na kateri so 22. februarja leta 1942 na ukaz visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino Emilia Graziolia in poveljnika 11. armadnega korpusa, generala Maria Robottija, okrog Ljubljane začeli postavljati ograjo iz bodeče žice in kolov, ki je pomenila poskus, da bi glavno mesto italijanske province odrezali od vse pogostejših pojavov partizanskega upora in ga z racijami in aretacijami notranje očistili. A kmalu so ugotovili, da prihodov v mesto in izhodov iz njega ne bodo mogli ustaviti samo z bodečo žico, zato so uredili enajst cestnih prehodov, imenovanih bloki, kjer je bil dovoljen prehod s posebno dovolilnico. Maja 1942 so začeli graditi ob žici še bunkerje, izselili so nekatere hiše za potrebe vojaške posadke, napeljali telefonsko in električno omrežje in do golega očistili površine ob žici. Nekaj mesecev pozneje so Ljubljano dodatno utrdili s postavitvijo stražarnic, španskih jezdecev.

Obroč okrog mesta je bil širok od osem do deset metrov in visok do dva metra. V obroču je bilo 206 bunkerjev, 69 večjih, enajst izpostavljenih, 53 manjših in 73 notranjih, stražilo pa jih je 1300 vojakov s 110 mitraljezi, trinajstimi minometi in dvanajstimi topovi. Tako zavarovanje je trajalo kar 1171 dni, do osvoboditve 9. maja 1945, saj so po kapitulaciji Italije obroč uporabljali in obnavljali Nemci.

Po koncu vojne so večino bunkerjev odstranili, prvega pa so zakonsko zaščitili leta 1958. Leto pozneje so na nekdanjih blokih ob vpadnicah postavili spominska znamenja po zasnovi Vlasta Kopača, na začetku šestdesetih so traso označili s stebrički arhitekta Eda Ravnikarja, leta 1968 pa so jo spominsko zaščitili. Samostojna Slovenija Poti ni bila naklonjena, eden prvih županov je dal pod krinko spomeniške zaščite požagati zaščitene spominske drogove. A številnim zanesenjakom, zbranim v društvu Zeleni prstan, je ob podpori meščanov uspelo ohraniti to izjemno kulturno, zgodovinsko in rekreativno površino Ljubljane.

Več na:

zelena.prestolnica@ljubljanasi.si ■

Zmajčica Flora, maskota Ljubljane – zelene prestolnice Evrope

Šesti april 1941

// PIŠE: **dr. Jože Pirjevec**,
predsednik zgodovinske komisije pri ZZB za vrednote NOB Slovenije

Ko so v Berlin prispele novice, da so v Beogradu 26. marca 1941 izbruhnile velike ljudske manifestacije iz protesta proti odločitvi koalicijske vlade Cvetković - Maček, da pristopi k paktu med Nemčijo, Italijo in Japonsko, da je bil v noči zatem izpeljan državni udar, ki ga je organizirala peščica letalskih častnikov, da je moral regent, knez Pavle, oditi z družino v izgnanstvo in da je general Dušan Simović oblikoval novo vlado, je Hitler izgubil razsodnost. Skladno s svojim ihtavim značajem je takoj sklical svoje generale in jim dal nalogo, da vzporedno z operacijo Marita, s katero naj bi nemška vojska pohitela na pomoč ogroženim Italijanom v Grčiji, organizirajo proti Jugoslaviji še operacijo *Strafgericht* – Kazen.

Simović in njegovi zbegani sodelavci, ki so po nasvetu britanskih tajnih služb uprizorili državni udar, po prevzemu oblasti niso poslušali angleškega premierja Winstona Churchilla, naj udarijo v Albanijo, se tam polastijo orožja okupacijske italijanske vojske, ki je bila v razsulu, in se pripravijo na odpor proti Wehrmachtu. Nasprotno, v Rim in predvsem v Berlin so sporočili, da se ne nameravajo odpovedati pravkar podpisanemu paktu, kar pa besnega Hitlerja ni pomirilo. Zaman so jugoslovanski voditelji iskali pomoč pri Sovjetski zvezi, s katero so leto prej navezali diplomatske stike in ki je z nelagodjem opazovala širjenje nemškega vpliva na balkansko območje, čeprav jo je formalno še vezal pakt s Hitlerjem o nenapadnosti, podpisan avgusta leta 1939 med zunanjima ministroma Molotovom in Ribbentropom. Stalin, ki nikakor ni hotel izzivati nacistične Nemčije, je v pomoč Jugoslaviji lahko storil samo eno: ponudil ji je pakt o medsebojni pomoči, ki naj bi signaliziral Berlinu, naj ne pretirava s svojim pohlepom po Balkanu. Toda ko je bil v zgodnjih urah 6. aprila 1941 podpisan ta doku-

ment v Moskvi, so se nemški letalci že odpravljali, da iz postojank v Bolgariji poletijo nad Beograd in ga bombardirajo.

Na cvetno nedeljo se je v treh zaporednih sunkih to tudi zgodilo: približno pet tisoč ljudi je umrlo, mesto pa je bilo v ruševinah. V naslednjih urah je Wehrmacht že prestopil mejo pri Mariboru in začel prodirati proti Zagrebu. Jugoslovanska vojska se v bistvu ni uprla, vlada s sedemnajstletnim kraljem Petrom II. na čelu je zbežala v Grčijo pod britansko okrilje, njen predstavnik, general Danilo Kalafatović, pa je bil 17. aprila prisiljen podpisati kapitulacijo. Medtem sta se na Dunaju sešla nemški zunanji minister Ribbentrop in njegov italijanski kolega Galeazzo Ciano in si po Hitlerjevih navodilih razdelila Jugoslavijo. Kar zadeva naše dežele, so Nemci zahtevali zase Štajersko in Gorenjsko, ki so ju imeli za del svojega etničnega ozemlja, Italijanom pa so prepustili Ljubljano, Notranjsko in Dolenjsko. Prekmurje so dodelili Madžarom.

V strašni stiski, v kateri se je znašel slovenski narod, ki mu je v najboljšem primeru grozilo hlapčevstvo, v najslabšem pa izgintotje, so meščanske stranke skušale poiskati najprej zaščito pri Nemcih v upanju, da jim bodo ti zagotovili avtonomijo v okviru tretjega rajha, ko pa so se te iluzije izjalovile, so se obrnile na Italjane. Niso računale na slovensko, predvsem intelektualno, mladino, ki ni bila pripravljena kloniti brez odpora. Zgodilo se je nekaj, kar je v dvajsetih in tridesetih letih napovedovalo že tigrovsko gibanje na Primorskem. Mladi fantje in dekleta so pograbili za orožje in sredi zasužnjene Evrope, ko se je zdelo, da se pred zmagovitim Hitlerjem ne more nihče braniti, prižgali iskro upora. Z njimi je slovenski narod dosegel mutacijo, ki mu je dovolila, da stopi v zgodovino Evrope kot zrel osebek. ■

SVOBODNA BESEDA

6 - 7: Kolumna:

Jože Poglajen: Miti in mitingi osamosvojitve

Martin Premk: O »razdvojenem narodu«

8 - 10: Aktualno:

Slovenska gospodarska rast in stabilnost

Pobuda za Zavezništvo proti revščini

Pravica do pitne vode v ustavo

11 - 13: Naš pogovor:

Janez Stanovnik: urednik Slovenskega zbornika 2016

14 - 16: Pripovedi:

Vilma Jenko: Moji spomini na vojno v Trziču

Milan Štibelj: Z ranjencema na pot

17 - 18: Reportaži

Dedni vrh pri Makolah

Dolina Lobnice nad Kokro

19 - 22: Dogodki

23-24: Pisma

25 - 26: Jubileji

27 - 39: Sporočila

ZZB za vrednote NOB Slovenije

40 - 41: Imeli smo ljudi

Fotografije na naslovnici: : Ljubljana - zelena prestolnica Evrope 2016.
Foto: Vid Brezočnik

SVOBODNA BESEDA je revija ZZB za vrednote NOB Slovenije za domoljubna, socialna, gospodarska, politična, zgodovinska in kulturna vprašanja doma in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije

Zanj: Tit Turnšek, predsednik

Uredniški odbor: Janez Alič (predsednik), dr. Maca Jogan, Božo Kovač, Mitja Meršol in Rok Židanik.

V. d. odgovornega urednika: Slavko Grčar

Jezikovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:

ZZB za vrednote NOB Slovenije,
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

Cena: 3 €

letna naročnina: 36 evrov,

trimesečna naročnina: 9 evrov

telefon: (01) 434 44 45; fax: (01) 434 41 17

elektronski naslov: svobodna.beseda@gmail.com

ISSN 2463-8218.

Transakcijski račun: SI56 0201 0001 8541 225

Davčna številka: SI 84151714

Tisk: Schwarz print, d. o. o. Ljubljana

Počastili so dan žena

Mestni odbor ZZB za vrednote NOB Ljubljana je tudi letos v Cankarjevem domu za svoje članice pripravil kulturno prireditve ob 8. marcu, mednarodnem dnevu žena, ki je potekala pod pokroviteljstvom ljubljanskega župana Zorana Janovića. Župan je tudi nagovoril zbrane in se zahvalil vsem ženskam, ženam, dekletom, materam, babica in taščam za

// Foto: Nik Rovar

njihov prispevek tako med narodnoosvobodilnim bojem kot tudi danes. Slavnostna govornica je bila **Anja Kopač Mrak**, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki se je v svojem nagovoru sprehodila od časov, ko so se ženske šele borile za svoje pravice, prek obdobja druge svetovne vojne, ko so nosile izjemno breme, pa vse do sodobnih časov, ki ljudem na splošno niso naklonjeni.

V pristrčnem kulturnem programu, ki ga je povezovala Mojca Poredoš, so s pesmijo navdušili člani Partizanskega pevskega zbora. Prav tako pa mladi ljubljanski recitatorji, pevci in glasbeniki. Članice ZZB so povsem napolnile dvorano, med njimi pa je bilo poleg nekdanjih bork, taboriščnic, internirank, izseljenk in ilegalk tudi veliko njihovih hčera in vnukinj. Prireditve se je udeležilo tudi vodstvo ZZB za vrednote NOB Slovenije in mestne borčevske organizacije. V predzvečerju pa so člani organizacije Študentska iskra mimoidočim delili zgibanke, v kateri so pojasnjene osnovne značilnosti ženskih gibanj in prizadevanj za enakopravnost spolov.

J. H.

101 leto Antona Vratuše

21. februarja je 101 leto dopolnil Anton Vratuša, najstarejši slovenski bорец NOB, taboriščnik in partizan, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Kljub častitljivi starosti še vedno veliko bere in piše ter predava, posebej, ko ga pot zanese v njemu ljubo Prekmurje. Vratuša se je rodil v Dolnjih Slavečih v občini Grad Lani, ob njegovem 100. rojstnem dnevu, so se mu rojaki oddolžili z znanstveno monografijo z naslovom *Jezičkovna in literarna misel Antona Vratuše*. Izdali sta jo Ustanova dr. Šiftarjeva fundaci-

ja in Pomurska akademsko znanstvena unija, njen izid pa je podprlo tudi Ministrstvo za kulturo. Monografija je razdeljena na več poglavij, v katerih so različna področja Vratuševega dela predstavili mnogi avtorji. V monografiji pa je Tadej Bajt, predsednik SAZU, za Vratušo zapisal pomenljiv stavek: »Vsak dan mu je delaven!«

J. H.

Izza parlamenta

Pri Založbi Modrijan je na začetku leta izšla zanimiva knjiga z naslovom *Izza parlamenta*. Njen avtor je **Jure Gašparič**, zgodovinar mlajše generacije (letnik 1977) z Inštituta za novejšo zgodovino, knjiga pa ima podnaslov *Zakulisje jugoslovanske skupščine 1919-1941*. To je že Gašparičeva druga knjiga o obdobju Kraljevine Jugoslavije, leta 2007 je namreč pri isti založbi že izšlo delo SLS pod kraljevo diktaturo – Diktatura kralja Aleksandra in politika Slovenske ljudske stranke v letih 1929-1935.

V knjigi avtor bralcu predstavi delovanje jugoslovanskega parlamenta in ga popelje skozi različne pasti parlamentarnega dogajanja, v razpravnih dvoranah srečujemo skregane in glasne poslance, ki so se pogosto zmerjali, povzročali

S predstavitve knjige (z leve): Miran Potrč, Simona Kustec Lipicer, Jure Gašparič in voditeljica Darja Groznik.

škandale in se dvakrat tudi streljali. Raznovrstnega nasilja je bilo torej veliko. In seveda avtor ne zaobide tudi korupcije, kupovanja glasov in raznih drugih mahinacij. Kot pravi, so poslanci, ki so prihajali iz vse Jugoslavije in so bili različnih položajev, izobrazbe in nazorov, politiko dojemali kot polje nastopaštva. »Parlament je bil prostor izražanja konfliktov, ne pa prostor njihovega reševanja,« je poudaril Jure Gašparič.

Na predstavitvi sta spregovorila tudi dolgoletni poslanec Miran Potrč in vodja poslanske skupine SMC Simona Kustec Lipicer, največ vprašanj zanj pa je seveda bilo, ali se danes v parlamentu dogajajo podobne oziroma enake zgode in nezgode? **Miran Potrč** je poudaril, da tudi današnji parlament oziroma državni zbor deluje podobno, razlike pa so v tem, da sta v njem zagotovljena javni red in mir, poslanci ne smejo nositi orožja, po njegovem pa je v našem državnem zboru tudi precej manj konfliktov. **Simona Kustec Lipicer** pa je opozorila na pomen knjige za razumevanje slovenske zgodovine in menila, da so za slabo mnenje volivcev o slovenski aktualni politiki krivi tudi poslanci, ki so pod stalnim nadzorom javnosti, razhajanja med njimi pa so v zadnjem obdobju pretežno na ideološki ravni.

J. H.

Ustanovljen Odbor mladih borcev

Na pobudo Pokrajinskega sveta ZB NOB severne Primorske so se konec januarja v Novi Gorici sešli predstavniki mladih, ki se zavzemajo za vrednote NOB. Prisotni so bili predstavniki vseh združenj severne Primorske, in sicer: ZB Ajdovščina-Vipava, ZB Bovec-Kobarid-Tolmin, ZB Idrija-Cerkno in OZB Nova Gorica. Srečanja mladih severne Primorske so se udeležili tudi predsednik ZZB NOB Tit Turnšek in vsi predsedniki omenjenih združenj. Udeležba predsednika ZZB in predsednikov združenj je bila izraz zavedanja vodstev o pomembnosti vključevanja mladih v ohranjanje vrednot NOB med mladimi.

Predsednik **Tit Turnšek** je v uvodu opisal naloge Zveze združenj borcev za vrednote NOB. Orisal je zgodovinsko vlogo partizanov v drugi svetovni vojni, v času NOB ter prispevek slovenskega naroda pri odporu proti fašističnemu in nacističnemu okupatorju v letih 1941–1945. Obsodil je ravnanje nekaterih zdajšnjih političnih struktur, ki hočejo prikazati odpor večine slovenskega naroda proti okupatorju kot komunistično revolucijo in prikazati sodelavce okupatorjev kot domoljube.

Predsedniki združenj so mladim predstavili delovanje združenj borcev za vrednote NOB. Mladim borcem za vrednote NOB so izrazili vso podporo pri prihodnjem delu. Poudarili so vrednote Osvobodilne fronte iz leta 1941, zdajšnje probleme navidezne demokracije in težave mladih. Svoboda in demokracija sta danes deklarirani kot pravici vseh ljudi. Prisotni so se vprašali, kakšni pravica in svoboda sta to, če mladi ne dobijo ustreznih služb in je njihova nezaposlenost najbolj pereča težava. Politika se ukvarja sama s seboj, ne odpravlja socialnih, družbenih in gospodarskih težav. Iz leta v leto se večja število revnih in na drugi strani število bogatih, ki so si na tajkunski način pridobili premoženje.

Mladi so izrazili svojo pripravljenost za podporo in širjenje vrednot NOB. Številni med njimi so dijaki in študenti. V šolah so zelo malo izvedeli o NOB. Nekateri predavatelji bolj poudarjajo komunistično revolucijo in dogajanje po vojni. Tudi leto osamosvojitve 1991 ni prikazano kot zgodovinsko in veliko dejanje slovenskega naroda.

Na sestanku so se dogovorili, da za koordinatorskega Odbora mladih borcev za vrednote NOB do pravno formalne ustanovitve z zborom imenujejo Igorja Mlakarja iz Idrije in Blaža Škrlja iz Nove Gorice za njegovega namestnika.

Pobude in predlogi mladih bodo oblikovali v posebnem programu dela v obdobju 2016/17. Sprejet je bil sklep, da oblikujejo predloge po združenjih do konca februarja. V marcu bo sklicana seja odbora mladih. Na to srečanje bodo mladi borci povabili tudi druge enako misleče, tako da bodo iz vsakega združenja v odboru najmanj dva ali trije člani. Odbor bo deloval kot koordinacijsko telo, glavne dejavnosti bodo izvajane v okviru združenj. Taka decentralizirana oblika delovanja zagotavlja dobro delo.

Sodelujoči pa so ob koncu izrekli obžalovanje, da se srečanja ni udeležil nihče iz Mladinske komisije pri ZZB NOB.

Rino Velikonja

OBVESTILO NAROČNIKOM

Na vprašanja nekaterih bralcev o naročanju revije Svobodna beseda sporočamo, da je plačana položnica enakovredna naročilnici. Kdor je oziroma bo plačal položnico za naročnino Svobodne besede, je oziroma bo s tem izrazil voljo, da želi biti naročnik na Svobodno besedo. Pošiljanje naročilnice zato ni potrebno.

Uredništvo

OBVESTILO

Naslednja številka Svobodne besede bo zaradi praznika izjemoma izšla že v petek, **22. aprila 2016.**

POJASNILO

Podatki o hiši Cesta 27. aprila 51.

Vidmarjeva vila na Cesti 27. aprila 51 je bila najprej v lasti Josipa Vidmarja starejšega (1859-1950), ki je bil dežnikar in lastnik »prve kranjske tovarne dežnikov.« Nikoli ni bila v lasti Josipa Vidmarja, esejista in literarnega kritika (1895-1992)!

Josip Vidmar starejši, je vilo kupil okoli leta 1930 in v njej živel v prtiličju do svoje smrti. V prvem nadstropju je stanoval Josip Vidmar, mlajši, takrat še dramaturg. V tem stanovanju je bila 26/27. 4. 1941 ustanovljena Osvobodilna front. V stanovanju v drugem nadstropju je živela Ivana Skrbinšek, roj. Vidmar, ki je bila tedaj še poročena z Milanom Skrbinškom, igralcem. Ker je leta 1946 postal Josip Vidmar predsednik prezidija republike Slovenije, je vlada RS preuredila Dukičevo vilo (Cesta 27. aprila 1) v rezidenco, po letu 1953 v stanovanje, po letu 1975 pa v pet stanovanj. V Dukičevi vili je Josip Vidmar ostal do svoje smrti leta 1992. Nikoli ni posedoval nobene nepremičnine!

Ko je Josip Vidmar starejši leta 1950 umrl, se je njegovo premoženje delilo na sedem dedičev (Milan Vidmar, Mila Favai, Stane Vidmar, Ivana Skrbinšek, Josip Vidmar mlajši ter Ciril in Meta Vidmar). Milan in Josip Vidmar sta se odrekla dedovanju v korist Ivane Skrbinšek. Po smrti Mete Vidmar se je nato premoženje, v katero je spadala tudi vila na Cesti 27. aprila, razdelilo le na dediče (oz. njihove potomce): Ivano Skrbinšek, Milo Favai, Staneta Vidmarja in Cirila Vidmarja in se razdrobilo nekako na stopetindvajsetine, zato ni bilo ne moči ne volje, da bi se namembnost hiše spremenila. Zadnji poskus slovenske Socialistične zveze je naletel na odpor nekaterih lastnikov. Od vseh teh lastnikov sta hišo končno odkupila in jo adaptirala Gorazd in Lara Jančar.

Josip Vidmar, esejist in literarni kritik, ni nikoli posedoval nobene hiše, niti hiše, ki mu jo pripisujete, zato vas prosim, da prenehate s to dezinformacijo.

Živa Vidmar, Ljubljana

Jože Poglajen

Miti in mitingi osamosvojitve

Pametni ljudje se ob okroglih obletnicah rojstva svoje države veselijo doseženega in se spomnijo zaslužnih. Toda državne proslave pri nas so bolj podobne pogrebom, tiste opozicijsko paralelne pa strankarskim mitingom. Tudi letos se je začelo proslavljati na mitingaški način, ko nekateri osamosvojitelji vsiljivo ponujajo samo svojo resnico. Pri tem jim ni tuje retuširanje polpretekle zgodovine, podobno tistemu, ko so na arhivskih fotografijah postroja 3. bataljona 27. zaščitne brigade TO (prej Brigada Edvarda Kardelja, pozneje Janšev Moris) tik pred božičnim plebiscitom decembra 1990 v Kočevski Reki nevidne domoljubne roke s kap teritorialcev zbrisale rdeče zvezde. Vse to obvezno spremlja paranoično in žolčno obračunavanje s pravimi in še bolj z namišljenimi političnimi nasprotniki v obliki neulovljivih, a zato toliko bolj strašljivih duhov, kot so denimo »izdajalski Kučanov klan«, rdeča mafija, udbomafija, omrežja in kar je še takšnih priročnih političnih strašil.

Tako je vodja SDS na nedavnem Pučnikovem simpoziju v Slovenski Bistrici večino svojega govora, kot je poročalo Delo, namenil iskanju krtov, veleizdajalcev, dezertnerjev in nasprotnikov osamosvojitve. Pri tem ni skoparil s konkretnimi imeni nekdanjih kolegov v Demosu, ki da so imeli debele dosjeje v arhivu Udbe. Ko je Janša govoril o domnevno senčnih straneh tistega časa, seveda ni omenjal nelegalnega in nesramno oderuškega prodajanja orožja in vojaške opreme na Hrvaško in v BiH pod njegovo taktirko in v času, ko so to orožje krvavo potrebovali slovenski teritorialci in policisti. Še manj je seveda omenjal, kam so izpuhtele desetine milijonov nemških mark gotovine, ki so jo preštevali kar v pisarni šefa vojaške tajne službe Andreja Lovšina, znanega tudi kot »gospod šest odstotkov«. Janši je več kot dvajset let uspevalo orožarsko afero, ki je mati vseh afer (in če hočete, največji madež osamosvojitve), porivati pod preprogo molka »bratov v orožju«, toda nova dejstva in orožarske povezave v drugih oblikah počasi vendarle prihajajo na dan in Janša, Bavčar, Lovšin imajo vse večje težave pri pojasnjevanju, od kod jim tako veliko premoženje oziroma gotovina na bančnih računih. Ker je zadeva zastarala, akterjem zaradi te nezakonite trgovine ne grozi več celica na Dobu, a jim od moralnega osamosvojitvenega kredita ostaja zgolj še drobiž.

Veliko bolj celovito in predvsem pošteno (kar ni isto kot uravnoteženo) ter drugačno sliko od mitov, ki jih prodaja »Janšev klan«, nam razkriva najnovejša knjiga Mateja Šurca Prevarana Slovenija z zgovornim podnaslovom Domoljubje, zapisano z ničlami. Ne le ta knjiga, tudi številni drugi dokumenti in pričevanja odstirajo zaveso nad dogajanjem v letih od 1990 do 1992 in mečejo marsikatero senco na »heroje« osamosvojitve. Glede na četrstoletno zgodovinsko odmaknjenost bi bil najbrž že čas, da se vprašamo, zakaj se je jastrebom v vrhu slovenske politike z Janšem na čelu tako zelo mudilo z odcepitvijo iz Jugoslavije. Kmečka pamet bi narekovala premislek, kajti berlinski zid je takrat že padel, Jugoslavija je očitno sama od sebe razpadala, pospeške pa so temu dajali Miloševići in Tuđmanovi načrti o velikih Srbiji in Hrvaški, v katerih pa Slovenije sploh ni bilo. Še več, dokumenti in pričevanja razkrivajo, da sta Slobodan Milošević in Milan Kučan januarja leta 1991 v Beogradu govorila o tem, da Slovenija lahko mirno odide iz Jugoslavije, Slovenija pa Srbiji prizna pravico, da vsi Srbi živijo v eni (srbski) državi. Navsezadnje je dokumentirano dejstvo, da je generalštab JLA na seji predsedstva

Dokumentirano dejstvo je, da je generalštab JLA na seji predsedstva SFRJ 30. junija 1991 predlagal vsesplošen vojaški napad na Slovenijo. A napad je na presenečenje številnih preprečil srbski član predsedstva in najožji Miloševićev sodelavec Borisav Jović.

SFRJ 30. junija 1991 predlagal vsesplošen vojaški napad na Slovenijo. A napad je na presenečenje številnih preprečil srbski član predsedstva in najožji Miloševićev sodelavec Borisav Jović.

Težko je verjeti, da takratno vodstvo Slovenije, v katerem sta glavno besedo imela Janša in Bavčar, tega ni vedelo. Vsaj za zgodovino slovenskega naroda je torej umestno vprašanje, ali bi Slovenija lahko (p)ostala samostojna država brez vojaških spopadov in gospodarskih blokad, če bi s plebiscitom in posledično razglasitvijo države nekoliko počakali na razplet dogodkov v Jugoslaviji, na katere – razen omenjene sramotne trgovine z orožjem – tako in tako ni imela nobenega resnega vpliva. Povezano z odgovorom na to občutljivo vprašanje se postavlja novo, morda še pomembnejše: bi se v tem primeru slovenska država razvijala drugače, kot se je? Bi morda denacionalizacijo in privatizacijo izpeljali drugače, bolj v korist vseh državljanov in ne le peščice izbranih? No, kot zdaj kaže, bomo na prave odgovore morali še počakati.

Martin Premk

O »razdvojenem narodu«

Knjigo o »razdvojenem« narodu je že pred nekaj časa objavila zgodovinarica, ki se je k nam vrnila z nalogo opravičevati zločine Katoliške cerkve in izdajstvo ljubljanskega knezoškofa. Dogodke iz druge svetovne vojne je na vsak način hotela izkoristiti za povzročanje zdrah in delitev, ki koristijo samo oblastnikom.

Na žalost se je med »begunsko krizo« res pokazalo, da so ljudje razdeljeni, a te delitve imajo povsem druge vzroke, kot so to begunci ali še najmanj druga svetovna vojna. Delitve v času druge svetovne vojne je sicer nazorno opisal že ameriški pisatelj Kurt Vonnegut, ki je sam preživel njene grozote. Zaznal je, da je bilo takrat približno deset odstotkov ljudi ne glede na vse okoliščine okrutnih in brezbriznih, deset odstotkov pa na glede na vse dobrih in usmiljenih, vsi drugi so sledili enim ali drugim. Približno takšna delitev se je razkrila tudi ob zadnjih dogodkih v Šenčurju in v Kotnikovi ulici v Ljubljani, kjer so »domoljubi« nasprotovali beguncem, ki jih še nikoli niso niti videli, kaj šele da bi jih ti ogrozili. Ta »razdvojenost« je tudi tokrat pokazala, da so ljudje razdvojeni le na tiste, ki sovražijo, in na tiste, ki jim ni vseeno za soljudi. Kateri so tisti, ki žal premorejo le sovraštvo in jim ni mar za druge ter očitno to sovraštvo vlečejo še iz obdobja druge svetovne vojne, pa sta pokazala tudi prisotnost nacistično-domobranskega plakata in ne nazadnje priseganje na traktorje in narodnozabavno glasbo.

Tudi med drugo svetovno vojno so na stran sovraštva zvbili predvsem ljudi z zaostalih kmečkih območij, ki jim je pogled segel le od cerkvenega zvonika do konca njive. Nekaterim je obzorje tudi danes ostalo enako omejeno in jih še vedno skrbijo le lastne koristi. Takšna »razdvojenost« v svojem bistvu nima nikakršnih temeljev v politiki ali celo zgodovini (saj je večina ljudi niti ne pozna prav dobro), temveč so osnove takih delitev v psihologiji (ali socialni psihologiji) in kulturi ljudi. Strankarska politika le s pridom izkorišča psihologijo in čustva ljudi ter namenoma podpihuje sovraštvo in delitev ljudi na naše in vaše, na tuje in domače ter na manjvredne in večvredne.

Med strankami, ki so takoj skušale izkoristiti sovraštvo (ali pa vsaj strah) pred begunci, je bila seveda najglasnejša »najbolj poštena stranka« v Sloveniji. Glede na zgodovino te stranke, v kateri pod trdim vodstvom spreobrnjenega predsednika

domujejo večinoma ljudje, ki jim v imenu lastnih koristi niso tuji podtikanje, spreobračanje, ponarejanje, potvarjanje, žaljenje in grabljenje, bi lahko kratice te stranke namesto politične organizacije označevale kar psihiatrično diagnozo. Če ne zaradi drugega, pa zato, ker njeni partijski funkcionarji svoje početje vedno skrivajo s kazanjem na »sovražnike«, enkrat so to »komunisti«, drugič pa begunci ali »Neslovenci«. Ko pa odpove vse drugo, se zatečejo k »domoljubju«, ki ga je angleški mislec Samuel Johnson že v osemnajstem stoletju prepoznal kot »zadnje zatočišče podležev«.

V tem okviru je treba razumeti tudi pozive k ustanovitvi neke »nacionalne garde«, ki naj bi nas branila pred »begunci«. Ustanovitev takšne garde, kot si jo želijo v »najbolj pošteni stranki«, je vojaško popolnoma neizvedljiva, razen če za »nacionalno gardo« razglasimo kar Lovsko zveze Slovenije. So pa take pobude odlične za razpihovanje sovražnosti in vcepljanje občutka ogroženosti. Velikemu vodji »najbolj poštene stranke« bi bila potem seveda namenjena vloga »rešitelja naroda«. Izkoriščanje človeških čustev ali neizobraženosti za spodbujanje delitev in sovražnosti pa ni značilnost samo »najbolj poštene stranke«, čeprav pri tem početju res najbolj izstopa. Ljudi, ki jih skrbijo le lastne koristi in so popolnoma brezbrizni do soljudi, lahko najdemo v vodstvih večine političnih strank ali sorodnih »društveno-političnih organizacij«.

Ta »razdvojenost« je tudi tokrat pokazala, da so ljudje razdvojeni le na tiste, ki sovražijo, in na tiste, ki jim ni vseeno za soljudi.

Na žalost smo se znašli v družbenem redu, ki v imenu vsemo-gočnega bankirstva oziroma kapitala za voditelje postavlja le ljudi, ki povsem brezbrizno do soljudi vladajo v imenu pohlepa oziroma lastnih koristi. Večina predsednikov vlad ali ministrov (poglejmo le primer našega evropskega komisarja) se po končanih mandatih znajde v vodstvih kakšnih »uspešnih podjetij« ali mednarodnih korporacij. Za nagrado, ker so izžemali ljudi in jih hkrati prepričevali, da živijo v »najboljši mogoči družbi«, ter jih zasipali z nepomembnimi ali celo lažnimi informacijami, da bi jih z raznimi »delitvami« odvrčali od resničnih težav. Edine delitve, ki bi »razdvajale ljudi«, ne bi smele sloneti na davno minuli zgodovini ali namišljenih sovražnikih. Ljudje bi se morali deliti le na tiste, ki želijo napredek in pomagati sočloveku, ter na tiste, ki jim je mar samo zase in so brezbrizni do soljudi. Vse »razdvojenosti« pa bi bile končane, ko bi prevladali prvi.

Gospodarstvo

Gospodarska rast in stabilnost

Lani je bil slovenski BDP, merjen v evrih, za 3,3 odstotka (1,2 milijarde evrov) večji od leta 2014. Gospodarska rast se je leta 2015 nekoliko umirila. Znova je namreč začela upadati gradbena dejavnost. Ob očitno potrebnih projektih s tega področja (tretja in četrta razvojna os, druga cev Karavanškega predora, povečanje zmogljivosti železnic ...) gre za neracionalno ravnanje naše gospodarske in razvojne politike. Povečevanje BDP v Sloveniji je po koncu finančne krize povezano s hitro in stabilno rastjo izvoza.

// PIŠE: **France Križanič**

V letu 2015 je naš BDP (merjen v evrih) prvič po začetku krize presegel svojo raven v letu 2008, če pa upoštevamo inflacijo, je bil realno vendarle še za štiri odstotke manjši. Slovenija je imela krizo dvojnega dna. BDP je najprej leta 2009 upadel zaradi zmanjšanja izvoza med svetovno recesijo, sledila je počasna rast in spet upad v letih 2012 in 2013. Vzroki zanj so bili notranje slovenske narave, šlo je za hude napake gospodarske politike. Že julija 2010 je začela Banka Slovenije z zaostreno regulacijo (povečanje zahtevanega količnika kapitalske ustreznosti poslovnih bank – razmerja med kapitalom in danimi posojili) omejevati posojila gospodarstvu. Po nastopu druge Janševe vlade se je v letu 2012 zmanjšala javna poraba (zloglasni ZUJF), obenem pa se je začel ustvarjati gospodarski pesimizem z negativnim vplivom na osebno porabo. Na dnu krize (leta 2013) je bil slovenski BDP realno skoraj za deset odstotkov manjši kot leta 2008 in za tri odstotke nižji kot leta 2011. Sledila je za protagoniste krize nepričakovana rast BDP v letih 2014 in 2015.

Zaposlenost

Anketa, izvedena po metodologiji Mednarodne organizacije dela, kaže, da je bilo v zadnjem četrtletju leta 2015 v Sloveniji 914 tisoč delovno aktivnih oseb (od tega je bilo v tem četrtletju registriranih povprečno 808 tisoč oseb, preostali pa so bili dejavni v neformalnih oblikah dela). Skupno število delovno aktivnih se je od zadnjega četrtletja leta 2013 (dno krize) povečalo za 4000, a še ni doseglo primerljive ravni na kon-

cu mandata Pahorjeve vlade (19 tisoč manj) kaj šele pred nastopom finančne krize 2008 (87 tisoč manj).

Tudi če upoštevamo neformalne oblike dela, je v naši državi 84 tisoč brezposelnih. Od zadnjega četrtletja leta 2013 se je to število zmanjšalo za 13 tisoč (13 odstotkov). Mednarodno primerljiva

V letu 2014 so se sredstva za raziskave in razvoj v Sloveniji skrčila za 45 milijonov evrov (za pet odstotkov). Gospodarstvo sicer še vedno povečuje sredstva za to dejavnost, jih pa po letu 2011 zmanjšuje država.

stopnja brezposelnosti v Sloveniji je 8,4 odstotka (v povprečju evrskega območja je precej višja). Prejšnje leto je pri nas upadla za 1,2 odstotne točki.

Notranje ravnotežje

V Sloveniji je deflacija, ki jo lahko spremljamo od julija leta 2013. V nekaterih mesecih se cene življenjskih potrebščin sicer sezonsko povečajo, nato pa spet znižajo. Med februarjem leta 2015 in februarjem leta 2016 so upadle za 0,7 odstotka. Deflacijski pritisk kaže na pomanjkanje povpraševanja, posledično pa na neustrezno gospodarsko politiko. V Sloveniji ga povzročajo nenormalno močno (tudi z vidika evrske skupine) omejevanje kreditov gospodarstvu in posledično glede na

ustvarjene prihranke premajhne naložbe, osebna in javna poraba. V evrski skupini je ta pritisk manjši in povezan z nepriljubljenostjo na uvedbo evrskih obveznic. Evropska centralna banka jih postopoma uvaja s projektom »kvantitativnega sproščanja«, ki pa še ni vplival na rast javne in osebne porabe v državah članicah in s tem na vnovično konjunkturo. Slovenija in evrska skupina imata v zunanji menjavi znaten presežek, zato se morebitna konjunktura ne bo kmalu končala ob omejitvah ponudbe in s pospešeno inflacijo.

Zunanje ravnotežje

Leta 2015 je bil saldo tekočega računa slovenske plačilne bilance (poleg izvoza in uvoza dobrin upošteva tudi prejemke in plačila iz naslova različnih vrst dohodkov – plače, obresti, licence ... pa transferje ipd.) pozitiven za 2,8 milijarde evrov (sedem odstotkov BDP – rezultat je za dobro odstotno točko boljši od leta 2014). Slovenski izvoz blaga in storitev je bil lani kar za 45 odstotkov (dobrih 10 milijard evrov) večji kot leta 2009 ter skoraj za 20 odstotkov (pet milijard evrov) večji kot med svetovno konjunkturo leta 2008. Če bi z ustrezno kreditno politiko sprostiti naložbe in olajšali podjetjem dostop do obratnih sredstev, bi imeli manjši presežek v menjavi s tujino (rast domače porabe bi vplivala tudi na večji uvoz), vendar pa precej višji BDP in večjo zaposlenost.

Na rast slovenskega izvoza vplivajo zlasti kvalitativni dejavniki gospodarjenja. V letu 2014 (zadnji podatek) je naša država za raziskave in razvoj namenila 890 milijonov evrov. To obsega 2,4 odstotka našega BDP in nas po tem kriteriju uvršča na šesto mesto med članicami EU (boljše so: Finska, Švedska, Danska, Nemčija in Avstrija). V letu 2014 so se sredstva za raziskave in razvoj v Sloveniji skrčila za 45 milijonov evrov (za pet odstotkov). Gospodarstvo sicer še vedno povečuje sredstva za to dejavnost, jih pa po letu 2011 zmanjšuje država. Do leta 2014 so se njene naložbe v ta namen znižale za 88 milijonov evrov ali za 31 odstotkov. To je gibanje v nepravo smer oziroma postopno odpravljanje tistega dosežka socialdemokratske vlade, zaradi katerega imamo rast izvoza in vnovično rast BDP kljub restriktivni monetarni in fiskalni politiki. ■

Seja sveta ZZB NOB 3. marec 2016

Pobuda za Zavezništvo proti revščini

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije je na predlog Sveta ZB obravnavalo na seji 3. marca 2016 vprašanje širjenja in poglobljanja revščine v Republiki Sloveniji. V prepričanju, da imamo v naši državi vse možnosti za bistveno zmanjševanje revščine, če je že odpraviti ne moremo, smo dali pobudo za nacionalni projekt Zavezništvo proti revščini.

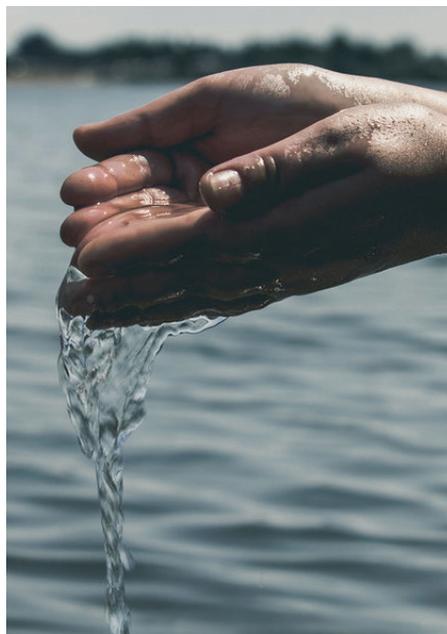
Vzavezništvo bi povabili vse, ki si ne glede na svojo politično pripadnost in nazorsko prepričanje kakor koli želijo prizadevati za zmanjšanje revščine. Namen zavezništva pa bi bil ustvariti pozitivno družbeno ozračje za korenite spremembe socialne politike in za sprejem ustrezne zakonodaje s ciljem, da bi vse spremembe uresničili vsaj do leta 2023.

Za ta namen smo organizirali iniciativni sestanek predsednikov (predstavnikov) Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, Zveze društev upokojujencev Slovenije, Zveze prijateljev mladine Slovenije, Sekcije za promocijo univerzalnega temeljnega dohodka in Rdečega križa Slovenije. Na sestanku smo se dogovorili o javnem povabilu za pridružitve zavezništva proti revščini in za druge potrebne začetne ukrepe te akcije.

Naša ideja o zavezništva proti revščini temelji zlasti na ugotovitvi, da je Slovenija po svoji ustavi socialna država. Zato ima uveljavljeno ureditev, ki s številnimi socialnimi sistemi in transferji blaži socialne stiske in uveljavlja družbeno solidarnost na področju pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega varstva in zavarovanja, socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja in še kje. Pa vendar je kljub temu v Sloveniji še vedno 290.000 (14,5 odstotka) državljanov, ki živijo pod statističnim pragom tveganja revščine, in številni ne morejo preživeti brez neposredne pomoči Rdečega križa, Karitasa in drugih dobrodelnih organizacij. Veliko je zgodb o lačnih otrocih, množita se beračenja in brezdomstvo. Socialne stiske močno povečujeta tudi velika brezposelnost in spreminjanje socialnih pomoči v »posojilni sistem«. Vsi ti pojavi so toliko bolj boleči ob sorazmerno visokem družbenem in življenjskem standardu večine slovenskega prebivalstva in ob dejstvu,

da je slovenska država članica EU in OECD in je kljub svojim gospodarskim in finančnim težavam uvrščena med 30 najbolj razvitih držav na svetu.

Pretežni del omenjene socialne revščine lahko odpravimo s preureditvijo socialne politike in socialnih transferjev z zavestjo, da tu ne gre le za neproduktivno porabo, marveč za močan motivacijski in kohezijski dejavnik, ki lahko zelo spodbudno deluje tudi na družbeno produktivnost. Odločilne pri tem pa so gospodarska rast ter druge finančne

in gospodarske možnosti. Nujna je tudi družbena volja za temeljite spremembe in konkretne ukrepe. **Zavezništvo proti revščini** naj bi bilo pomemben dejavnik v tej smeri.

Temeljita sprememba, ki bi jo lahko uresničili s posebnim celovitim zakonom, bi bila uvedba univerzalnega temeljnega dohodka državljanov (UTD). Ta bi nadomestil vse sedanje transferje (socialne pomoči, otroške dodatke, štipendije, subvencije, nadomestila za čas brezposelnosti itd.), poenotil bi sis-

tem, močno zmanjšal administracijo in odpravil občutek ponižanosti sedanjih prejemnikov socialnih pomoči, povečal pa bi tudi socialno varnost zaposlenih. Dodatno bi morali zagotoviti, da bi ob vseh izplačilih osebnih dohodkov brez izjem vsi vplačevali tudi vse prispevke, ki bi jih prav tako brez izjem morali plačevati vsi pod enakimi pogoji. Delodajalci pa bi morali postopoma normalizirati prispevek za pokojninsko zavarovanje kot povsod v Evropi na raven delojemalcev. Potrebni bodo tudi še drugi ukrepi, npr. zagotovitev domov za brezdomce, preprečevanje beračenja, ureditev vprašanja zagotavljanja stanovanj mladim družinam, omogočanje zdravstvenega varstva vsem ne glede na status zavarovanca itd.

Vse to je odvisno od zakonodajne ureditve in je torej naloga vlade in parlamenta. Organizacije civilne družbe pa lahko močno vplivajo na družbeno ozračje in na to, da državni organi ukrepajo in ne ostajajo le pri besedah in obljubah.

Namen **Zavezništva proti revščini** je prav to: spodbuditi vlado in parlament k pripravi in sprejemu Zakona o univerzalnem temeljnem dohodku in drugih predpisov za celovito socialno politiko v smislu ustavne določbe, da je Slovenija socialna država. In ustvarjati prepričanje v družbi, da je vse to potrebno kljub neoliberalnim težnjam.

V pobudi za zavezništvo predlagatelj predlagamo tudi, da akcije **Zavezništva** vodi Koordinacijski odbor v sestavi predstavnikov pobudnikov in drugih predstavnikov javnosti (npr. Društva novinarjev, Društva pisateljev, RTV, Rdečega križa, morebiti Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti idr.)

Koordinacijskemu odboru **Zavezništva** naj bi izmenoma predsedovali člani odbora.

Zavezništvo naj bi bilo odprto za članski pristop do konca akcije.

Zavezništvo naj bi bilo sklenjeno, ko bi k njemu pristopilo vsaj 20 organizacij, ki delujejo na ravni države. Tedaj bi se konstituiral tudi koordinacijski odbor, ki bi takoj začel delovati in bi za ta namen sprejel program svojega dela in javne promocije akcije. ■

Borci za vodo: narava nam je ponudila priložnost za blaginjo Slovenije

Pravica do pitne vode v ustavo

Slovenija je zelena oaza Evrope, kar potrjujejo zapisi v tujih medijih, pa tudi laskavi nazivi. Ljubljana je postala zelena prestolnica Evrope 2016. Raziskovalci ameriških univerz Yale in Columbia so nas na podlagi različnih meril uvrstili na peto mesto lestvice najbolj zelenih držav sveta. Pred nami so samo Finska, Islandija, Švedska in Danska. Popolno oceno smo dobili pri vseh dejavnikih na področju biotske raznovrstnosti in življenjskega okolja. Dobro smo se odrezali tudi pri gozdovih in kakovosti pitne vode.

// PIŠE: **Brane Golubovič**, član Civilne iniciative Za Slovenijo in svobodo

Da, kakovosti vode. Slovenija je tudi s to raziskavo prišla na zemljevid držav, ki imajo velike zaloge kakovostne pitne vode. Dejstvo je, da smo ena najbogatejših držav po količini vode.

Pa se zavedamo tega, znamo ceniti, da lahko pitno vodo pijemo preprosto iz pipe? Da lahko ob kavi naročimo kozarec brezplačne pitne vode? Nisem prepričan. Mislim, da se nam zdi pitna voda nekaj samoumevnega, s tem si sploh ne belimo glave. Morda nas kdaj prešine misel, ko nas v poletnih mesecih opozorijo, naj zaradi sušnih mesecev ne peremo avtomobilov, zalivamo vrtov. Da bi sploh pomislili na to, da nam lahko zmanjka pitne vode za pitje? Ne, to se nam zdi nepredstavljivo!

Zakaj strah, da bi kdo ogrožal našo pitno vodo?

V prejšnjih sto letih se je potreba po pitni vodi na svetu povečala kar za šestkrat in to se nadaljuje. OZN napoveduje, da bo do leta 2025 na območju z absolutnim pomanjkanjem vode živelo dve milijardi ljudi in dve tretjini svetovnega prebivalstva bo občutilo pomanjkanje vode. Gospodarstvo bo do leta 2050 potrebovalo za 400 odstotkov več vode in še bi lahko našteval. Razlogov za tako skrb vzbujajoče podatke je več, poleg podnebnih sprememb, naraščanja števila prebivalstva ter potreb industrije in kmetijstva je kriv tudi naš odnos do vode. Samo za primer naj navedem, da je na svetu več kot 80 odstotkov odpadne vode izpuščene nazaj v okolje, ne da bi se prej očistila. Kje je tu naša zavest?

Voda je tista dobrina, ki bi lahko korporacijam omogočala ogromne dobičke. Ne nafta, ne plin, ne plemenite kovine, pitna voda! Norost? Žal ne, le kruta resničnost, če ne bomo ukrepali.

Vprašanje je samo eno: ali bo nam ljudem uspelo postati varuhi pitne vode v vseh pomenih besede ali bomo

dopustili, da bodo nadzor nad njo prevzele korporacije v navezi z finančnimi institucijami in jo ponudile trgu. Kdor ima denar, ta si jo bo lahko »privoščil« več, drugi pač manj. Boste pomislili, da je to nemogoče? Tudi patentiranje semen je bilo ob vstopu v 21. stoletje nepredstavljivo, a je danes dejstvo.

Voda je naša pravica

Zato je treba ukrepati in zato se nas je nekaj posameznikov z jasnimi cilji združilo v Civilno iniciativo Za Slovenijo in svobodo (CI), da ukrepamo. Ukrepamo tako, da prebudimo zavest vseh nas ter spodbudimo poslance, da do

poletja vpišejo neodtujljivo pravico do vode v ustavo. V ta namen smo 30. januarja začeli na spletni platformi zbirati podpise za zaščito naše vode. Peticijo za vpis neodtujljive pravice do vode v ustavo, ki jo je v 40 dneh podpisalo več kot 52.000 podpisnikov, smo 11. marca 2016 predali predsedniku DZ dr. Milanu Brglezu. Ta se je zavzel, da se pravica do pitne vode zapiše v ustavo, in obljubil, da bo naredil vse, kar je v njegovi pristojnosti in moči, da se sprememba ustave izvede še pred poletjem. Prvi cilj smo dosegli, a to nas v CI Za Slovenijo in svobodo ne bo ustavilo. Nadaljevali bomo izvajanje pozitivnih akcij za spremembo ustave na spletu in na terenu, v katere bomo vključevali vse varuhe voda, ki jim ni vseeno, kaj se bo dogajalo z našo vodo.

Sprememba ustave je šele prvi korak za celovito zaščito vode, s katerim bomo dali jasen signal Evropi in svetu, da v Sloveniji oskrba z vodo ne bo namenjena pridobivanju dobička, temveč bo dostop do pitne vode človekova pravica.

V skrbi za vodo bodo potrebni tudi nadaljnji koraki, kot so strožja zakonodaja, prepoved podeljevanja koncesij za oskrbo z vodo, posodabljanje in graditev vodne infrastrukture, vlaganje v namakalne sisteme, recikliranje vode, čiščenje odpadne vode, varstvo podtalnice, ozaveščanje in podobno. Z vodami moramo gospodariti celovito, s ciljem, da že danes mislimo na jutri, na generacije, ki prihajajo. To odgovorno delo bo moralo za politiko postati prednostna naloga, če želi naši državi zagotoviti obstoj in blaginjo.

Imamo resnično priložnost za razcvet, ki nam jo ponujata narava in naša lega: dovolj pitne vode za oskrbo prebivalstva in delovanje gospodarstva, presežke pa lahko kot država izvažamo ter prihodke vlagamo v vodno in drugo javno infrastrukturo, raziskave, izobraževanje, zdravstvo in socialo. A za to so potrebni jasna vizija, predvsem pa samozavest in prepričanje, da je to mogoče, ter jasna opredelitev naroda, da so vse vrste vod javno dobro, kar je država dolžna varovati in zanje skrbeti.

Zato ukrepajmo danes za jutri ne le za nas, ampak tudi za generacije, ki prihajajo, da bodo živele celo bolje kot mi danes. Kaj več jim lahko ponudimo?

<http://voda.svoboda.si> ■

Janez Stanovnik, urednik Slovenskega zbornika 2016

Ljudski upor je imel svoje korenine v ljudeh

ZZB za vrednote NOB Slovenije bo 75. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte (OF), ki se je bomo spomnili konec aprila, počastila z obsežnim zbornikom, v katerem je zbranih kar 60 prispevkov vidnih slovenskih avtorjev. V zborniku je med drugim mogoče prebrati tudi misli in dragocene spomine treh še živečih slovenskih narodnih herojev: Andreane Družina - Olge, Jožeta Ožbolta in Draga Flisa - Strele. V zborniku pa so zbrana tudi razmišljanja še živih udeležencev NOB. Njim se s svojimi zapisi pridružujejo ugledni intelektualci, akademiki, raziskovalci, zgodovinarji in drugi avtorji.

// POGOVARJALA SE JE: **Jožica Hribar**

Urednik zbornika je **Janez Stanovnik**, častni predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, dolgoletni predsednik slovenske borčevske organizacije, partizan, diplomat, politik in človek, ki je vojno dogajanje v Ljubljani leta 1941 neposredno spremljal in osebno poznal večino članov ustanovnega sestanka OF v noči s 26. na 27. april leta 1941. Ne skriva, da sta mu priprava zbornika in njegovo urejanje, pri čemer mu pomaga zgodovinarica Nevenka Troha, vzela veliko časa in energije, hkrati pa ga opravljeno delo navdaja s ponosom, saj so v njem avtorji z različnih zornih kotov osvetlili dogajanje ne le tiste pomladi leta 1941, temveč tudi dogodke med vojno in po njej ter seveda svoje poglede na čas, v katerem živimo. Dovolj razlogov torej za pogovor z urednikom Zbornika OF.

Predsedstvo ZZB za vrednote NOB Slovenije vam je zaupalo urejanje Zbornika OF ob 75. obletnici ustanovitve OF. Kaj je namen tega res obširnega dela?

Namen zbornika je predvsem opozoriti širšo javnost na to, da letos praznujemo 75. obletnico ustanovitve OF, in predstaviti sporočilo OF, ki je primerno tudi za današnji čas.

Kot ogrodje in izhodišče zbornika ste vzeli temeljne točke OF. Ali menite, da so dovolj aktualne tudi za današnji čas?

Temeljne točke OF so nastajale v daljšem časovnem obdobju leta 1941 in predstavljajo vizijo OF v tedanjih razmerah. Iz te vizije in izvrševanja programskih usmeritev, ki jih te točke vsebujejo, pa so se rodile vrednote OF, ki

so se v času NOB, ki je tudi zrasla iz OF, oblikovale in utrdile tako, da imajo trajno vrednost. Naštel bom le nekatere.

Pogum je potreben v vsakem velikem zgodovinskem prelomnem obdobju. Današnje generacije se morajo zamisliti nad tem, kakšen pogum in kakšno samozavest smo imeli Slovenci, da smo se na celotnem narodnem ozemlju uprli nacifašizmu, ki je bil tedaj absolutni gospodar v vsej Evropi. V nekaj dneh

Suverenost je pomenila, da smo se Slovenci z uporom poslovili od hlapčevstva in ponižnosti ter se junaško in z vzravnano hrbtenico postavili po robu okupatorjem naše zemlje.

so Nemci spravili na kolena Francoze in Angleže, mi mali Slovenci pa smo se uprli tej ogromni sili. Za odpor je potreben pogum, in to je zame velika vrednota, ki se je moramo zavedati.

Zvestoba je druga pomembna vrednota. Vedeti moramo, da se je partizanska vojska v glavnem rekrutirala iz prostovoljcev, in ta prostovoljska vojska je štiri leta vztrajala v boju. Glavno vezivo, ki je partizane povezovalo ves ta čas, je bila po Kocbeku – tovarišija. Tovarištvo in neverjetna medsebojna solidarnost. Ne le v boju, ampak zvestoba drug drugemu, kar je povezovalo partizane in vse, ki so upor podpirali.

Suverenost je pomenila, da smo se Slovenci z uporom poslovili od hlapčevstva in ponižnosti ter se junaško in z vzravnano hrbtenico postavili po robu okupatorjem naše zemlje. Danes ugotavljamo, da nam takšne pokončnosti pogosto manjka, da ponižno sprejemamo direktive iz Bruslja in nekritično dovoljujemo, da nam tamkajšnja birokracija odreja, kar lahko in česa ne smemo delati.

Ena izmed pomembnih vrednot in sporočil sedanjosti je bila tudi zahteva po *ljudski demokraciji*, za katero je Kocbek dejal, da je bila to največja pridobitev NOB. Ljudska demokracija pomeni neposredno demokracijo. To ni negacija parlamentarizma, ampak ta zahteva tesnejši stik političnih voditeljev in zakonodajalcev z volilno bazo in volivci. Ti nimajo le možnosti direktnega vplivanja na zakonodajo, temveč tudi možnost odpoklica svojega odposlanca in z institucijo referendumov možnost direktnega vplivanja na ključne državne odločitve. Zato ljudsko demokracijo razumemo kot neposredno demokracijo.

Kaj se je po vašem zgodilo v letih od konca druge svetovne vojne, da smo Slovenci izgubili to pokončnost, o kateri govorite?

V teh 75 letih od upora proti okupatorju smo doživeli različne pretese. Prvi je bil že konflikt s Sovjetsko zvezo leta 1948. Takrat se je po mojem prebudila slovenska duša. To ni bil samo znotrajpartijski konflikt. Tedaj se je pokazalo, da je bil NOB odgovor na narodovo zahtevo po uporu. Ob konfliktu s Sovjetsko zvezo se je ljudstvo čutilo prizadeto, ko so nam rekli, da so nas Sovjeti osvobodili. Naši ljudje pa so vedeli, da smo se osvobajali predvsem sami, za ceno ogromnih žrtev. ▶

Ob spomenu na vse gorje, ki se je dogajalo v drugi svetovni vojni, se je ljudstvo zbralo ob svojem voditelju Josipu Brozu - Titu in se ne oziraje na znotrajpartijske prepire enotno postavilo v bran njemu in političnemu vodstvu.

Drugi pretres se je zgodil konec 80. let. Že v času NOB so bile jasno izrečene zahteve po osvoboditvi in osamosvojitvi. Kot osamosvojitve smo med NOB razumeli zgraditev lastne države. Zato smo med narodnoosvobodilno vojno s kočevskim zborom leta 1943 in s črnomaljskim zasedanjem slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS) leta 1944 gradili lastno državo. Konec 80. in na začetku 90. let prejšnjega stoletja se je torej začel proces osamosvojitve, ki pa je bil na žalost v svoji izvedbi povezan z notranjimi socialnimi spremembami in s politično revizijo. Tako je od leve socialistične usmeritve, ki jo je osvobodilno gibanje zapustilo povojnemu času, po letu 1990 prišlo do poskusa restavracije kapitalizma in sprejetja neoliberalne doktrine. In spomin na narodnoosvobodilni boj se ni začel ne le pozabljati, temveč tudi prikazovati v negativni obliki.

Če se vrneva k nastanku OF, kdaj je po vašem mnenju gibanje Osvobodilne fronte zajelo celotno slovensko ozemlje?

Tako rekoč takoj ob nastanku. OF se je kot množično gibanje rodila poleti 1941, po napadu Hitlerja na Sovjetsko zvezo. Takrat so ljudje nenadoma občutili, da obstaja možnost, da je Hitlerja, ki je drugo za drugo rušil evropske države, vendarle mogoče premagati. Med ljudmi je nastalo upanje, da se bo to hitro zgodilo, in kar verjeli so, da bo vojne do zime konec, kar je bilo seveda zelo utopično in iluzorno. Odpor v nemški okupacijski coni na Štajerskem pa se je med ljudmi rodil takoj, ko sta se začela izseljevanje domačinov iz Posavja in Posotolja in proces germanizacije. Kot simbol upora velja omeniti bitko na Čreti nad Žalcem 26. oktobra 1941, ko je Štajerski partizanski bataljon bil prvo frontalno bitko na Štajerskem z nemškim okupatorjem.

V Ljubljanski provinci, ki so jo zasedli Italijani, so partizani 15. oktobra leta 1941 napadli okupacijske sile v Ložu, na Gorenjskem pa Pasja ravan in na začetku januarja leta 1942 dražgoška bitka. Na Primorskem se je nadaljeval boj, ki ga je začela že organizacija TIGR. Tam je organizacijo odpora prevzela OF šele leta 1942, leto dni pozneje pa se je na Primorskem začel vseljidski odpor. Na

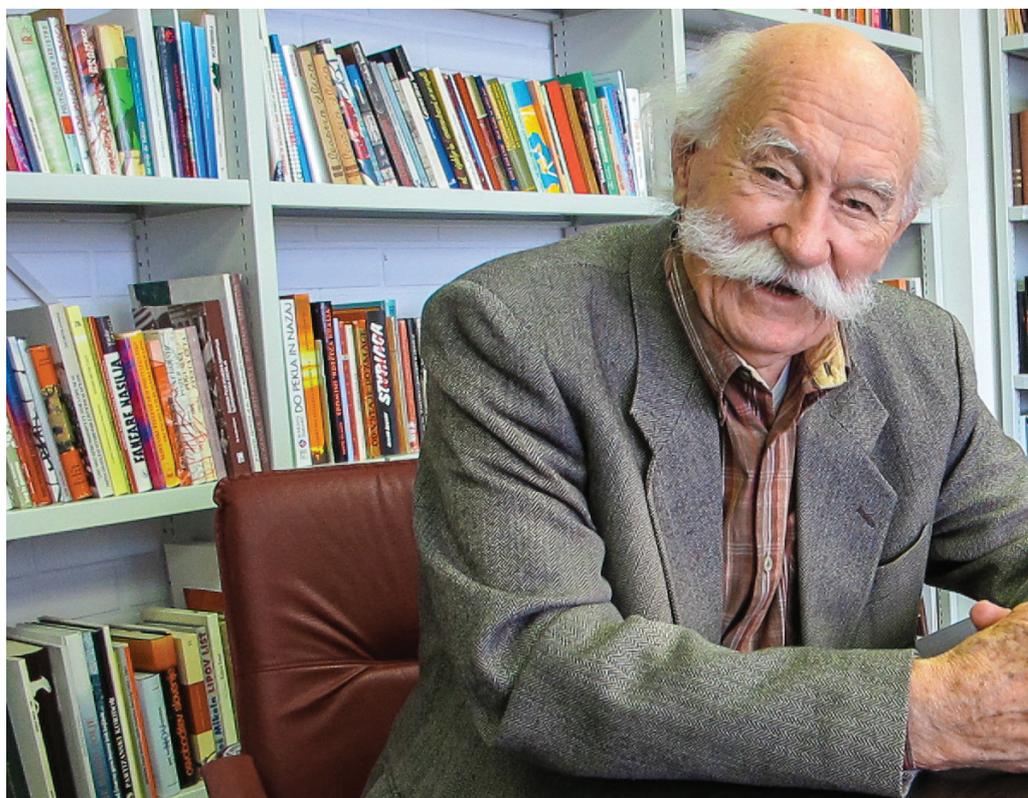
Koroškem so se partizani pojavili že leta 1942, večje operacije pa so se tam razvile leta 1944. Torej nobenega dela slovenske zemlje ni bilo, da se na njem ne bi razvijal upor. Oblike boja in upora pa so se seveda razlikovale.

V Ljubljanski provinci pa se je pod vplivom Katoliške cerkve začela razvijati bela garda in pozneje domobranstvo – na Štajerskem domobranstva niso poznali, saj so nacisti že leta 1941 izgnali vso duhovščino. Tudi mariborski škof Ivan Jožef Tomažič je do okupatorjev zavzel povsem drugačno stališče kot ljubljanski škof, zato se je narodnoosvobodilno gibanje na Štajerskem veliko bolj razvijalo v smeri narodnega in manj razrednega in socialnega boja.

je – Kidrič je na partijski konferenci na Cinku dejal, da je bila »ozka sekta« – k sodelovanju povabila krščanske socialiste in liberalne sokole ter kulturnike in s tem začrtala politično široko narodno gibanje, ki se je poleti in jeseni leta 1941 počasi spreminjalo v organizacijo. Z ustanavljanjem terenskih organizacij OF se je že gradilo to, kar je Boris Kidrič imenoval »država v državi«. OF je imela tako razvejano in močno podtalno organizacijo, da lahko mirno rečemo, da je slovenska država v času okupacije delovala v podzemlju.

Je bila torej OF najprej narodni odpor in se je šele pozneje razvila v revolucijo?

Dejansko sta se istočasno razvijali dve

Pravite, da je bil narodnoosvobodilni odpor najprej gibanje in šele nato organizacija – v čem je torej razlika?

V bistvu se je to razvijalo vzporedno. Slovensko ljudstvo se je leta 1941 odločilo za odpor, za katerega je bilo več razlogov. Prvi razlog je bil ta, da so bili ljudje hudo razočarani nad tem, da je tedaj junaška jugoslovanska vojska v nekaj dneh po napadu na Jugoslavijo kapitulirala, vlada pa je zbežala v tujino. Ljudje so se čutili zapuščene in prepuščene sami sebi. Tisti politiki, ki so ostali, pa so okupacijskim oblastem izjavljali lojalnost. To je med ljudmi ustvarjalo občutek prizadetosti, osramočenosti in revolta, ki se je odrazil v uporu.

Na drugi strani je tedaj sicer manj znana Komunistična partija Sloveni-

revoluciji. Eno je bila revolucija za narodno osvoboditev in za uresničitev programa združene Slovenije, v tej združeni Sloveniji pa preobrazba narodnega značaja in ustanavljanje suverene slovenske države.

Ker pa je bil slovenski narod po Cankarju »narod proletarec«, se je socialni element pridružil narodnemu, saj so ljudje čutili, da je okupator tudi eksploatator in da so se nekdanji eksploatatorji kot kolaboranti pridružili okupatorju. Tako sta se oba procesa – nacionalna in socialna revolucija – med seboj prepletala in združila.

Na čelo tega upora pa je stopila Komunistična partija. Je zato Boris Kidrič na zborovanju na Cinku izjavil,

da zdaj niso več »ozka sekta«?

Na Cinku je bil leta 1942 velik zbor aktivistov Komunistične partije Slovenije. In na tem zboru je Boris Kidrič med drugim dejal, da je bila komunistična partija pred ustanovitvijo OF le »ozka sekta« in da ni imela pravega stika z ljudskimi množicami. To je bilo po svoje res, res pa je tudi, da je bila Komunistična partija v resnici idejna in organizacijska voditeljica OF, ki pa je postajala vse bolj množična organizacija. Že tedaj je imela svojo ilegalno organizacijo, bunkerje, tiskarne – in v trenutku, ko so ljudje začutili, da obstaja upanje za svobodo, se je izkazala njena organizacijska sposobnost.

OF ni bila koalicija, saj niti krščanski socialisti, ne sokoli in ne kulturniki niso

bili politična stranka, ampak so bili to ugledni ljudje javnega življenja, ki so se pridružili komunistom. To je dalo OF množično osnovo, če hočete bazo, kar imenujem prehod od ozke sekte do najmnožičnejše odporiške organizacije. Množičnost OF pa se vidi v tem, da je ta organizacija vztrajala štiri leta kljub strahotnim pritiskom, organizirani kolaboraciji in najbolj okrutnim gestapovskim poskusom njenega uničenja. Odpora ni bilo mogoče zatreti zato, ker je imel korenine v ljudstvu. In to je najpomembnejše.

Kako pa je po vašem mnenju mogoče vrednotam OF dati sodobno obliko?

Poguma in samozavesti ne moreš ustvariti z ukazom ali razglasom. Spomin na

to, kar smo Slovenci doživeli v preteklosti, pa naj bodo to kmečki upori ali partizanski upor, dokazuje, da pogum ni nekaj prirojenega, ampak se ustvari. Ustvari pa se tako, da se v narodu sistematično ustvarjata in spodbujata zavest in samozavest. Z ustvarjanjem zavesti ljudje dobijo ponos. To pa lahko dobijo s pomočjo pokončnih zgledov iz narodne preteklosti.

Sam menim, da ima današnja mlada generacija, pri tem mislim predvsem na Združeno levico, dovolj poguma – za kaj več pa je potrebno znanje, na katerem temelji vizija prihodnosti, hkrati pa morajo biti okoliščine takšne, da ta pogum lahko pride do izraza. Okoliščine leta 1941 so bile okupacija, zato smo se uprli tujemu tiranu.

Danes mladini ni treba delati revolucije. Spomin na naš pogum pred 75 leti ne pomeni klicanja k novi revoluciji, temveč pomeni ustvarjanje množične podpore takšnim odločitvam vlade, da ji ne bo treba nekritično sprejemati odločitev, ki niso v skladu z našim ustavnim redom.

Zavedam se, da se morajo današnji mladi levo usmerjeni politiki prilagajati sedanjim razmeram. Potrebujemo pa jasno vizijo svoje prihodnosti, zato pravim: tudi beseda je orožje! Mlakuža, v kateri smo vsi skupaj, je posledica tega, da nimamo idejne jasnosti in zato nimamo vizije. Mlada generacija pa je tista, ki mora biti nosilka novih idej.

Vrniva se k zborniku: kaj bo torej zbornik, katerega urednik ste, ponudil bralcem?

Glede na kakovost prispevkov in imena avtorjev upam, da bo zbornik pripomogel k notranjemu dialogu v slovenski javnosti. V zborniku se simbolno pojavljajo trije še živeči narodni heroji, v njem sodelujejo štirje člani SAZU, uvodnik je napisal 101-letni partizan Anton Vratuša, sodelujejo udeleženci druge svetovne vojne, med njimi spomeničarji in prvoborci. Vsi ti želijo ljudem predati svojo izkušnjo o tem, kaj, kako in zakaj se je dogajalo pred 75 let. Ob obuditvi spoštljivega spomina na dogajanje v preteklosti želijo prebuditi slovensko javnost, ki se po mojem obnaša zaspano.

Kot avtorji se v zborniku pojavljajo tudi številna druga ugledna imena.

Glede na množico avtorjev v zborniku je na mestu vprašanje, ali se pogledi sodelujočih med seboj v čem vendarle razlikujejo.

Razhajamo se v vprašanju, ali je bila OF ustanovljena s Protiimperialistično

fronto ali pa je bila Protiimperialistična fronta ena izmed iniciativ, ki je združila druge. Osebnostno menim, da je bilo ustanavljanje Protiimperialistične fronte pod vodstvom Komunistične partije prva izmed pobud in iniciativ, ki so tedaj cvetele in so se nato združile. Moja teza namreč je, da je OF nastala v bazi. Nikakor ni bilo tako, kot idealistično meni tudi del zgodovinopisja: ugledni možje so se sešli v Vidmarjevi vili, pozvali k upor in upor se je začel. Ni bilo tako! Komunistična partija ni imela takšne moči, saj je bila – po Kidriču – »mala sekta«. In ne posamezni člani KP niti posamezniki iz drugih skupin v javnosti niso bili poznani, kaj šele da bi bili priznani kot voditelji. Bila pa je KP »mala sekta« pomembnih intelektualcev, ki so po 22. juniju premgli dovolj organiza-

Današnje generacije se morajo zamisliti nad tem, kakšen pogum in kakšno samozavest smo imeli Slovenci, da smo se na celotnem narodnem ozemlju uprli nacifašizmu, ki je bil tedaj absolutni gospodar v vsej Evropi.

cijskega in drugega znanja in izkušenj, da so skupine znali in zmogli med seboj povezati in pozvati k upor. In šele nato so se tej skupini začeli približevati tudi drugi ugledni posamezniki. Naj ponovim: to gibanje ni nastalo zato, ker bi neki voditelj ljudi poklical in popeljal v upor, ampak je odpor zorel in dozoreval v bazi, med ljudstvom.

Še nekaj: iz Štajerske je v Ljubljano leta 1941 pribežalo 17.000 beguncev. Pripovedovali so o grozodejstvih, ki so se dogajala na območju pod zasedbo Hitlerjevih čet. To je imelo izjemen javni psihični učinek na ljudi. Spomnim se, kako se je zvečer na tako imenovani gorenjski kolodvor pri današnji Pivovarni Union pripeljal vlak, poln izgnancev, ki so jih okupatorji z Gorenjskega peljali v Srbijo. Ko se je vlak ustavil, so se začele spontane demonstracije in solidarnost z izgnanci, saj so ljudje videli, kaj se dogaja. Da torej naše ljudi preganjajo z njihovih domov. In takih dogodkov je bilo leta 1941 veliko, kar po mojem dokazuje, da se je nabiral gnev v ljudeh, ki so čutili, da smo obsojeni na nacionalno izginotje. ■

Moji spomini na vojno v Tržiču (Monfalcone)

Osvoboditev Primorske – najlepši dan moje mladosti

Avtorica pripovedi Vilma Jenko, z deklinškim priimkom Prinčič, se je rodila leta 1925 v Kozani pri Dobrovem v Goriških brdih. Med vojno je živela pri očetovi sestri, poročeni Nanut, v Tržiču (Monfalcone), o čemer piše v tem prispevku. Po vojni je končala učiteljske v Portorožu in vso delovno dobo delala kot učiteljica na obali, najdlje v Osnovni šoli Janka Premrla - Vojka v Kopru, kjer še vedno živi. Njen mož Ivan Jenko je doma iz vasi Tominj pri Ilirski Bistrici, bil je partizan v Belokranjskem odredu in je bil med prvimi partizani, ki so 9. maja 1945 vkorakali v Ljubljano.

// PIŠE: **Vilma Jenko** // FOTO: **Osebni arhiv**

Prvega maja leta 1945 sem doživela najlepši dan v svoji mladosti – osvoboditev Primorske. Tedaj sem živela pri stricu Ivanu Nanutu v ulici Via San Polo 143 v Tržiču (italijansko Monfalcone). V ravnem jutru, še ob zori, me je iz rahlega spanja zbudila partizanska pesem Hej, brigade. V naglici sem se oblekla, vzela pripravljeno cvetje in zastavo ter z velikim veseljem pričakala osvoboditelje na ulici. Pridružilo se mi je mnogo Slovencev in naprednih Italijanov. Prva je v mesto prikorakala Gradnikova brigada. S cvetjem smo obsipavali partizane, jih pozdravljali in vzklikali: »Živeli naši osvoboditelji! Živel Tito! Živela Jugoslavija!« Težko je opisati srečo tistega dne. Bil je prelep sončen majski dan – mladost, osvoboditev, svoboda. To je bilo nepozabno doživetje.

Borce Gradnikove brigade smo spremljali z zastavami do glavnega trga. Na trg so prihajali Slovenci iz mesta in okolice, napredni Italijani ter garibaldinci z rdečimi rutami okrog vratu. Pihalni orkestri so igrali partizanske pesmi, nastopali so pevski zbori in govorniki. Na trgu je bila nepregledna množica ljudi. Poslušali smo govore v slovenskem in italijanskem jeziku. Z balkona mestne občine je v imenu mladine zbrane pozdravila Lina Erjavec, Miriam Zilli pa v imenu garibaldincev. Proslavljali smo največji dogodek slovenske domovine – svobodo. Mesto je zaživelo, bilo je okrašeno s slovenskimi in italijanskimi zastavami. Napredni, demokratični Italijani so se z nami veselili, bratili, pozdravljali

Titovo vojsko, zlasti garibaldince, ki so prihajali iz različnih krajev. Proti večeru smo se vračali domov in v ulici Via San Polo smo srečevali prve zavezniške tanke z angleškimi in novozelandskimi vojaki. Razveselili smo se jih, navdušeno smo pozdravljali in vzklikali: »Živeli naši zavezniki!«

Konec veselja

Le malo časa smo uživali v svobodi. Komaj štirideset dni po osvoboditvi Julijske krajine se je morala jugoslovanska vojska 12. junija 1945 umakniti iz osvobojenih mest in krajev ter z veliko žrtvami osvobojeno ozemlje prepustiti zavezniškim silam. Življenje v mestu se je popolnoma spremenilo. Težko smo dojeli, da se moramo še naprej bojevati za nekaj, kar smo si že izbojevali v NOB. Bili smo ogorčeni in na različne načine smo dokazovali našo prizadetost. Odhod naše vojske je bil velik moralni udarec za vse napredne demokratične sile Julijske krajine. Ostali smo brez varstva in vnovič smo postali žrtve italijanskih nacionalistov. Nismo mogli sprejeti tako krivične odločitve naših vojnih zaveznikov. Upali smo, da je umik osvoboditeljev le začasen.

Nasprotja z zavezniki so se zaostrovala iz dneva v dan. Neštetokrat smo demonstriali in dokazovali zaveznikom, da spada Primorska k Sloveniji – Jugoslaviji. Po mučnih pogajanjih med jugoslovansko in zavezniškimi vladami se je morala jugoslovanska vojska umakniti, razen odreda JLA, ki je bil omejen na

dva tisoč vojaških oseb. Komanda in uprava sta ostali v Opatjem selu in v bližnjih vaseh na Krasu. Prisotnost odreda je spodbudno vplivala na Kraševce in na nas v Tržiču. S člani odreda smo sodelovali pri organizacijah kulturnih mitingov. Povezovalc in organizator je bil oficir Velko Jelaska, ki je vse do svoje smrti pred meseci živel v Novi Gorici. Odred je imel svojo vojaško godbo, pevski zbor in kulturnike. Na prostem blizu Nove vasi smo skupaj prirejali mitinge. Mladinke iz Tržiča smo deklamirale Kajuhove in Borove pesmi, Ida Erjavec pa je pela partizanske pesmi.

Vilma Prinčič v Tržiču leta 1943

Na teh prireditvah smo še bolj poglabljali bratstvo in gojili narodno zavest. Ti skupni dogodki so se nam vtisnili v zavest in nam dajali upanje na zmago v boju proti krivicam.

Začetek vojne

Leta 1941 je v Tržiču živelo veliko Slovencev in demokratično usmerjenih Italijanov, ki so se odločili za boj proti fašizmu in nacizmu. Najhujše dejanje za nas je bil napad na Jugoslavijo. Vsak izmed nas se je spraševal, kaj bo zdaj. Bili smo ogorčeni in prestrašeni. Začeli smo se organizirati za boj proti fašizmu. Prav tedaj je prišel v mesto s Ptuja primor-

ski rojak Rudi Perič. Posrečilo se mu je zbežati, da ga niso odpeljali v Srbijo. Čeprav je imel svojo hišo v predmestju v Villaraspi, se je počutil bolj varnega pri zavedni družini Pahor, s katerimi je bil v sorodstvu. Imeli so veliko lesno podjetje in več delavcev. Rudiju so dajali zavetišče in hrano; obnašal se je kot njihov delavec.

Stanovala sem nasproti Pahorjevih in sestrična Cvetka Pahor me je seznanila z Rudijem. Navdušil me je za sodelovanje v OF. Že leta 1942 smo se organizirali, sestajali smo se pri stricu Ivanu Nanutu, kjer sem živela. Rudi Perič s partizanskim imenom Triglav je bil duša naprednega gibanja v Trziču. Tedaj ni bilo težko pridobiti sodelavcev – aktivistov, ker smo preveč trpeli, bili smo ponižani in zaničevani v Mussolinijevi dobi fašizma. Potujčevanje je bilo za nas velik zločin. Zavedali smo se, da zmore vsak narod živeti in ustvarjati dobre stvari samo v maternem jeziku. Z velikim čutom dolžnosti smo bili pripravljene stori-

Vilma Prinčič Jenko

ti tudi stvari, ki so bile nevarne in skoraj nemogoče. Take zavedne Slovenke smo bile: Vilma Prinčič, poročena Jenko, Ida in Lina Erjavec, Valda Prinčič, Ana Žetko, Nerina Grill, Mafalda Gambi, sestre Jolanda, Marija in Nada z brati Perič, Slavica Vendramin, Cvetka Pahor in številne druge.

Moja sestrična Cvetka Pahor je bila prežeta z ljubeznijo in zvestobo do svojega naroda in je bila gonilna sila v OF. Obveščala nas je o novostih in nas opozarjala na nevarnosti. Pahorjevi so dajali zavetje tudi Lojzetu Periču in njegovi ženi Mari. Po vojni je bil sodnik v Ljubljani. Pri njih se je skrival tudi Drago Marušič iz Opatjega sela. Leta 1944 ga

je odpeljal v partizane na Trnovo naš sosed Zanolla.

Pomoč partizanom

Prve naloge, ki nam jih je dajal tovariš Triglav, so bile zbiranje hrane, oblačil, sanitetnega materiala, vojaških podatkov za obveščevalce, denarja in papirja za razmnoževanje propagandnih gesel in literature. Dal nam je dokument, s katerim smo hodile od trgovine do trgo-

S sestro Stanko sva pisali propagandne parole po vsej ulici Via San Polo: Živela OF! Živel Tito! Smrt fašizmu!

vine, ga pokazale trgovcem in v strahu počakale na odziv. Presenetljivo je bilo, kako so se odzivali in prispevali največ, kar so zmogli. Med njimi ni bilo izdajalcev, čeprav so bili v večini Italijani. Vse, kar smo nabrali, smo s Cvetko in njenim možem Francem najprej spravljali v bunker, nato na Doberdob in dalje do partizanskih enot. Franceta je večkrat spremljal Franc Marušič iz Romjana (Vermigliana). Pred veliko nočjo leta 1944 so ga ustavili Nemci, našli blago, ki je bilo namenjeno partizanom in ga po mučenju ustrelili.

Sama sem večkrat peljala hrano in oblačila tudi zapornikom v Gonars. Ob pogledu na koncentracijsko taborišče in internirance sem bila ganjena in prizadeta, da sem jim dala tudi osebne stvari, ki sem jih imela s seboj. Nikoli ne bom pozabila trpečih, žalostnih obrazov in prosečih rok nedolžnih ljudi. Tudi v Martinjak v Goriška brda sem nosila oblačila Borici Košmrl, komaj rojeni hčerki partizanske učiteljice in aktivistke Angelce Košmrl, ki je živela pri partizanski družini Simčič. Njen oče Drago Košmrl je bil vojni dopisnik in po vojni televizijski komentator. Zdaj je že pokojni, hči Borica živi v Ljubljani.

Vojaške podatke sem predajala obveščevalcem Jožku Dolencu, ki se je skrival pri družini Gambi, pa Stanku Pahorju in nekaterim drugim. Sanitetni material nam je večkrat dal lastnik lekarne Derosa. Zbirali smo tudi denar in ga izročali bančnemu uradniku Francu Žetku, ki ga je pošiljal partizanom. Po

odhodu partizanske vojske se je moral izseliti v Koper, ker je bil izpostavljen pritiskom desničarjev. Njegova hči Ana se je šele jeseni 1945 vrnila bolna in onemogla iz koncentracijskega taborišča Dachau.

Zanimivo, da je primarij bolnišnice Viglioni zdravil ranjene partizane, med njimi tudi ranjenega Jožeta Dolenca - Vojka, na domu družine Gambi v ulici Galilei, v kateri je bila ilegalna tehnika. Padel je proti koncu vojne v bližini Gabrij na Goriškem. Ves čas delovanja za OF smo bile izpostavljene velikim nevarnostim. Večkrat sem se v sanjah zbujala v grozi ob misli na trosilne akcije, pisanje propagandnih parol, risanje simbolov OF.

Beg pred zaporom

Pozimi leta 1944 smo se razporedili po skupinah, da smo lahko s svojim delovanjem zajeli vse mesto. S sestro Stanko sva pisali propagandne parole po vsej ulici Via San Polo: Živela OF! Živel Tito! Smrt fašizmu! Akcijo smo uspešno opravili v času policijske ure. Večkrat sem raznašala letake po mestu, jih dajala v poštne nabiralnike in jih lepila po zidovih. Koliko poguma sem potrebovala, žrtvovanja, vdanosti svojemu narodu, OF, partizanski vojski ...

V meni živi spoštljiv in hvaležen spomin na vse tiste, ki so veliko pripomogli, da lahko živimo v svobodi. Neštetokrat se spomnim žalostnega dneva, ko so v Trziču aretirali Rudija Periča - Triglava in več drugih aktivistov, jih odpeljali v Trst in jih 23. aprila 1944 obesili v ulici Via Ghega v Trstu. Valdi Prinčič in meni se je posrečilo pravočasno zbežati v Goriška brda, sicer bi bili tudi midve med njimi. Ker me Nemci niso našli, so odpeljali strica Nanuta, pri katerem sem živela.

Ponosna sem, da sem bila v tako težkem vojnem času še zelo mlada na pravični strani. O vsem, kar sem težkega doživljala v dobi fašizma, pripovedujem vnukom in jih vzgajam v ljubezni do svojega naroda. Nikdar ne smemo pozabiti slavnih partizanskih bitk, naporov in težkih pohodov med NOB, ko so reševali narod in domovino pred uničevalskim fašističnim in nacističnim okupatorjem. Svobodo moramo čuvati in biti ponosni na našo zgodovino. Po 70 letih vojne bi si morali oprostiti za vse vojne grozote in pozabiti na medsebojne razprtije, a nikoli ne smemo pozabiti, kdo se je bojeval za slovenski narod in kdo je pomagal tujcem moriti brate. ■

Milan Štibelj se spominja:

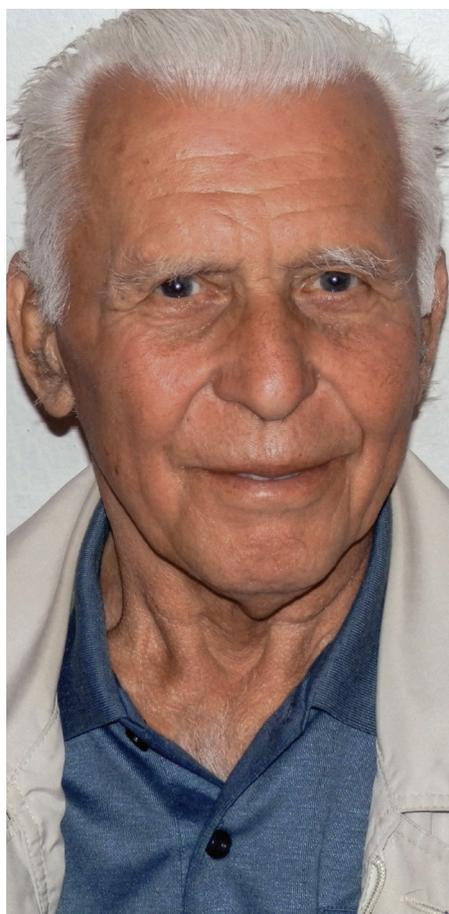
Z ranjencema na pot

Bilo je jeseni leta 1944. Lepo, jasno vreme, med ljudmi pa strah, nezaupanje, sovraštvo. Pri nas doma v Spodnji Luši v Selški dolini je bilo sedem otrok, štirje fantje in tri dekleta. Da bi oče lahko ostal pri družini in skrbel za polja, gozd, živino, sem se kot najstarejši – takrat sem imel 15 let – aktiviral jaz.

// PIŠE: **Mira Hladnik** (po pripovedovanju Milana Štibelja)

Tistega dne so me po kurirju obvestili, da sta po spopadu med nemškimi žandarji iz Železnikov in grupo partizanov Škofjeloškega odreda za vasjo na obronku gozda obležala dva ranjena partizana, ki ju moram s konjsko vprego kakor vem in znam prepeljati v bolnišnico Franja. Že prej sem to pot večkrat prevozil, a vsakič so bile razmere drugačne. Komajda so streljati potihnili, sem neustrašen, kakršen sem najbrž takrat bil zaradi svoje neizkušnosti, napregel konja in odrinil proti gozdovom Stirpnika. Kmalu sem v gošči zaslišal stokanje dveh ranjencev. Oba sta imela strelne rane na nogah, na srečo nekrvaveče, tako da smo ju skupaj s še šestimi partizani, ki so po bitki tam počakali v zasedi, previdno naložili na lojtrnik in pokrili z odejo. Za kakšno oskrbo ni bilo ne časa ne znanja, treba je bilo pohiteti in ju čim prej dostaviti bolničarjem v Franjo.

Že sem krenil v pravo smer, ko priteče navkreber gospa iz sosednje vasi, za katero sem vedel, da opravlja kurirske naloge. Vsa zasopla mi pove, da v bližini nemški žandarji iščejo oba ranjena partizana. Časa za premišljevanje ni bilo – znajti se je bilo treba v trenutku! Tako sem ranjenca skrtil v grmovje ter ju pokrtil z odejami in še z listjem, na voz pa naložil drva, ki so bila po naključju v skladovnici prav tam ob poti. Tako bom imel alibi – če se srečam z žandarji, ne bo nič sumljivega: v gmajno sem šel po drva za zimo. Vozim počasi proti dolini, prisluškujem, čakam, srce mi pospešeno utripa, mine ura in več, ko tista gospa spet prisopiha in pove, da je nevarnost mimo. Vsaj za silo mi je odleglo. Počasi zložim drva nazaj, od koder sem jih vzela, ter spet s pomočjo partizanov,

Milan Štibelj je član ZB KO ZB NOB Dobrava - Kamna Gorica in praporščak

ki so se na srečo še vedno zadrževali v bližini, zvlečemo oba ranjenca na voz. Tokrat nista samo stokala, ampak sta od premraženosti in šoka še šklepetala z zobmi.

Dan se je prevesil že v drugo polovico, a pot je bilo treba opraviti, čeprav se je zaradi pozne jeseni prav kmalu začelo nočiti. Podal sem se po stranskih kolovozih, ki so vodili ob potočkih. Trajalo je ure in ure, skupaj goto-

vo več kot deset ur, preden sem prispele do cilja. V spodnjem delu grape, kjer je bolnica Franja, je bilo treba počakati. Čeprav ni bilo sodobnih komunikacijskih naprav, je vse delovalo dokaj dobro in hitro, saj so že čez dobre četrte ure prišli štirje močni fantje, prevzeli ranjenca in ju odnesli po potoku navzgor v zdravniško oskrbo. Nikoli nisem izvedel, kaj se je z njima zgodilo – sta ozdravela, sta vojno preživela? Res pa je, da nisem povpraševal za njima, saj so me v dneh zatem čakale podobne nove naloge. Pot nazaj se je vlekla še bolj, saj je konj od utrujenosti vedno pogosteje počival, mulil pozno zelenje in se napajal ob potočkih.

Počasi se je začelo daniti, ko sem se z vprego znašel pred domačijo Novakovih pod Ratitovcem. Domača dekleta so bila že pred hišo, vsaka sredi svoje opravke: ena je krmila kokoši, druga je nesla naročje sena proti hlevu, tretja je pometala dvorišče. Kar zaščebetala so, ko so zagledala mladega fanta, saj

Tako je življenje v času vojne kljub vsemu hudemu kdaj pa kdaj postavilo v ospredje tudi svoje čare mladosti, prijaznosti in gostoljubja ...

so bila za take poglede zaradi življenja na samoti precej prikrajšana. Prosil sem jih za vodo, dobil pa še mnogo več. Povabila so me v hišo, kjer mi je njihova mama postregla z zajtrkom, nato pa so me zvalila še k sebi na peč, da sem se pošteno ogrel in odpočil.

Tako je življenje v času vojne kljub vsemu hudemu kdaj pa kdaj postavilo v ospredje tudi svoje čare mladosti, prijaznosti in gostoljubja ... ■

Spominska slovesnost na Dednem Vrhu pri Makolah

Veliki krvni davek malega kraja za svobodo

Krajevna organizacija ZZB za vrednote narodnoosvobodilnega boja Makole je na začetku februarja pripravila spominsko slovesnost za padle partizanske kurirje na Dednem Vrhu v občini Makole. Slovesnosti so se v velikem številu udeležili domačini, predstavniki veteranskih organizacij, generalmajor dr. Alojz Štajner, polkovnik Friderik Škamlec in polkovnik Miran Fišer. Kulturni program so izvedli učenci Osnovne šole Anice Črnejeve iz Makol.

// PIŠE: **Ladislav Steinbacher** // FOTO: **Edvard Grobler**

Slavnostni govornik je bil župan občine Makole **Franc Majcen**. V svojem nagovoru je opisal dogodke iz tistih časov.

»Partizani, ki so že delovali na Kozjanskem, so se na Boču v večjem številu pojavili na začetku leta 1943. Ker je bila okoli Boča gosta mreža okupatorjevih postojank, ni bilo čutiti večjega odpora partizanov. Februarja 1944 so bile na širšem območju v okviru 17. gorske brigade in Kozjanskega odreda ustanovljene terenske kurirske vojaške postaje. V okolici Boča so se zadrževali kurirji postaje TV 4, ki jo je sestavljalo osem fantov in deklet iz okoliških krajev, pomagali so jim predvsem tukajšnji kmetje. Kurirji s te postaje so vzdrževali zvezo med Dolenjsko in Kozjanskim vse do Prekmurja. Jeseni leta 1944 so jih Nemci na Boču odkrili in padlo je sedem borcev. Nato je bila kurirska postaja na novo organizirana in se je umaknila na Dedni Vrh pri Makolah.

S prihodom Štirinajste divizije na Štajersko so ljudje videli veliko partizansko vojsko, ki ni kazala nobenega strahu pred dobro oboroženimi Nemci. To jih je navdalo z upanjem, da se bo okupator zlomil in da bo partizanska vojska zmagala.

Kurirji postaje TV 4 so poleg svojega rednega dela napadali tudi nemške postojanke v okoliških krajih. Tako so leta 1944 zanetili požar v šoli v Studenicah. Prve dni februarja 1945 so v tekstilni tovarni v Majšperku zaplenili odeje, skupaj z borci Kozjanskega odreda pa so zažgali postelje v šoli v Makolah. Na to akcijo so se Nemci takoj odzvali in s pomočjo ustašev začeli zasledovati napadalce. Šestega februarja 1945 so nemški vojaki na Dednem Vrhu pri do-

mačiji Mesarič presenetili in obkolili kurirje postaje TV 4. V boju je padlo devet kurirjev. Na srečo se je iz obroča rešila sicer ranjena kurirka Ančka Kitak, ki še živi. Da bi bili padli partizani domačinom v opomin, so jih Nemci pustili na bojišču in jih šele po dveh dneh pokopali na pokopališču v Makolah.

Leta 1947 je domačin Jože Turin iz Hrastovca na Dednem Vrhu postavil križ svojemu sinu in drugim kurirjem. Oktobra leta 1954 pa je odbor partizanov iz Makol poleg križa postavil še spominsko ploščo na mestu, kjer je bil prvi napadeni stražar. Žalna slovesnost na Dednem Vrhu pri Makolah je posvečena spominu na ta žalostni dogodek iz naše polpretekle zgodovine.«

V svojem nagovoru je Franc Majcen omenil, da so zavedni Makolčani in nekaj domačinov iz okoliških vasi že septembra leta 1941 organizirali odbor Osvobodilne fronte. Makolsko skupino

je prvi vodil Ivan Skale, ki je bil kmalu prijet in aprila 1942 ustreljen kot talec v Mariboru. Skupina je zbirala orožje in skrbela za material, ki so ga potrebovali partizani. Odpor se je širil in leta 1942 je bilo v Osvobodilno fronto na tem območju vključenih že 50 članov. Nemci so to čutili ter začeli izvajati množične aretacije in teror nad domačini. Enaindvajset zavednih Makolčanov so najprej odpeljali v celjske zapore in od tam v Maribor, od koder so tri izpustili, devet ustrelili kot talce, devet pa so jih poslali v koncentracijska taborišča.

»Čeprav so Nemci že slutili, da jim grozi poraz, pa so januarja 1945 v Stodrežu ustrelili še osem talcev in dva domačina na begu. Dvanajstega aprila 1945, na pragu svobode, pa so zagrešili še en hud zločin. Na Sagadinovi domačiji v Sredcah pri Makolah je v skrivnem

bunkerju delovala partizanska bolnica, a je niso odkrili. Maščevali so se tako, da so tri žrtve privezali na hišna vrata, jih polili s petrolejem in jih skupaj s hišo zažgali, v skrivnem bunkerju pa so se zadušili štirje ranjeni partizani. Iz sovražnikovega obroča se je uspelo prebiti le partizanu Zvonku Sagadinu,« je med drugim povedal župan. Svoj nagovor je sklenil z besedami, da je za svobodo Slovenije v narodnoosvobodilnem boju izgubilo svoje življenje 27 partizanov iz Makol, 31 domačinov pa so Nemci ubili kot talce ali pa so umrli v koncentracijskih taboriščih. ■

Spominska slovesnost v dolini Lobnice nad Kokro

Uničenje partizanske tehnike Jošt

V soboto, 16. januarja, sta visoko v zatrepu doline Lobnica, pod prepadnim skalovjem gorskega vrha Akle, potekala spominska slovesnost ob 71. obletnici smrti Lojzeta Dežmana - Branka in 2. zimski pohod do partizanske tehnike Jošt. S spominsko slovesnostjo je Krajevna organizacija borcev za vrednote NOB Kokrica pozabi časa uspešno iztrgala še eno od epopej partizanskega boja proti okupatorju, ki bo za večno ostal zapisan v narodovem zgodovinskem spominu.

// BESEDILO IN FOTO: **Damjan Renko**

Slovesnosti ob spominskem znamenju na kraju, kjer je pred 71 leti delovala ilegalna partizanska tehnika Jošt, ki jo je od oktobra 1944 vodil krajan Kokrice, Alojz Dežman - Branko, se je udeležilo približno 60 ljudi.

Slovesnost je povezovala Ana Pavlovski, med gosti pa so bili: Marjan Gorza, predsednik ZB NOB Kranj, Doroteja Osterman, predsednica pokrajinskega sveta ZZB NOB za Gorenjsko, Jože Kern, predsednik Društva upokojencev Kokrica, Andrej Bitenc, tajnik KOBZV NOB Britof - Predoslje, Lado Nikšič, predsednik KOBZV NOB Besnica - Podblica, in Boris Cugelj, predsednik KOBZV NOB Vodovodni stolp. V kulturnem delu programa pa sta z recitalom nastopila Tine Miklavžič in Miro Potočnik.

Slavnostni govornik je bil **Brane Viant**, predsednik KO BZV NOB Kokrica. Ta je spomnil, kako sta potekala odkrivanje in potrditev prave lokacije

delovanja nekdanje partizanske tehnike Jošt v dolini Lobnice, kjer so avgusta leta 2014 postavili novo spominsko znamenje. Opisal je delovanje tehnike Jošt v težkih zimskih razmerah konec leta 1944, ob vsestranskem pomanjka-

hote z nogo zataknil za signalno žico, na kateri je bil zvonček. Vodja tehnike Lojze Dežman je takoj skočil proti izhodu iz barake ter proti enemu od domobrancev zalučal italijansko ročno bombo, »paradajzarico«. Žal je bil sovražnik hitrejši in je ustrelil Dežmana v prsi, tako da je bil takoj mrtev. Zatem so domobranci vdrli v barako ter zajeli in zvezali neoboroženo partizanko Angelco Šmid. Še pred odhodom so padlemu Dežmanu ukradli obleko in nove gojzarje, izpraznili vse, kar je bilo vrednega v bunkerju, in ga zažgali. Med potjo v dolino in na bližnji Črvovi kmetiji so se hvalili in vsem pripovedovali o svojem »junaškem« napadu na dva tako rekoč neoborožena partizana.

Žalostno novico o moževi smrti je že

Slovesnost so organizatorji združili s pohodom.

nju kadrov, hrane in tiskarskega materiala. Po uničenju bližnje ilegalne tehnike Greben v dolini Kokre so se razmere še bolj zaostrele. Pogoste hajke domobrancev iz postojanke v Tupaličah so pretrgale številne partizanske kurirske zveze ter v temeljih ogrozile tudi sistem oskrbe s hrano in tiskarskim materialom. Kljub temu je tehniki Jošt uspevalo izpolnjevati vse naloge vse do usodnega 13. januarja leta 1945.

Tega dne sta bila v tehniki le njen vodja Lojze Dežman in partizanka Angelca Šmid. Okoli sedme ure zjutraj se je tehniki približala enota sedemnajstih domobrancev iz Tupalič, ki so imeli le informacijo domačega izdajalca o približni lokaciji tehnike. Med obkoljevanjem se je eden od domobrancev ne-

dopolodne izvedela Dežmanova žena Jožica. S sposojenim konjem ter sinovoma Lojzem in Brankom in mladotnim sosedom Mihom Nagličem se je odpeljala na kraj zločina in domov pripeljala truplo svojega moža. Po krščanski navadi je želela moža pokopati na pokopališču v Predosljah, vendar ji tega cerkovnik in domobranci niso dovolili. Tako je bil zaveden in pogumen Slovenec pokopan za pokopališkim zidom na Kokrici in šele po osvoboditvi je bil deležen spodobnega pogreba.

V sklepnem delu spominske slovesnosti je delegacija KOBZV NOB Kokrica, v kateri sta bila tudi še oba živeča sinova Lojzeta Dežmana - Branka, Lojze Dežman ml. in Brane Dežman, položila venec k spominskemu znamenju. ■

Venec sta k spomeniku položila Dežmanova sinova Lojze in Brane.

Senožeče:

Društvo Dobrnič, ki deluje v okviru Združenja borcev za vrednote NOB v Krajevni skupnosti Senožeče, je mednarodni dan žena, 8. marec, proslavilo s tradicionalno proslavo z bogatim kulturnim programom. Prireditev je že drugič potekala v novi večnamenski Dvorani Rudolfa Cvetka.

Nastopili so pevci Mešanega pevskega zbora Senožeče, ki ga vodi zborovodkinja Ada Škamperle (na sliki). Na odru so se jim pridružili še flavtistki Nina in Nika ter župnik Pavel Kodelja s kitaro. Prireditev so začeli učenci domače podružnične šole pod vodstvom mentorice Nataše Adam. Razmišljali

so o prijaznosti, iskrenih mislih, vedrini, radosti in sreči ter smehu, ki jim ga pričara mama. Predstavile so se kar tri skupine Plesnega društva Srebrna z mentorji Natašo Vlasic Đukić, Mirči Kocen in Petro Brgoč ter štirje člani Harmonikarskega orkestra Nika Polesa. Na prireditvi, ki sta jo z recitacijami povezovali članici Društva Dobrnič Cvetka Gorjup in Alenka Žiberna, se je zbralo veliko obiskovalcev. Najstarejša članica senožeškega društva Dobrnič, 84-letna Pavla Tašič, je vsem mentorjem podarila cvetje v znamenje zahvale za uspešno sodelovanje.

Da so ženske skozi zgodovino, tudi v času NOB, opravljale pomembno vlogo, je poudarila divaška županja **Alenka Dovgan Štrucl**. Dotaknila se je mater partizanov, ki so trepetale za svoje sinove in hčere, ki so enakovredno stopale v boj in bile pripravljene žrtvovati svoje življenje.

»Biti ženska je bilo v zgodovini prav tako kot danes vse prej kot lahko. Zato je svetovni dan žena priložnost, da se vsaj enkrat na leto bolj posvetimo misli o mestu in vlogi žensk v družbi, družini in okolju, v katerem živimo. To je lahko lepo izhodišče za spremembe v smeri boljšega, prijaznejšega, bolj humanega sveta,« je razmišljal predsednik ZZB za vrednote NOB Sežana **Bojan Pahor**. Zbrane je nagovoril tudi častni predsednik sežanske borčevske organizacije Emil Škrk, med drugim je opozoril, da se je treba »upreti nenasitnemu neoliberalizmu in kapitalizmu, ki s svojim brezobzirnim pohlepom ruši naš obstoj in vse vrednote, ki smo jih dosegli z NOB. Z načrtnim uresničevanjem družbene lastnine, s privatizacijo, ki je slonela in še sloni na kraji, v razmerah, da je država omogočila tak proces razgraditve družbenega premoženja, je Slovenija zapravila svoj gospodarski ugled, ki so ga naša ugledna podjetja vrsto let uživala v svetu.«

Besedilo in foto: Olga Knez

Koroški Selovec:

Na začetku januarja je ZZB za vrednote NOB Mežiške doline, občinska organizacija ZB Ravne na Koroškem, pripravila tradicionalno spominsko slovesnost na Koroškem Selovcu nad Dobrijami. Prireditev je posvečena spominu na sedem tukaj ustreljenih talcev. Ujete partizane so gestapovci v dravograjskem zaporu enajst dni zasliševali in mučili ter jih 12. januarja 1945 v dopoldanskih urah s kolono avtomobilov pripeljali na Dobrije, naselje v bližini Raven. Pri Mališnikovem mostu so žrtvam naložili na hrbe nekaj opreme in zaboje streliva ter jih napolili po železniški progi, nato pa po zasneženi kolovozni poti v hrib mimo številnih kmetij na Koroškem Selovcu. Gestapovci in policisti izmučenim talcem med potjo niso dovolili, da bi zaužili vsaj kos kruha, ki so jim ga ponudili kmetje. Visoko, malo pod vrhom hriba, v gozdu nad cerkvijo sv. Neže in nad kmetijama Vrhnjak in Mežnar, so jih mučili in jih v popoldanskem času v snežnem metežu ustrelili.

Okoliški kmetje so pobita in iznakažena trupla odkrili šele po osmih dneh ter jih pokopali ob cerkvi sv. Neže. Po vojni so svojci štiri žrtve prekopali na pokopališče na Ravnah.

4. julija 1969 so v gozdu, kjer so talce ustrelili, postavili spominsko znamenje iz osmih kamnov. Na osrednjem je zvezda, na šestih kamnih so ime, priimki ter rojstne letnice talcev. Na sedmem kamnu je plošča z napisom neznani partizan, saj talca niso prepoznali. Drugi spomenik iz kamna s spominsko ploščo pa je bil pred gozdom v spomin sedmim talcem postavljen že leta 1955.

Letos se je spominske prireditve udeležilo veliko ljudi, med njimi so bili sorodniki talcev, člani ZB in somišljeniki z Raven, iz Mežiške doline, Dravograda in Slovenj Gradca, saj je spomenik na stičišču treh občin. Ravenski taborniki pripravijo vsakoletni pohod z Raven na Koroški Selovec, tako je bilo tudi letos. Za napitek pred prvim spomenikom ob gozdu so tudi letos poskrbeli učenci posebne Osnovne šole Juričevega Drejkca z Raven, ki nosi ime tedaj komaj 17-letnega tukaj ustreljenega talca, domačina iz Dobrij. Slovesnosti se vsako leto udeležijo vsi učenci in učitelji iz te šole. Letos so bili z nami tudi predstavniki Zveze koroških partizanov iz Celovca.

V kulturnem delu so nastopili Pihalni orkester ravnenskih železarjev, pevski zbor Kristl Markovič Mate iz Črne na Koroškem, z recitalom in pesmimi pa učenci Osnovne šole Juričevega Drejkca. Prireditev je povezoval predsednik ZB za vrednote NOB Ravne na Koroškem Maksimilijan Večko. Slavnostni govornik pa je bil predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije **Tit Turnšek**. Spominske slovesnosti se je udeležil tudi Jožef Kavtičnik z družino iz Ljubljane, sin tukaj ustreljenega talca Alojza Kavtičnika - Toma, ki z dvema talcema še počiva v grobu pri cerkvi Sv. Neže.

Stanislav Ovnič, predsednik ZZB Mežiške doline

Zgornja Bistrica:

Prvo soboto v marcu so se članice in člani krajevne organizacije ZB za vrednote NOB Zgornja Bistrica zbrali na letnem zboru. V uvodu so jim mladi iz naselja Visole pripravili priložnostni kulturni program, saj so počastili tudi mednarodni praznik – dan žena. KO ZB Zgornja Bistrica povezuje osemdeset članic in članov vseh starosti. S svojim programom dela se uvršča med bolj dejavne veteranske organizacije v lokalnem okolju.

Predsednik **Borut Kruder** je predstavil poročilo o opravljenem delu in poslovanju v letu 2015, nato pa je predstavil še program dela za letos. Marca

bodo člani sodelovali na spominski komemoraciji pri spomeniku ustreljenim talcem v Gaju pri Zgornji Polskavi. Aprila bodo obiskali Sagadinovo domačijo v Srečah pri Makolah, udeležili se bodo Šarhovega pohoda in Festivala miru pri Treh kraljih, dan upora proti okupatorju pa bodo počastili na Boču in na prireditvi v Ljubljani. Odzvali se bodo tudi povabilu koroških partizanov in se udeležili njihove slovesnosti v Železni Kapli. Maja bodo sodelovali na prireditvi pri partizanski tehniki Mernik v Božjem nad Oplotnico in na proslavi na Poljani pri Prevaljah, junija pa se bodo odpravili na prireditev na Menino planino. Za člane pa so pripravili še izlet v Pomurje, kjer bodo v Parku spominov posadili posebno drevo.

Med pomembnejše naloge so uvrstili tudi obnovo spomenika padlim domačinom v Visolah, pripravo okrogle mize z aktualno problematiko ter obiske ostarelih in bolnih članic in članov. Na tokratnem zboru so v svojo organizacijo sprejeli dvanajst novih članic in članov.

Besedilo in foto: Ladislav Steinbacher

Sajevče:

Pred spomenikom padlim borcem v Sajevčah pri Hruševju smo se 31. januarja zbrali člani ZB in se s krajšo spominsko slovesnostjo poklonili spomenu na žrtve nemškega okupatorja ob napadu na Sočanov bataljon, ki se je zgodil 30. januarja 1945, tik pred koncem vojne. Od takrat je minilo 71 let, a žrtve tega napada niso in ne bodo nikoli pozabljene. Slovesnost je začel predsednik ZB Hruševje Rado Škrjanc, zbrane pa je nagovorila **Anita Berra** ter v nagovoru obudila spomin na takratno dogajanje.

24. januarja leta 1945 se je skupina borcev VDV (vojske državne varnosti), organizirana v tako imenovani Sočanov bataljon, imenovan po poveljniku Ivanu Klobučaju - Sočanu, podala z Banjške planote na 120 kilometrov dolg pohod proti Dolenjski z namenom, da oskrbijo 1. brigado VDV z vojaškim materialom. Težko otovorjeni borci so se po sedmih dneh naporne poti v

izjemno hudi zimi ustavili v vasi Sajevče, partizanskem gnezdu, kot je to idilično vasico poimenoval dr. Janez Stanovnik, da se spočijejo in si naberejo novih moči za nadaljevanje pohoda.

Kmalu po namestitvi po hišah so se Nemci prithotapili do vasi, jo obkolili in bliskovito napadli. Borce so presenetili med počitkom povsem nepripravljene. Po posamičnih streljih se je začel peklenski ogenj z vseh koncev vasi. V hudem boju z močnejšim sovražnikom je prvi padel Ivan Klobučar - Sočan, ko je pritekkel iz hiše. Bil je zadet in za vedno je obležal v krvavem snegu. Po končanem boju so v snegu obležali tudi komandir čete Radivoj Švara - Vojko, borca Franc Colja in Stanko Rudež, kmalu zatem sta ranam podlegla še Anton Šerek in Emil Kocjan - Miloš. Med prevozom ranjencev v postojnsko bolnišnico je umrl še Anton Jerman. Tu jih je močno zastražene zdravil dr. Franc Ambrožič. Rezultat boja je bil sedem mrtvih tovarišev, veliko ranjenih in pogrešanih.

Slavnostna govornica se je v svojem nagovoru dotaknila tudi današnjih razmer in opozorila na težke čase, ki jih zaznamujejo pomanjkanje zaposlitve, vse hujša revščina, pa tudi naraščajoča korupcija in klientelizem. Dodala je: »S prizadetostjo se že vseskozi soočamo s poskusi potvarjanja naše zgodovine in razvrednotenja narodnoosvobodilnega boja ter z rehabilitacijo narodovega izdajstva oziroma kolaboracije s sovražnikom, ki je storil veliko gorja po vsej Evropi. Napisanih je bilo veliko laži in objavljenih sprevrženih podatkov o NOB, kar vse naj bi bilo podlaga za pisanje nove zgodovine.«

Obsodila je zažig knjige dr. Boža Repeta o prvem predsedniku samostojne Slovenije, Milanu Kučanu.

Anita Berra

Trbovlje:

Na sedežu društva ZB za vrednote NOB v Trbovljah so se na pobudo predsednice Mari Govejšek srečali in prebirali pesmi upora, ki so jih spisali člani in članice društva. Svoje pesmi so predstavili Angela Bakovič, Breda Perme in Milan Sladič.

Poklonili pa so se tudi spomenu drage prijateljice Vlaste Hauptman Ameršek, partizanke Vide, ki je pesmi pisala že med vojno, pa tudi po njej. Nekoč je v pogovoru o svoji mladosti dejala: »Tik pred maturo na meščanski šoli smo bili, ko se je začela vojna. Nismo imeli možnosti opravljati zaključnega izpita. Nemci so zasedli šolo in morali smo končati pouk. Končala so se lepa in živahna doživetja mladih ljudi in neizpolnjene so bile želje in sanje o prihodnosti.« Ob 50. obletnici mature je napisala devetkitično pesem svoji

generaciji in v peti kitici povedala:

»A tik pred zdajci, / ko učenje že za sabo smo imeli / in za končni še izpit smo vsi živeli, / je kot strela z jasnega ta vojna se pričela, / vse naše sanje, upe lepe mladim vzela, / kaj vse preživljali smo v težkih časih, / ve vsak le sam, / ker zla usoda nas podila je od tu drugam.«

Pesmi upora danes pišejo tudi veliko mlajši, ki vojnih grozot niso okusili, spoštujejo pa vrednote NOB in izražajo željo, da se ne bi nikdar ponovilo hudo, in protestirajo proti tistim, ki skušajo poneveriti zgodovino. Ob tem so citirali častnega predsednika ZB Janeza Stanovnika, ki je pred leti zapisal: »Prav v kulturni prenovi je najgloblje bistvo zgodovinskega preloma, ki ga je med narodnoosvobodilnim bojem izpeljala Osvobodilna fronta; vrednote, ki so se v tem obdobju izkristalizirale, so odraz »kulturne revolucije«, ki pomeni navdih za današnji čas.«

Pa dodajmo še zadnje vrstice iz pesmi mlajšega avtorja Milana o partizanu Jožeku, ki je za domovino dal življenje pri svojih šestnajstih:

»Ne boj se, Jožek, mirno spi, / preženemo jih, če bo zopet nuja, / nikdar več tlačila zemlje zorane noga ne bo tuja. / Le spi, le spi, ti Jožek, mladi partizan, / naj ne teži te težki kamen, / ogreje hladno noč žareči plamen. / Žalujka vrba kakor mati se nad grobek sklanja, / v senci nje zelenih las naj partizanček hraber mirno sanja.«

Družabno srečanje so nadaljevali v prijetnem klepetu in zatrdili, da jim takšna druženja veliko pomenijo, zato jih bodo še pripravljali.

I. L.

Gornja Radgona:

V Domu starejših v Gornji Radgoni so se konec februarja sešli člani radgonskega odbora ZZB za vrednote NOB, ki mu predseduje Mira Skok Korošec. Najprej je spregovoril Marjan Žula, direktor doma, ki je tudi član borčevske organizacije. Predstavil je problematiko v zvezi z domom, saj še vedno ni dokončan postopek lastništva doma. Kljub temu dom uspešno posluje, varovanci pa lastniških zapletov ne občutijo, je povedal. Sledil je krajši kulturni program, ki so ga pripravile glasbenice Aleksandra Škrilec, Evelin Novak in Nives Hödl. Predsednica **Mira Skok Korošec** je predstavila lanskoletno delovanje, ki so imeli člani več srečanj in druženj, s kateri-

mi so predvsem zaznamovali 70. obletnico končanja druge svetovne vojne. Pozornost pa so namenjali tudi vzdrževanju spomenikov žrtvam vojne na svojem območju. Ob 1. novembru so bili tudi soorganizatorji tradicionalne komemoracije pri spomeniku NOB v Gornji Radgoni.

Na območju Upravne enote Gornja Radgona delujejo krajevne borčevske organizacije v Apačah, v kateri je 83 članov, v Gornji Radgoni je 117 članov, v Radencih jih je 83, v Svetem Juriju ob Ščavnici pa 67. Združenju borcev za vrednote NOB za območje celotne upravne enote Gornja Radgona predseduje Rija Červič iz Radencev. Zbrane na občnem zboru je nagovorila in jih pozvala, naj tudi v prihodnje ohranjajo tradicije NOB. Podatki govorijo, da je med članstvom vse manj udeležencev v NOB, pač pa se v njihove vrste vključuje vse več njihovih sorodnikov in naslednikov z željo, da se ohrani spomin na borce in njihovo delovanje v preteklosti. V članstvo prihaja vse več udeležencev osamosvojitvene vojne leta 1991 in tistih, ki želijo ohranjati vrednote NOB. Žal ugotavljajo, da mlade generacije o NOB ne vedo skoraj nič, saj je o vsem tem premalo zapisanega v šolskem učnem gradivu. Zbranim sta spregovorila tudi radgonski župan Stanko Rojko in predsednik pomurske regijske zveze veteranov vojne za Slovenijo Niko Brus.

Najstarejša udeleženca zbora sta bila Franc Holc in Ina Svetec. Ob njuni 90-letnici so jima izročili manjša darila. Sledilo je druženje ob skupnem kosilu.

Besedilo in foto: Franci Klemenčič

Arihova peč/Avstrija:

Leseni bunker pod Arihovo pečjo je bil v drugi svetovni vojni sedež krajevnega odbora Osvobodilne fronte za Beljak in je lahko dajal zatočišče do 20 partizanom. Ko sta nemška policija in »volksturm« po izdaji v zgodnjih jutranjih urah 10. februarja 1945 bunker napadla, je v napadu padlo osem partizanov (štiri ženske, štirje moški). Samo trem je uspelo pobegniti. Gola in izmaličena trupla umorjenih partizanov so, zato da bi ustrašovali prebivalstvo, zmetali ob rob ceste in jih nato zagrebli v Dravljah na obrežju Drave. Šele po vojni so jih prekopali in jih položili na šentjakobskem pokopališču v skupni grob.

V spomin na tragedijo pod Arihovo pečjo prirejajo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec in Slovensko prosvetno društvo Rož vsako leto prvo nedeljo v marcu spominski pohod. Letošnji, že 38. po vrsti, je bil v nedeljo, 28. februarja. Kljub pravemu zimskemu vremenu se ga je udeležilo približno 320 pohodnikov. Zbrali so se pri kmetu Polancu na Čemernici in se mimo obnovljenega partizanskega bunkerja pod Arihovo

pečjo odpravili do cilja na 1084 metrov visoki Bleščeči planini, kjer ima Slovensko planinsko društvo iz Celovca planinski dom. Mimo kontrolne točke pri Resmanovi koči so se pohodniki nato vrnili k Polancu, kjer so dobili toplo malico in priznanje za udeležbo na pohodu.

Med pohodniki je bilo tokrat največ planincev iz Koroške, pa s Celjskega in Goriškega. Z njimi so bili predstavniki Zveze slovenskih častnikov in slovenskih veteranskih združenj ter pet pripadnikov skupine vojaških gornikov iz Slovenj Gradca. Od začetka skrbi za nemoten potek pohoda Danilo Prušnik, podpredsednik Slovenske športne zveze; med udeleženci pa so bili tudi Milan Wutte, predsednik Zveze koroških partizanov, in drugi pomembni člani.

Na začetku pohoda pri Polancu je letos prvič o žrtvah druge svetovne vojne in o njihovih krvnikih spregovoril tudi krški škof **Alois Schwarz**. Med drugim je poudaril, da spomin na polpreteklo zgodovino ni nevtralen. Nekateri so mu svetovali, naj ne hodi na prireditev, drugi so v tem videli pravi korak. Vprašal se je, kakšna naj bo pri tem njegova vloga: naj bo sodnik, tožilec, gledalec ali odvetnik? Preteklosti ni mogoče zbrisati z molkom ali pozabo. Čas ne celi ran kar tako, zato je naša dolžnost prisluhniti žrtvam in pričam tistega časa, one pa so nam dolžne povedati, kako je bilo. Samo tisti, ki zmore priznati svojo krivdo, se lahko spravi s samim sabo in z drugimi. Vprašal se je, ali je sploh mogoča sprava med storilci in žrtvami. Je mogoče premostiti prepad med trpljenjem enih in krivdo drugih? Je, a tudi storilci morajo povedati svoje ime in se ograditi od krivice, ki so jo prizadejali drugim. Če tega ne bomo zmogli, bo spomin na preteklost »postal gorjača nove agresije, podlaga za nove konflikte in vojne, postal bo rastni hormon odtujevanja in izključevanja«.

A.J.

Celje:

Združenje borcev za vrednote NOB Celje, Krajevna organizacija borcev za vrednote NOB in Mestna četrt Karel Destovnik - Kajuh Celje ter Prva gimnazija v Celju so na začetku marca pred omenjeno gimnazijo pripravili tradicionalno spominsko prireditev v spomin na narodnega heroja, pesnika in borca NOB Karla Destovnika - Kajuha in na 72. obletnico prihoda XIV. divizije na Štajersko. Karel Destovnik je bil dijak na omenjeni gimnaziji, ki je nekoč nosila tudi njegovo ime, pred stavbo pa še stoji njegov spomenik. Dijaki gimnazije vsako leto sodelujejo v kulturnem programu na spominski prireditvi. Letos je bil slavnostni govornik **Uroš Rošer**, predsednik KUD Zarja

Trnovlje, v kulturnem programu pa so sodelovali poleg dijakov in dijakinj Prve gimnazije tudi pevke in pevci Mešanega pevskega zbora Društva upokojencev Celje. Prireditev je vodila Marijana Kolenko, ravnateljica OŠ Lava.

Uroš Rošer je v svojem nagovoru predvsem poudaril pomen kulture za narodovo bit in med drugim dejal: »Duh 14. divizije in njenih borcev, tudi Kajuha, je duh poguma, srčnosti in vztrajnosti. Ima pa taisti duh tudi izjemen pečat kulturne in narodne enotnosti, ki mu ga daje prispevek velikih umov, kulturnikov in humanistov, delujočih v enotah slovenskih vojska, ki so se bojevale za suverenost naroda skozi vsa zgodovinska obdobja.« Končal je z besedami: »Svobode in pravice, ki jih nezavedno uživamo v današnjem svetu, niso samoumevne, temveč so nam jih priborili predniki skozi stoletja. Zanje se je treba zavzemati vsak trenutek, na vsakem koraku.«

J. H. / Foto: Vlado Gaberšek

Kobarid:

Člani krajevne organizacije ZB za vrednote NOB Kobarid so na nedavnem občnem zboru pregledali delo organizacije v prejšnjem obdobju in ga ocenili kot uspešno. V dveh letih se je v organizacijo vključilo 21 novih članov. Lani so postavili novo spominsko znamenje v vasi Stanovišče v Breginjskem kotu, spominjalo pa bo na dvakratni požig vasi med NOB in na ustreljene domačine. Zelo dobro je bila obiskana proslava v počastitev bojev v Krnskem pogorju, ki so jo pripravili na planini Kuhinja.

Veliko dela so namenili urejanju dokumentacije za ugotovitev DNK in po-

kop posmrtnih ostankov padlih partizanov na Batognici, katerih kosti so našli jeseni leta 2014. Zaradi starosti članov krajevne organizacije Staro selo so jih priključili kobariški organizaciji. Sodelovali so tudi na spominskih slovesnostih v zamejstvu. Po besedah predsednika krajevne organizacije ZB Kobarid **Vojka Hobiča** so močno okrepili sodelovanje z organizacijo ANPI Nadiških dolin in Čedadu. Skrb za znamenja, ki so posvečena dogodkom iz NOB, je nenehna naloga krajevne organizacije. Tako so lani očistili grobnico v Kobaridu, spominsko ploščo v Idrskem in znamenje narodnega heroja Marka Redelonghija v Starem selu. Poglobili so tudi dobro sodelovanje z Osnovno šolo Kobarid, Glasbeno šolo Tolmin, krajevno skupnostjo Kobarid, občino Kobarid in kobariškim društvom upokojencev. Od začetka tega leta svoje člane kobariška borčevska organizacija obvešča tudi s pomočjo nove oglasne omarice, ki so jo postavili v središču Kobarida.

V. H. / foto: Vojko Hobič

Črnomelj:

Navzoči delegati, predstavniki Pokrajinskega sveta ZB Dolenjske in Bele krajine ter občinskih organizacij Semiča in Metlike, predstavniki Slovenske vojske, predstavniki vseh veteranskih organizacij, predstavniki občine in drugi gostje so za uvod in letošnjo skupščino ZB za vrednote NOB Črnomelj spontano s petjem pritegnili venčku partizanskih pesmi, ki jih je iz violine izvajal Marjan Vitkovič, član ZB (na fotografiji).

Ugotovitve in sklepi skupščine so bili bolj ali manj podobni lanskim. Rahlo upadanje števila članov, večinoma so umrli, denarne težave – saj večino stroškov za posamezne dejavnosti pokrivamo člani ZB sami tako iz članari-

ne kakor tudi z neposrednimi plačili – predvsem prevoze do krajev prireditelj ZB in podobno. Uspelo pa nam je lani tudi s pomočjo drugih, predvsem občine, obnoviti in ohraniti kar nekaj pomnikov NOB.

Pohvalno je bilo omenjeno sodelovanje med vsemi tremi belokranjskimi organizacijami ZB – Semič, Metlika in Črnomelj – tudi za prejšnje in prihodnje skupne akcije. V imenu Slovenske vojske je pohvalo izrekel praporščak Robert Gregorič, ki je napovedal ustanovitev stalne pisarne Slovenske vojske v Črnomlju, kar naj bi pripomoglo k še boljšemu in predvsem tesnejšemu sodelovanju SV z vsemi v krajini in ne le z ZB.

V razpravi je bilo poudarjeno, da je Zveza borcev premalo opazna v javnosti. »Premalo glasna,« je ocenil **Uroš Dular**, predsednik Pokrajinskega sveta ZB, in podal razloge za takšno stanje. Dotaknil se je tudi vse pogostejših agresivnih nastopanj desnice, nacionalističnih izpadov ponekod v Evropi in žal tudi pri nas. Zato je še posebej spomnil na proslavo v Grahovem 6. aprila, ki jo organizira društvo Puntarji, in pozval k čim številnejši udeležbi. Pomembnejša in vseslovenska pa bo osrednja spominska slovesnost ob 75. obletnici ustanovitve OF 27. aprila na Bazi 20 v Kočevskem rogu.

Besedilo in foto: Bogdan Perko

Temnica na Krasu:

Pri spomeniku v Lazcu pri Temnici so se spomnili 19 borcev NOB, ki so padli 17. marca 1944. Kot je dejala slavnostna govornica Katjuša Žigon, podpredsednica območnega odbora Zveze borcev za vrednote NOB Nova Gorica, so bili to mladi Slovenci in Italijani iz Trsta in okolice, iz Istre, Furlanije in drugih krajev, ki so se hoteli pridružiti borcem IX. korpusa v Trnovskem gozdu in nadaljevati svoj mladostni junaški boj za svobodo, za solidarnost, za bratstvo. Padli so pod streli fašistične, nacistične in domobranske svojati.

V imenu italijanskih partizanov je zbrane nagovoril Ennio Pironi, podpredsednik Goriškega pokrajinskega odbora ANPI – VZPI. Blagoslov pri spomeniku sta opravila domači župnik Dominik Bizjak - Dinko in pater Bogdan Knavs. »Odkar je Mojzes izpeljal svoje rojake iz suženjstva v Egiptu v življenje v svobodi, je svoboda nekaj najdragocenejšega, kar imamo. Toda narodom se svoboda ne podarja, svobodo si je treba zaslužiti, zanjo je treba veliko žrtvovati. Stojimo pred spominskim znamenjem kar 19 mladim življenjem, ki so svobodo ljubili bolj kot svojo mladost in bolj kot svoje radostno življenje. Hvaležni smo jim za njihovo žrtev, zato danes zanje molimo. Še posebej presunljivo, je, da v grobu ležijo skupaj fantje in dekleti različnih narodnosti. S skupno žrtvijo so nam povedali, da je svoboda v srcu vsakega človeka in da lahko združuje ljudi različni narodnosti, jezikov in prepričanj. Svoboda je ljubezen, ki nas prebija k novi človečnosti, vzajemnosti in bratstvu,« je med drugim dejal Knavs. V kulturnem programu so nastopili učenci podružnične osnovne šole iz Kostanjevice na Krasu, Moški pevski zbor Šempeter pri Gorici (dirigent Miran Rustja) in recitatorji Društva Simon Jenko.

J.A /Foto: Boris Nemeč

Pohvala

Kot dolgoletni naročnik Svobodne misli in zdaj Svobodne besede čestitam Jožetu Poglajnu za njegove odlične članke, ki jih piše v našo revijo. Vesel sem, da je v Sloveniji še nekaj novinarjev, ki pišejo tako pokončno in razumljivo.

Prav tako želim pohvaliti dijakinjo Vaneso Majcenovič iz Maribora za njen prispevek 11 milijonov Neznanih v zadnji številki Svobodne misli. Pohvale obema.

Vid Gradišar, Kojsko

Pismo borkam in borcem, udeležencem NOB

Borke in borci, prejšnja leta ste bili žrtve najrazličnejših laži in zlonamer-nih podtikanj iz ust in izpod peresa pripadnikov in podpornikov domačih izdajalcev. Resnica pa je, da prav vi lahko hodite po svetu z visoko dvignjeno glavo in s ponosom zrete vanj, kajti vaš boj ni bil le boj za svobodno Slovenijo, ampak ste neposredno pomagali zavezniškim silam pri osvobajanju celotne Evrope, saj ste z rušenjem prometnih žil močno ovirali delovanje nemških enot na bojiščih v Italiji in Franciji.

Kolikšnega pomena je bilo to za zaveznike, priča tudi izjava člana angleške vojaške delegacije, podpolkovnika Moora, ob koncu štiridnevnih bojov 9. korpusa na odseku železniške proge Sv. Lucija–Podbrdo v Baški grapi, ki se glasi takole: »Morda se mnogi niti ne zavedajo, kako zelo ste pomagali zavezniškim operacijam, ko ste uničili tako pomembno prometno povezavo med Italijo in Nemčijo skozi Baško grapo. Če bi promet ustavili samo za tri dni, bi bilo to za nas velikega pomena. Ko so vaši borci zrušili Štampetov most, so v Ljubljani naloženi vojaški transporti zaman čakali na odhod. Načrt nemškega poveljstva, da bi pravočasno okrepil določen odsek fronte, je tako propadel. Naše sile so lahko izvedle operacije, ne da bi jih motile okrepitve.«

O tem govori tudi zahvala, ki jo je poveljnik zavezniških sil za Sredozemlje, feldmaršal Henry Wilson, poslal vrhovnemu komandantu, tovarišu Titu. »Z

občudovanjem sem izvedel za zadnje uspehe vaših enot, s katerimi so veliko pripomogle k uspešnim operacijam zaveznikov v Italiji in Franciji. Ti uspehi, predvsem v Sloveniji, so bili zelo pomembni, ker so pretrgali življenjsko pomembne sovražnikove prometne točke. Prosim, sprejmite mojo najtoplejšo zahvalo in priznanje in ju predajte enotam pod vašim vodstvom.«

Ta zahvala in priznanje, drage borke in borci, sta dokaz, da ste s svojimi junaškimi dejanji tudi za ceno svojega življenja obvarovali pred smrtjo veliko zavezniških vojakov. Nasprotno pa domobranci niso odgovorni le za smrt številnih zavednih Slovencev in Slovenk, ampak tudi za žrtve v vrstah zavezniških sil, kajti brez domačih izdajalcev bi nemško poveljstvo v Sloveniji potrebovalo veliko več vojaškega in drugega osebja pri izvajanju okupacijskih nalog. Prav zaradi domobranske pomoči pa so lahko te enote, ki jih v Sloveniji niso potrebovali, uporabili na drugih bojiščih v neposrednem boju z zavezniškimi silami.

Svoja zločinska dejanja skušajo domobranci zdaj opravičiti s floskulami o boju za vero, za domovino in za Boga ter proti brezbožnemu komunizmu. V resnici so se bojevali proti vsem nasprotnikom nacizma, saj jim je to narokovala prisega, ki so jo v letih 1944 in 1945 dali v podporo velikemu vodji tretjega rajha.

Tudi nekatere parlamentarne stranke in RKC želijo domobrance zdaj prikazati kot nedolžne žrtve tistega časa. O njihovi nedolžnosti v svoji knjigi Trenutki odločitev legendarni komandant Franc Sever - Franta razmišlja takole: »Kdor se z volkovi družijo, ne more biti 'nedolžno jagnje'.« Vsi pa vemo, da so bili domobranci krvoločnejši od svojih gospodarjev. Prav RKC največkrat tudi ne izpusti nobene priložnosti, da se v svojih pridigah ne bi obregnila ob NOB. Nadškof Stanislav Zore je lani 16. avgusta v svoji pridigi med zahvalno mašo ob 70. obletnici konca druge svetovne vojne v duhu sprave dejal: »To so bili strašni časi: eni so igrali na harmoniko in prirejali mitinge, drugi pa so padali v brezna in rudniške rove, za njimi pa so ostajali žalujoči, ki niso smeli žalovati.« Vse lepo in prav, ampak ali niso vsa življenja sveta? Vsekakor pa je pozabil omeniti tole: Ko so v taboriščih,

gozdovih in ječah umirali zavedni Slovenci in Slovenke in njihovi otroci, so njihovi krvniki po slovenskih cerkvah prejeli sveto obhajilo in odvezo za svoje zločine.

Brez domobrancev bi se morija druge svetovne vojne končala veliko prej in z manj žrtvami, kot se je.

Vam, drage borke in dragi borci, še enkrat hvala za domovino, za svobodo, ki ste nam jo priborili z ogromnimi žrtvami.

Boris Reven, Ig

Izgnanci in begunci

Šestindvajsetega januarja smo se izgnanci udeležili uradnega odprta muzeja slovanskih izgnancev na gradu Brestanica. Udeležba je bila res velika, žal med nami ni bilo nobenega vidnejšega politika. Pa bi prav njih moralo zanimati to obdobje zgodovine! Čeprav še vedno tiščijo glavo v pesek, je nesporno, da so tudi izgnanci del NOB, katere vrednote danes uničujejo z levo roko. V tem muzeju je zbranih le del dokazov oziroma pričevanj o časih in žrtvah vojnega nasilja. O tistih, ki so se, in tudi o onih, ki se nikoli niso vrnili. Tu so zbrana sporočila tisočerih ljudi, od katerih ima vsak svojo zgodbo, vsi skupaj pa rdečo nit: bili so izgnani z domačih ognjišč in grobo izgnani v neznanu – v iztrebljenje. Njihovo trpljenje je bilo nepopisno. Sreča v nesreči je bila, ker je Nemcem primanjkovalo delovne sile, zato so pridni in skromni izgnanci dobili delo, s katerim so si zagotovili preživetje. Po tragediji, ki je trajala skoraj štiri leta, so se izgnanci vrnili v domovino. Po neizmernem trpljenju in hrepenenju nihče ni niti pomislil na kaj drugega.

Če nanje pogledamo v luči zdajšnjega begunskega vala, pa moramo poudariti, da ne partizani in ne izgnanci niso bežali iz svoje domovine: slabo oblečeni, prezebli, lačni, ušivi in brez kakršne koli zdravniške oskrbe so tudi za ceno življenja vztrajali na braniku domovine. Po končani vojni so se lotili obnove povsem uničene domovine. V »totalitarizmu« je nova država zrasla v dokaj bogato državo; gradili so železnice, ceste, tovarne, domove, skratka vse, kar je čez noč postalo plen brezvestnih »konjskih« tatov. Država je bila bogata, samostojna in suverena, kar smo po osa-

mosvojitvi izgubili tako rekoč čez noč. Naši gospodarji so postali tujci, ki so ob asistenci »poštenih« tajkunov z narodnoizdajalskimi ravnanji spravili »samostojno« državo na kolena. Tu je svojo vlogo odigral Bruselj z množico birokratov, ki živijo tudi na plečih slovenske zaslužnjene raje, ki ima vse manj pravic. Ostanke naše države vodijo ljudje, ki dela kot temeljne vrednote ne poznajo. In zanimivo: naša za drobiž prodana podjetja postajajo v tujih rokah dobičkonosna.

Slovenski delavec in kmet imata iz preteklosti preslabe izkušnje, zato se ne gre čuditi ljudskemu strahu, ki poraja tudi odklonilen odnos ljudi do beguncev. Težko namreč verjamemo un spoštujemo ljudi, ki imajo domovino na bančnih računih, državo pa gradijo na prevarah in lažeh.

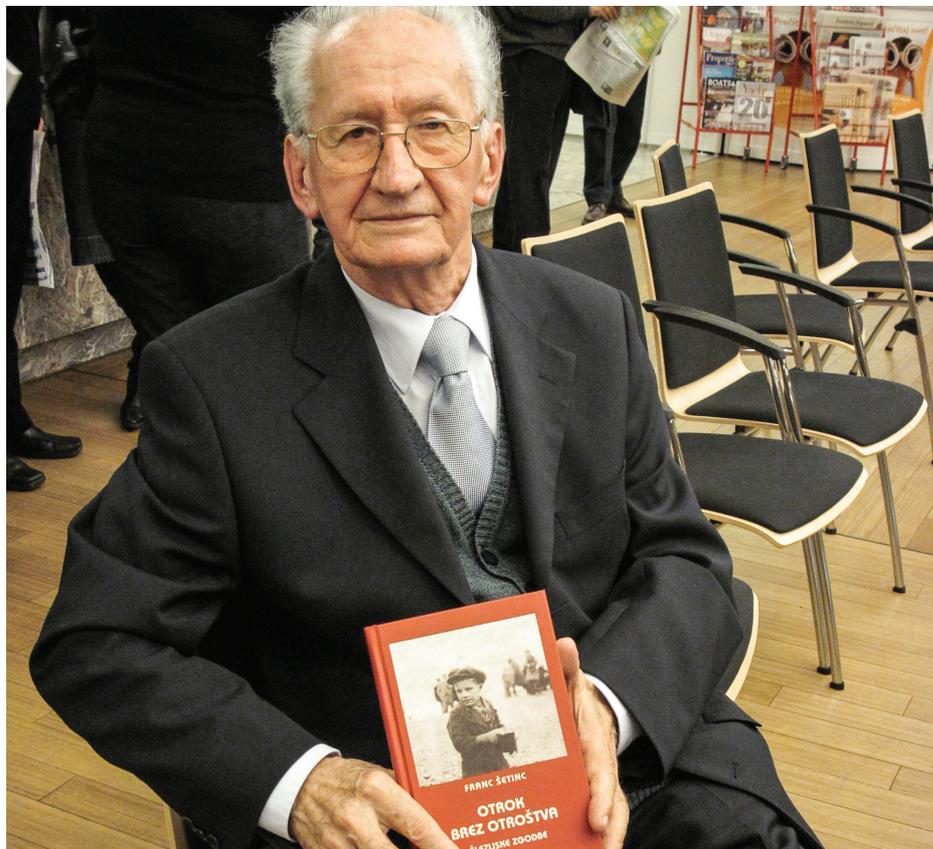
Jože Bračun, Artiče

Rakek:

Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Rakek je tudi letos sredi marca počastila krajevni praznik, ki je posvečen ustanovitvi Rakovške čete pred 74 leti. Takrat je 44 fantov organizirano odšlo v partizane pod Racno goro nad Loško dolino in tam ustanovilo Rakovško četo. Prireditev, ki je bila izredno dobro obiskana, je bila tudi letos v prostorih Osnovne šole Jožeta Krajnca.

Zbrane je pozdravil župan občine Cerknica Marko Rupar, slavnostni govornik pa je bil **Drago Franlan**. Prireditve se je letos izmed še živčih borcev Rakovške čete udeležil le Jože Simčič - Jelen. V kulturnem programu so nastopili učenci Osnovne šole Jožeta Krajnca Rakek, člani Kulturnega društva Rak Rakek, učenci Glasbene šole Frana Gerbiča Cerknica, pevci vokalne skupine Dragonarji generala Maistra in Harmonikarski orkester Vilija Marinška.

J.S.

Franc Šetinc na predstavitvi svoje knjige leta 2009 // Foto: Jožica Hribar

Ob smrti Franca Šetinca

Otrok brez otroštva

Sredi februarja je umrl Franc Šetinc, dolgoletni politik, novinar in urednik. Rodil se je leta 1929 in je na začetku vojne hodil v meščansko šolo v Brežicah. Izgnanstvo je pretrgalo njegovo šolanje, po vrnitvi je najprej delal kot trgovec, nato je bil tržni inšpektor, zatem vrsto let novinar ter odgovorni urednik Dela in Komunista. Širši javnosti pa je zagotovo najbolj znan kot politik, najprej kot dolgoletni sekretar RK SZDL, na koncu pa član predsedstva CK ZKJ. S te funkcije je odstopil v znamenje protesta proti tedanjim razmeram v SFRJ, s tem pa se je končala tudi njegova politična kariera. Leta 2009 je pri založbi Viharnik izšla njegova knjiga *Otrok brez otroštva*, v kateri je opisal svoje medvojno izgnanstvo.

»Domišljam si, da moja zgodba neka-ko pooseblja usodo otrok, ki jih nacisti med drugo svetovno vojno skupaj s starši izgnali z rodni domov in jih odvlekli v nemška taborišča. Izgnancem so vzeli domove, jih zatirali, zasmehovali, poniževali, oropali so jih svobode, a vere v prihodnost jim niso mogli vzeti. Nobeno nasilje jih ni moglo prisiliti na kolena. S trpljenjem je še bolj rasla njihova ljubezen do domovine.«

Tako je zapisal v spremni besedi svoje knjige *Otrok brez otroštva* in s podnaslovom Šlezjske zgodbe. V njej je opisal svojo osebno zgodbo otroka, ki so ga skupaj z družino kot 12-letnega dečka leta 1941 odpeljali v taborišče v Šlezijo v Nemčiji, kjer so ostali do konca vojne. Opisal je svojo mladost v Dobovi, vrnitev očeta iz jugoslovanske vojske, prihod Nemcev v Dobovo, pisal je o tem, kako se je med ljudmi širilo nezaupanje in kako se je na koncu zgodilo najhujše: Nemci so jih izselili. Pretežni del knjige je namenjen dogajanju v različnih nemških delovnih taboriščih, o zgodah in nezgodah 12-letnega fantiča, ki se je tam znašel po svoje, posebno po tem, ko so ga ločili od staršev. Šetinc je v knjigi pisal tudi o tem, kako je v taboriščih postal sanjač, sanje so mu pomenile beg iz resničnosti, z njimi je nadomeščal izgubo doma in domovine, ločenost od staršev, svoja hrepenenja in upanja, da bo vojne nekoč konec in se bo vrnil v domovino. V sklepnem delu opisuje svoje vnovično srečanje z materjo ter dolgotrajno in utrujajoče potovanje domov, kjer so našli povsem uničeno hišo in izropan dom. Toda bili so doma. ■

J.H.

95 let
**Marije
Rotar -
Mici**

// PIŠE: **Danijela Kovač**

V Domu starejših občanov Hrastnik je 20. februarja 2016 praznovala svoj 95. rojstni dan naša članica ZB Hrastnik Marija Rotar - Mici. Ob mojem obisku naju je pogovor ponesel predvsem v njena mlada leta.

Mici se je rodila 20. februarja 1921 v vasi Prapretno nad Hrastnikom v kmečki družini, očetu Janezu in mami Mariji Zupan, po domače pri Kržetovih. Oče si je pri delu poškodoval nogo in je zaradi zastrupitve umrl, ko je imela Mici komaj tri mesece. Mama se je drugič poročila in rodila še šest otrok, od katerih sta dva fantka kmalu umrla. Mama je postala še drugič vdova, ko je njenega moža ugriznil pes in je spet prišlo do zastrupitve, umrl je leta 1941.

Tako so ostali na kmetiji ob začetku vojne sami otroci z mamo. V tem času je Mici že delala in služila pri Bauerheinih, ko pa je leta 1944 hudo zbolela sestra Ivanka, se je vrnila domov. Leta 1944 je morala odslužiti še mesec dni dela pri nemški družini na Brunku, ki so jo naselili na domačijo izgnane slovenske družine.

Po vojni je morala Mici kot najstarejša hči skrbeti za gospodinjstvo in za živino. Po smrti sestre Ivanke pa se je leta 1956 poročila z domačinom Francem Rotarjem. Spomini na poroko so pri Mici še posebno živi. Pripovedovala je, kako je morala na občini pridobiti samski list s podpisom dveh prič, na predvečer skuhati ajmoht in speči mrežni kolač in kako nenavaden občutek je imela po poročni ceremoniji. Čeprav je že imela svoj dom, je Mici še vedno hodila domov in pomagala pri vseh večjih kmečkih delih.

Z možem sta se jima rodili hčeri Helena in Metka, pozneje je prišel tudi vnuk Borut, ki ji je v največje veselje. Potem so prišle bolezni, začel je pešati vid, revma kaže posledice, pritisk uhaja izpod nadzora, leta 2001 pa je Mici ostala tudi brez moža. Leta 2014 se je odločila za odhod v domsko varstvo v Hrastniku, kjer se je novem okolju hitro privadila. Dneve si popestri s klepeti s sostanovalkama, z jutranjo telovadbo, branjem časopisa v skupini in z ugankarskim krožkom. Najbolj pa jo razveselijo obiski svojcev in znancev, ki jih ni malo. Rada se udeleži tudi vseh prireditev v domu.

90 let
**Jožeta
Berceta**

// PIŠE: **dr. Marjan Žnidarič**

Pred dobrim mesecem je častitljivih devetdeset let praznoval partizan, poklicni vojak – starešina, poveljnik in dolgoletni predsednik Združenja borcev za vrednote NOB Maribor, general Jože Berce. S polnimi tremi desetletji neprekinjenega uspešnega vodenja mariborske borčevske organizacije (od leta 1985 do 2015) prav gotovo spada med predsednike občinskih borčevskih organizacij z najdaljšim stažem. S svojim poštenim, tovariškim, predvsem pa preudarnim in preprostim človeškim odnosom do ljudi, sotovarišev in nalog, ki jih je opravljal od svojega 17. leta, ko je odšel v partizane, do danes, je postal vzor človeka, ki mu ni odveč nobena žrtev, ko gre za skupno dobro in blaginjo ljudi. S svojim nesebičnim razdajanjem v minulih tridesetih letih je ogromno pripomogel k ugledu borčevske organizacije in k širitvi kroga tistih, ki jim moralno-etične vrednote slovenskega osvobodilnega boja pomenijo kašipot pri njihovem vsakdanjem ravnanju in ohranjanju zgodovinskega spomina na prelomne dogodke v narodovi zgodovini.

Jože Berce se je rodil 12. februarja 1926 v Selcah pri Škofji Loki. Pri enajstih letih je izgubil očeta in kot najstarejši med štirimi sinovi je bil v veliko oporo materi. Po končani osnovni šoli se je odločil za kovaški poklic. Njegov uk je ostal nedokončan, ker je 1. junija 1943, star komaj 17 let, odšel v partizane. Pridružil se je Drugi škofjeloški četi in se tako izognil prisilni mobilizaciji v nemško vojsko. Po kapitulaciji Italije se je njegova četa vključila v Vojkovo brigado, kjer je bil najprej štabni kurir, nato pa so ga poslali na vojaški tečaj v Cerknjo.

Pozneje je napredoval do pomočnika političnega komisarja v jurišnem bataljonu v 31. diviziji. Od marca 1945 do konca vojne, ki ga je dočakal s činom poročnika, je bil politični komisar Vojkove brigade.

Po osvoboditvi je Jože Berce ostal v vojaški službi. Precej časa je služboval v Beogradu, kjer je leta 1966 končal višjo vojaško akademijo kopenske vojske. Bil je na poveljniških nalogah v različnih garnizijah. Nazadnje se je z družino ustalil v Mariboru in kot poveljnik obmejnih enot pozorno skrbel za slovensko severno mejo, ki jo je po prvi svetovni vojni zakoličil general Maister. S svojimi vojaki je veliko pomagal ljudem ob meji. Z izjemnim poslušom za malega človeka je znal prisluhniti njegovim željam in potrebam. Po njegovi zaslugi je marsikateri kraj ob severni meji dobil boljšo cestno povezavo, na marsikateri hribovski kmetiji je prvič zasvetila električna luč, zazvonil telefon ali iz pipe pritekla voda. Nazadnje je bil poveljnik mariborske garnizije, ki je pod Berce-tovim vodstvom živela z mestom in pomagala urejati njegove probleme. Vojaško kariero je končal s činom generalmajorja. Med osamosvojitveno vojno leta 1991 je kot nekdanja vplivna vojaška osebnost odločilno pripomogel, da JLA v Mariboru ni uresničila svojih groženj.

Kmalu po upokojitvi je Jože Berce prevzel vodenje mariborske borčevske organizacije, ki ji ostaja zvest še danes, ko mu zdravje omejuje obširnejše delovanje. Bil je med prvimi aktivnimi udeleženci NOB, ki so dojeli potrebo po pomlajevanju organizacije, če hočemo v narodovem zgodovinskem spominu ohraniti resnico o NOB in vrednote, za katere so tisoči Slovencev pred sedmimi desetletji nesebično žrtvovali svoje življenje. Bil je tudi med pobudniki prve listine na Slovenskem o medsebojnem sodelovanju veteranskih organizacij treh generacij.

Jože Berce je človek, ki na najbolj žlahten način pooseblja značilnosti časa, v katerem živi in dela. Kot kurir in politični komisar med vojno, kot aktivni starešina jugoslovanske vojske po vojni in kot dolgoletni predsednik mariborske borčevske organizacije in pokrajinskega združenja za Podravje po upokojitvi se je pokazal kot človek, ki zna povezovati in prisluhniti ljudem, zato so ga že zdavnaj poimenovali »najbolj ljudski general«.

90 let Ivana Zadnikarja

// PIŠE: **Nada Grandič**

Sredi februarja je v občini Divača svoj 90. rojstni dan praznoval Ivan Zadnikar. Rodil se je 15. februarja 1926 v Skadanščini v Čičariji. Srednjevelika kmetija ni dajala dovolj kruha, zato je oče leta 1928 odšel v Ameriko po dodaten zaslužek. Tam je umrl leta 1935. Mati se je poročila drugič in Ivana dala učiti mizarstva v Trstu. Pred razpadom Italije leta 1943 je prišel domov in odšel v partizane v Istrski odred. 8. septembra 1943 so se zadrževali v gozdu v bližini Obrova. Proti večeru je prišla novica, da je v ustanavljanju prva hrvaška istrska četa ter da ji manjkajo borci za stražo. Sam se je javil in odpeljali so jih v Pazin.

»Ko so nemške štuke v Pazinu bombardirale pošto in mestno hišo, sem bil ravno na straži in bil prvič ranjen. Pred nemško ofenzivo v Istri smo šli v Gorski Kotor in Liko. V Liki so bile same sovražne vojske: domobranci, ustaši, četniki in občasno tudi nemška Divizija princa Evgena. Potekali so nenehni boji, bile so hude zime in lakota. Bil sem drugič ranjen, a vseeno sem srečno dočakal konec vojne s svojimi hrabrimi Ličani.

Demobiliziran sem bil v novembru 1946. leta,« pripoveduje Ivan Zadnikar.

Na železnici se je zaposlil 6. januarja 1947. leta in 2. marca 1949 je z odliko opravil izpit za vlakovodjo. Pomočnik šefa postaje v Divači mu je prvi dal revijo Borec in nanjo je bil naročen od začetka leta 1948. Ko so na terenu začeli ustanavljati krajevne organizacije ZB, je dobil navodilo, naj na terenu pridobiva člane. Kot sam pravi, mu je za vas Gradišče podatke o udeležencih NOB priskrbel Zdravko Rijavec, za vas Brežec pa Rudi Dolgan. Tako je bila ustanovljena krajevna organizacija ZB Divača, kjer je bil prvi in nato dolgoletni tajnik ter pozneje tudi blagajnik.

Izpit za vlakovnega odpravnikarja je opravil leta 1959 in služboval na postajah istrske proge, nazadnje pa v Divači. Leta 1974 se je upokojil. Vmes je bil leta 1952 tudi predsednik sindikata železničarjev in bil izvoljeni delegat na kongresu sindikata železničarjev Jugoslavije v Ljubljani.

Za svoje uspešno delo je Ivan Zadnikar dobil številna priznanja za uspešno delo v občinskem odboru ZB Sežana, leta 2008 je ob 60. obletnici ustanovitve ZZB NOB Slovenije prejel posebno priznanje za uspešno in dolgoletno sodelovanje, lani pa tudi zahvalo ZZB NOB Sežana za sodelovanje v NOB in za dragocen prispevek k ohranjanju in razvijanju izročil in vrednot NOB. V KO ZB Divača je dolgoletni član izvršilnega odbora. Niso pa ga spregledali niti v Društvu upokojencev Sežana, kjer je bil tudi zelo aktiven.

Ob njegovem visokem jubileju so mu čestitali: županja Občine Divača Alenka Štrucl Dolgan, predsednik KO ZB Divača Jožko Valečič in številni člani organizacije z željo, da bi bil zdrav in vedno pokončen borec.

90 let Vladislava Škrinjarja - Slavka

// PIŠE: **Radmilo Oroz, ZB NOV Stari Vodmat**

Sredi minulega poletja je 90 let dopolnil Slavko Škrinjar, dolgoletni predsednik našega krajevnega odbora borčevske organizacije. Rodil se je 9. avgusta 1925 v Črešnjevcu pri Semiču v Beli krajini. Izhaja iz velike družine z osmiromi otroki. Oče je kmalu umrl in mati je sama težko skrbela za

veliko družino, zato je moral Slavko že mlad pomagati mami preživljati družino. Jeseni leta 1942 se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Marca leta 1943 je bil dodeljen za vodnika minerske ekipe Tomšičeve brigade. Pozneje se je pridružil Belokranjskemu odredu na Suhorju. Po razpadu italijanske vojske je bil premeščen na Golo, kjer so ustanovili 10. udarno ljubljansko brigado, v njej je opravljala naloge kurirja. Jeseni leta 1944 so ga poslali v šolo za telefonske zveze, kmalu zatem pa je postal komandir voda v bataljonu za zveze v 7. korpusu.

Po vojni je ostal v JLA, končal je oficirsko šolo za zveze ter artilerijsko šolo. Služboval je v Ribnici kot podpolkovnik. Pozneje je služboval v TO, kjer je bil komandir TO Ribnica. Kot vodja varnostne službe je sodeloval pri ustanovitvi javnega zavoda Cankarjev dom, kulturni in kongresni center.

Po upokojitvi je Slavko Škrinjar ves čas zelo dejaven član ZB Stari Vodmat. Tri mandate je bil predsednik krajevnega odbora ZB za vrednote NOB Stari Vodmat. Zdaj je delegat KO.

Odpuščanje

*Ob robu kamnite ograde ležim,
tukaj že leta počivajo moje kosti,
v spominu nekaterih le kdaj zaživim,
saj nisem več človek, le del sem prsti.*

*Bilo je pred leti, še v času nacizma,
po cestah so peli Lilly Marlen,
ker nisem pokoril se igri fašizma,
sem v grapi kot talec bil ustreljen.*

*Dolg suhec iz Padove streljal je name,
pa mu ne zamerim, saj ni me poznal.
Tudi tebi, Slovenec, odpuščam iz jame,
ki si domačina me tujcu izdal.*

Tone Šepec

Državna proslava in slavnostna razširjena seja predsedstva ZZB NOB Slovenije

Koordinacijski odbor za državne proslave in Vlada Republike Slovenije sta sprejela naš predlog, naj bo državna proslava ob dnevu upora proti okupatorju **26. aprila 2016 zvečer v Ljubljani** in ne v Trbovljah, kar se prekriva s 75. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Tudi **slavnostna razširjena seja predsedstva Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije bo 26. aprila ob 11. uri v Ljubljani**. Na sejo bodo povabljeni vsi člani Glavnega odbora in delovnih teles Zveze, odlikovanci Zveze, predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije, predsedniki enot in služb NOV in POS, novinarji.

Odziv

na nezaslišano pismo dr. Milana Zvera predsedniku Evropskega parlamenta

Na pismo dr. Milana Zvera, slovenskega poslanca v Evropskem parlamentu, smo poslali naš odziv predsedniku Evropskega parlamenta, slovenskim poslancem v Evropskem parlamentu, predsedniku Republike Slovenije, predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije in predsedniku Vlade Republike Slovenije.

Pismo, ki smo ga poslali predsedniku Evropskega parlamenta, gospodu Martinu Schulzu (in podobno drugim naslovnikom), objavljamo v nadaljevanju:

Spoštovani,

V slovenskih medijih smo prebrali, da vam je evropski poslanec iz Slovenije dr. Milan Zver podal pobudo za postavitve spominske plošče v prostorih Evropskega parlamenta v spomin na 200.000 žrtev množičnih zunajsodnih pobojev, žrtev komunističnega nasilja, po drugi svetovni vojni v Sloveniji.

V zvezi s to pobudo bi vas radi opozorili na nekatera dejstva, ki jih iz poslančevega pisma ni mogoče razbrati.

Najprej število žrtev: ni mogoče z gotovostjo trditi, koliko je bilo žrtev poveljnih zunajsodnih pobojev in koliko je bilo med pokopanimi tistih, ki so padli v sklepnih vojaških operacijah na ozemlju Slovenije

maja leta 1945. Spomnimo le, da se vojna na slovenskih tleh ni končala s kapitulacijo Nemčije, temveč šele po hudih bojih na severni meji Slovenije, ki so potekali še 15. maja 1945. V tistih dneh je bilo na slovenskih tleh približno milijon pripadnikov različnih domačih in tujih vojaških formacij.

Pismo uporablja besedo genocid, v njem je trditev o žrtvah komunističnega nasilja. Pojasniti je treba, da so bili med pobitimi večinoma pripadniki ustašev, četnikov, domobrancev in drugih kvizlinških formacij, ki so v času vojne povzročili mnogo zločinov nad civilnim prebivalstvom po vsej takratni Jugoslaviji. Pripadniki različnih vojaških partizanskih enot iz različnih delov Jugoslavije, ki so sodelovali v sklepnih bojih druge svetovne vojne na slovenskih tleh, so se s tem maščevali svojim nekdanjim krvnikom. Torej ni šlo za komunistično nasilje in tudi ne za poboje zaradi ideologije, temveč za spopade in maščevanje med vojaškimi formacijami zaradi zločinov med drugo svetovno vojno, tako kot po vsej Evropi.

Današnja Republika Slovenija, ki je nastala leta 1991, ne more prevzemati odgovornosti za dogodke, ki so se zgodili na njenem ozemlju leta 1945, saj je zanje bila odgovorna takrat že mednarodno priznana država Jugoslavija. Po našem mnenju bi spominska plošča, kakršno predlaga poslanec dr. Milan Zver, pomenila krivično obdolžitev sedanje Slovenije za dejanja, ki so obsojanja vredna, in za žrtve, ki niso posledica ravnanja države Slovenije.

V Zvezi združenj borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja obsojamo vse oblike zunajsodnih množičnih pobojev. Obsojamo poboje, v katerih ni bilo razlikovanja med civilisti in vojaškimi formacijami. Ker prihaja do takšnih anomalij zaradi vojaških spopadov in dolgotrajnih uničujočih vojn, pa naslavljamo na Evropski parlament željo, da bi se uprlo vsem sodobnim vojnem, ki bodo ali so že povzročile veliko nedolžnih civilnih žrtev in po katerih bo sprava med sprtimi narodi in skupinami ljudi vse težja. Evropski narodi dolgujemo to zavezo svojim padlim prednikom v krvavih vojnih spopadih na tleh Evrope v 20. stoletju.

Prosimo Vas, gospod predsednik, da navedena dejstva upoštevate.

S spoštljivimi pozdravi,

predsednik ZZB NOB Slovenije
dr. Tit Turnšek

Izjava

o neofašizmu, ksenofobiji in begunstvu

Objavljamo **Izjavo Krajevne organizacije za vrednote NOB Stražišče**, v kateri je 141 članov ZB. Sprejeli so jo na občnem zboru 3. marca 2016. Izjava je skladna s stališči Glavnega odbora, predsedstva in Sveta Zveze, ki smo jih velikokrat javno promovirali kot naš upor proti vsem oblikam neonacizma in neofašizma, nestrpnosti in sovraštva.

Izjava se glasi:

Člani KO za vrednote NOB smo zaskrbljeni zaradi dohodkov, ki so nastali v zvezi z begunsko krizo v EU in še posebej na Balkanu. To ni več humanitarna kriza ljudi, ki so morali zapustiti svoje domove in domovino, ampak je to kriza političnega sistema v katerem živimo, tako v Sloveniji kot tudi v EU. To je kriza vrednot, za katere se zavzema velika večina ljudi in za katere so se borili in umirali slovenski partizanski borci in aktivisti OF. To so vrednote, ki jih spoštujemo in uresničujemo vsi pošteno misleči ljudje v naši slovenski državi ne glede na narodnost, raso ali versko izpoved. To poudarjamo tudi zato, ker so bile te vrednote v programu OF SN katere 75. obletnico ustanovitve letos praznujemo. Na teh osnovah je vodila osvobodilno gibanje in upor proti okupatorjem in njihovim domačim pomagačem. Dogodki zadnjih dni so zastrašujoči. Ljudje brez vesti in spoštovanja temeljnih načel človeškega življenja kot so poštenje, solidarnost, tovarištvo, pomoč trpečim in nenazadnje nacionalna osvoboditev in uveljavitev prvin ljudske demokracije. Tem ljudem očitno te vrednote ne pomenijo nič in se na svojih zborovanjih iz njih norčujejo.

Protesti v Šenčurju, Logatcu in Ljubljani so pokazali pravi obraz slovenske desnice. Slikanje veljakov SDS in NSi pod domobranskim plakatom iz leta 1945 veliko pove. To je novodobni fašizem. Očitno zmaga nad fašizmom in nacizmom 1945 ni bila dovolj? Posebej smo ogorčeni nad postopkom staršev dijakov v kranjskem dijaškem domu in profesorjev kranjske gimnazije Franceta Prešerna. Vsi ti ljudje to počnejo pod geslom »demokracije« in »svobode govora« in ksenofobije. Kakšno ustavo in zakonodajo imamo, da državni organi nimajo možnosti, da posredujejo

in onemogočijo tako fašistoidno delovanje, ki nima nič skupnega z demokratično ureditvijo naše države.

Protesti pripadnikov in somišljenikov desno usmerjenih političnih strank so pokazali vso »veličino« njihove »evropske civiliziranosti« pred vso evropsko in delno tudi svetovno javnostjo. Žal se ob tem poroča in razpravlja tudi o Sloveniji in Slovencih.

Člani KO ZB za vrednote NOB Stražišče pričakujemo, da Glavni odbor ZZB NOB javno in odločno pove, da člani Zveze borcev ne sprejemamo take »demokracije« in da mora država zagotoviti spoštovanje temeljnih človekovih pravic in vrednot, še zlasti kadar so ljudje v stiski in potrebni pomoči. V našem primeru so to begunci z Bližnjega vzhoda. Žična ograja na meji je slovenska sramota

Podpora

Manifestu za ohranitev javnega zdravstvenega sistema

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije je na seji 3. marca 2016 v celoti podprlo Manifest za ohranitev javnega zdravstva, ki ga je sprejela Zveza društev upokojencev Slovenije. Ta sklep je logično nadaljevanje naših dosedanjih prizadevanj za ohranitev javnega zdravstva, ker šteujemo to za veliko vrednoto, ki jo ne smemo opustiti in tudi ne poslabšati.

Pismo Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Dopolnilno zdravstveno zavarovanje za vojne veterane NOB

Na Zvezo združenj borcev za vrednote NOB Slovenije se je pisno ali po telefonu obrnilo devet naših članic ali njihovih otrok, z zgroženostjo, da jim je odklonjeno dopolnilno zdravstveno zavarovanje, ker so po možu prevzele vdovsko pokojnino. Pri tem pravilno ugotavljajo, da imajo priznan status vojne veteranke in da so še vedno vojne veteranke, česar prevzem vdovske pokojnine ne more izničiti.

Pritrujemo temu mnenju. Odvzem te pravice vojnim veterankam pomeni neustavno diskriminacijo, posebno še, ker so bile z osamosvojitvenimi dokumenti 1991 zagotovljene borcem in drugim udeležencem NOB enake pravice, kot so jih imeli po predpisih prejšnje države.

Prosimo za vaše ukrepe.

Predsednik **Tit Turnšek**

AKTIVNOSTI DELOVNIH TELES IN ORGANOV ZVEZE OD 1. 3. DO 31. 3. 2016

1. Predsedstvo

3. 3. Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje; Zaključni račun Zveze za leto 2015; Sklep o kolektivnem članstvu Društva Vranov let v svobodo; Sklic seje Glavnega odbora Zveze; Pobuda za zavezništvo proti revščini; Imenovanje Marka Pogačnika za člana Komisije za mednarodne odnose; Sklep o odpisu knjig in o podaritvi združenjem in knjižnicam; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

Člani predsedstva so se (se bodo) udeležili:

5. 3. 13. pokrajinskega kongresa VZPI-ANPI Tržaške pokrajine; letne skupščine Zveze slovenskih častnikov;
7. 3. sestanka Pokrajinskega sveta za Podravje v Mariboru;
8. 3. proslave ob Dnevu žena v Cankarjevem domu;
10. 3. slovesnosti ob prevzemu naziva Ljubljana – Zelena prestolnica Evrope 2016 v dvorani Stožice;
14. 3. iniciativnega sestanka Zavezništva proti revščini;
18. 3. spominske slovesnosti v spomin na tragični dogodek v Strunjanu;
26. 3. prireditve v spomin na padle borce Selške čete na Planici nad Rovtom; spominske svečanosti ob 73. obletnici zmagovite bitke v Jelenovem žlebu;
29. 3. seje KODVOS-a.

2. Kolegij predsednika

Vsak torek, razen prvega v mesecu

3. Odbor za priznanja

17. 3. Pregled zapisnika in sklepov zadnje seje z dne 20. 11. 2015 in dopisne seje z dne 27. 11. 2015 in 2. 3. 2016; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za priznanja v okviru kvot za 2016; Obravnava predlogov za najboljšo KO ZB in podelitev treh zlatih plaket: Obravnava in potrditev predlogov za podelitev priznanja praporščakom; Seznanitev s poročilom o delu odbora za leto 2015; Dogovor o aktivnostih za spremembo Pravilnika o priznanjih; Razno

4. Glavni odbor

22. 3. Izvolitev delovnega predsedstva, zapisnikarice in overitelj(ic) zapisnika; Verifikacija mandatov novih članov Glavnega odbora; Sklep o kolektivnem članstvu v Zvezi Društva Vranov let v svobodo; Poročilo o delu organov Zveze v letu 2015; Predlog zaključnega računa Zveze za leto 2015; Razprava o poročilu in zaključnem računu; Sprejem Poročila in Zaključnega računa; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

LETNO POROČILO

o delu in poslovanju Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije v letu 2015

1. Uvod

V preteklem letu 2015 smo v ZZB za vrednote NOB Slovenije (v nadaljevanju: Zveza) največjo pozornost posvetili 70. obletnici zmage nad fašizmom in nacizmom. Proslavili smo jo z dvema pomembnima proslavama, in sicer 9. maja v Ljubljani (skupaj z Mestno občino Ljubljana) ter 15. maja na Poljani, kjer je na ta dan leta 1945 potekala zadnja bitka z nacističnimi silami Evrope. Proslavo so organizirala koroška združenja s pomočjo občine Prevalje.

Tudi druge proslave po Sloveniji so bile v znamenju 70. obletnice zmage. Omeniti velja proslavi priključitve Primorske v Tolminu in 70. obletnice oblikovanja prve slovenske vlade v Ajdovščini. Opazno je bilo, da so se naši politiki izogibali besedici zmag, govorili so le o koncu vojne, kar zgovorno pripoveduje o politični klimi v Sloveniji.

V preteklem letu smo bili priče zelo agresivnemu potvarjanju zgodovine in širjenju sovraštva. Posebej so pri tem agresivni desni časopisi: Ognjišče, Reporter, da o Demokraciji niti ne govorim. Ne morem pa iti mimo postavitev spominskih plošč krvnikom in izdajalcem svojega naroda ter njihovim žrtvam na istem spomeniku v Karlovcu. Vse to so samo zlovesča znamenja širjenja klero-fašizma, ki poskuša tudi organizirati oborožene skupine po zgledu nacistične SA. Najbolj zaskrbljujoča pri tem je indiferentnost tako imenovane politične sredine.

Zveza se je vse leto z izjavami, stališči, izrazi podpore, pa tudi protesti odzivala na različna dogajanja v Sloveniji in naši bližnji okolici. Med temi velja omeniti npr. podporo pozivu za notifikacijo avstrijske državne pogodbe, temeljna stališča Zveze o privatizaciji državne lastnine, izjavo predsedstva o vrednotah itd.

Preteklo leto je zaznamovala tudi naša zelo intenzivna mednarodna dejavnost. V letu 2015 smo bili odgovorni za koordinacijo med SUBNOR-ji naše bivše države. Na posvetu aprila smo ugotavljali porast novih oblik fašizma po vsej Evropi in sklenili ob koncu leta pozvati protifašistična gibanja po vsej Evropi k medsebojnemu sodelovanju. Na širšem posvetu konec oktobra smo sklenili vzpostaviti spletni portal »Zveza antifašistov sveta«, ki bo odprt za vsa antifašistična gibanja, izmenjavo pogledov, medsebojno obveščanje in koordinirano sodelovanje.

Aprila smo se udeležili kongresa veteranskih organizacij v Moskvi. Imeli smo dvoje srečanj s SAAB Hrvaške, redno potekajo srečanja z AMPI-jem in Zvezo Koroških partizanov, izredno dobro je sodelovanje z Rusko federacijo veteranov, s katero smo podpisali sporazum o medsebojnem sodelovanju. Bili smo na spominskih proslavah v Kumrovcu, na Sutjeski in v Jajcu. Kot edina veteranska organizacija smo imeli predstavnika na tribuni na paradi 9. maja v Moskvi. Naša predstavnica se je udeležila kongresa Svetovne organizacije veteranov na Poljskem.

Zveza se pomlajuje, vedno več je mlajših novih članov, ki postopoma prevzemajo vodenje krajevnih organizacij in združenj. Sprejemanje novih članov je v veliki meri odvisno od aktivnosti in zavzetosti vodstev krajevnih organizacij, kar moramo spodbujati in podpirati. V preteklem letu je nastalo in bilo v skladu s statutom prejetih v Zvezo tudi nekaj novih združenj.

V letu 2015 smo morali opraviti rebalans finančnega načrta, da bi zaustavili oziroma zmanjšali trošenje rezervnega sklada. Izvesti smo morali nekaj notranjih organizacijskih sprememb, ki bodo svoje finančne učinke pokazale šele v letu 2016. Služba je v celoti prevzela vodenje knjigovodstva, funkcija generalnega sekretarja je postala neprofesionalna. Postopoma opuščamo oziroma zmanjšujemo tudi nekatere druge dejavnosti. Vsi se moramo navaditi, da imamo na voljo sredstva samo za tisto, ki je določeno s planom. To je hkrati poziv združenjem, naj obdržijo svoje dejavnosti v okviru svojih letnih finančnih načrtov, ki morajo biti pokriti z predvidenimi prihodki. Kar naprej namreč prihajajo prošnje za dodatna sredstva, velikokrat tudi potem, ko so bila že potrošena.

Po odločitvi predsedstva in glavnega odbora smo se kot večinski lastnik odločili končati večletno finančno agonijo 'Svobodne misli' in pričeli sami izdajati 'Svobodno besedo'. Kakšna bo njena nadaljnja usoda, pa je odvisno predvsem od nas, našega članstva in aktivnosti vodstev krajevnih organizacij in združenj.

Organizacijske spremembe v Zvezi so zahtevale tudi določene spremembe Statuta. Statut ni nekaj, kar je nespremenljivo; vendar terja določen postopek. Morebiten predlog spremembe je zato treba predložiti pisno, da lahko o njem opravimo ustrežno razpravo pred odločanjem na glavnem odboru.

Poudariti pa je treba, da vse organizacijske spremembe, ki smo jih izvedli ali jih še predvidevamo, naši službi precej povečujejo obseg dela.

2. Izboljševanje organiziranosti in kadrovske sestave Zveze in združenj

V mnogih združenjih so pregledali svojo organiziranost in kadrovske sestave, tu in tam kaj izboljšali, večjih premikov pa ni bilo.

Opravljen je bil popis krajevnih organizacij, ki pa ni bil dokončan, ker 22 združenj ni vrnilo popisnic. Iz vrnenih popisnic povzemamo, da aktivno deluje približno 1/3 krajevnih organizacij, druge pa bolj občasno. Zato ostaja skrb za delovanje krajevnih organizacij ena temeljnih nalog vsakega združenja.

Septembra 2015 je potekel štiriletni mandat predsedniku, podpredsednikom, članom predsedstva in posledično tudi članom sveta Zveze in drugih delovnih teles. Generalni sekretar je zaprosil za predčasno razrešitev. Za novo predsedstvo je bilo evidentiranih 19 članov, od tega 1 za predsednika in 6 za podpredsednike. Za delovna telesa je bilo predlaganih 174 kandidatov. Glavni odbor je na seji dne 28. 9. 2015 s tajnim glasovanjem izvolil novo predsedstvo v sestavi: dr. Tit Turnšek, predsednik, podpredsedniki: Slavko Grčar, dr. Ljubica Jelušič, dr. Matjaž Kmecl, dr. France Križanič in člani: Janez Alič, Tilka Bogovič, Milan Gorjanc, Branka Kastelic, Marijan Križman, Meta Mencej, Jože Oberstar, dr. Jože Pirjevec, Marko Vraničar, Viktorija Potočnik, Aljaž Verhovnik. S tajnim glasovanjem je bil izvoljen tudi nov nadzorni odbor, ki ga sestavljajo, Marija Majhenič, predsednica, Anton Podobnik, podpredsednik in člani: Ljubo Car, Marjan Somrak in Rok Uršič. Predsedstvo je na konstitutivni seji dne 6. 10. 2015 izvolilo 11 delovnih teles, v katerih je skupaj 134 članic in članov.

3. Delovanje organov Zveze

V letu 2015 smo imeli 4 redne seje glavnega odbora, 11 rednih, 2 korespondenčni in 1 slavnostno sejo predsedstva, 4 seje sveta Zveze, 3 sestanke s predsedniki pokrajinskih svetov, 4 redne seje in 1 izredno sejo finančne komisije, 2 seji nadzornega odbora, 1 sejo odbora koordinacije enot NOV in POS, 1 sejo odbora koordinacije žrtev vojnega nasilja, 2 korespondenčni in 1 redno sejo komisije za izobraževanje, 4 seje komisije za mednarodne odnose, 3 redne in 5

dopisnih sej odbora za priznanja, 2 seji mladinske komisije in tedenske seje kolegija predsednika (po 3 ali 4 mesečno). **Tabela 1**

Člani vodstva Zveze so se udeleževali tudi sej in prireditev v združenjih, sej pokrajinskih svetov ter proslav in drugih prireditev v združenjih, pa tudi organiziranih v okviru Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KODVOS), državnih organov in organov lokalne samouprave (občin, društev ipd).

V letu 2015 smo v knjižnico dali 10 novih in 35 podarjenih knjig, tako da je knjižno gradivo bogatejše za 45 knjig. Ob koncu leta 2015 je bilo v knjižnici Zveze 1578 naslovov oziroma 2170 knjig. Obiski v knjižnici so občasni, tako da večina izposoje teče posredno prek Knjižnice Bežigrad.

V letu 2015 smo aktivno in ustvarjalno sodelovali v KODVOS, v katerem so združene organizacije Zveza veteranov vojne za Slovenijo – "Veterani 91", Združenje policijskih veteranskih društev Sever, Zveza društev "General Maister", Zveza društev in klubov MORIS, Društvo TIGR, Zveza slovenskih častnikov in Zveza društev vojnih invalidov Slovenije. Sodelovali smo tudi z Društvom izgnancev Slovenije, z Zvezo društev upokoјencev Slovenije in z drugimi seniorskimi organizacijami.

Zveza je kot ustanoviteljica sodelovala z Ustanovo Franca Rozmana - Staneta in z Ustanovo Šiftarjeva fundacija, ki pomenita pomembna glasnika idej miru, kulture, solidarnosti, sodelovanja ter povezovanja na temeljih izročila NOB in zgodovine Slovencev.

Zveza je kot vsako leto sodelovala na Festivalu za III. življenjsko obdobje, ki je bil od 29. 9. do 1.10. 2015. Razstavni prostor je bil posvečen 70. obletnici osvoboditve in zmage nad nacizmom in fašizmom, plakate je tudi tokrat zasnoval Janez Kos. Poleg tega smo izvedli kulturno izobraževalni dogodek z naslovom "PARTIZANSKA VAS SOLČAVA - DA NE BI POZABIL!" V pogovoru in kulturnem programu so sodelovali prebivalci Solčave različnih generacij. Predstavili so svojo vas in obudili pričevanja nekaterih Solčanov - takrat še otrok - o doživljanju vojnega časa in osvoboditve v požgani vasi.

Kot vsako leto doslej smo zelo vzorno sodelovali z Ministrstvom za obrambo in z Generalštabom Slovenske vojske, predvsem z enoto garde, ki je s prisotnostjo zlasti na proslavah in prireditvah ter pri pogrebnih in drugih spominskih svečanostih izkazovala zelo pozitiven odnos SV do zgodovinskih dejstev in vrednot ter pridobitev NOB.

Sodelovanje z drugimi državnimi organi, kot so ministrstva in vladne službe, vključno z resornimi

ministrstvom, pristojnim za veterane in žrtve vojnega nasilja, je v letu 2015 potekalo predvsem s stiki med vodstvom Zveze in predstavniki ministrstev pa tudi z nekaterimi ministricami in ministri.

Sodelovanje je v splošnem dobro tudi z veliko večino županov občin v Sloveniji, še posebej prek vodstev naših združenj, in sicer na področju urejanja spomenikov, pri organizaciji proslav in drugih dejavnostih, ki povezujejo občine in našo organizacijo.

4. Organizacijska mreža in število članov

Zvezo je ob koncu leta 2015 sestavljalo 81 kolektivnih članov, to je združenj in društev, ki so med seboj povezana tudi v 14 pokrajinskih svetov.

Ob koncu leta 2015 je bilo v združenjih in njihovih krajevni organizacijah 42.013 članic in članov, to je 985 ali 2,3 % manj kot leto poprej. V 18 združenjih so število povečali (Brežice, Črnuče, Dovje Mojstrana, Grosuplje, Kranj, Krško, Lennart, Ljubljana Moste-Polje, Ljubljana Vič-Rudnik, Ljutomer, Murska Sobota, Pesnica, Ptuj, Sevnica, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Trebnje in Žalec), v 7 združenjih ohranili na isti ravni, v večini, to je v 54 združenjih pa se je število članov zmanjšalo. Nove člane so sprejeli v vseh združenjih, razen v 3, kjer niso sprejeli niti enega (Medvode, Izola, Cerkevjak). Vseh sprejemov je bilo 1.723 ali 4,7 % manj kot leto poprej. V istem času sta umrla 1.802 člana, 612 pa je članstvo prenehalo iz osebnih, večinoma zdravstvenih razlogov. Članarino je plačalo 36.096 članov ali 85,9 %. Del neplačane članarine pripisujemo bolnim članom in članicam v domovih za starejše, del pa gre na račun pomanjkljive blagajniške aktivnosti v nekaterih krajevni organizacijah.

Podrobnejši podatki o številu ter o vojnih veteranih in žrtvah vojnega nasilja so razvidni iz **Tabele 2 in Tabele 3** na koncu tega poročila.

5. Finančni položaj Zveze

V letu 2015 se je finančni položaj Zveze poslabšal zaradi povečanja negativne razlike med prihodki in odhodki, so pa pristojni organi Zveze sprejeli številne ukrepe za zmanjšanje tekočih odhodkov in za trajnejše zmanjševanje negativne razlike med prihodki in odhodki. V rednem poslovanju Zveze se je negativna razlika povečala z 213.839,88 evrov v letu 2014 na 249.483,34 evrov v letu 2015, to je za 35.643,46 evrov ali 16,7 %. Povečanje gre predvsem na račun izrednih odhodkov ob proslavah 70. obletnice zmage nad nacifašizmom, na račun nepredvidenih izdatkov za sodelovanje Zveze v mednarodni veteranski federaciji in za predsedovanje Koordinaciji borčevskih in antifašističnih organizacij z območja bivše Jugoslavije. Zmanjšali pa so se tudi prihodki od obresti na depozite in od najemnin.

V bilanci smo morali izkazati tudi terjatve do družbe Svobodna misel d.o.o. v stečaju v znesku 122.572,61 evrov in posledično še 16.693,20 evrov stroškov za novoustanovljeno revijo Svobodna beseda, s katero smo nadomestili ukinjeno Svobodno misel.

S sprejetimi ukrepi je s finančnim načrtom (FN) za leto 2016 zagotovljeno, da bo negativna razlika med prihodki in odhodki znašala največ 122.451 evrov ali 47 % manj kot v rednem poslovanju v letu 2015 in le še 31,5 % celotne negativne razlike v preteklem letu.

Celotna negativna razlika med prihodki in odhodki je bila pokrita iz rezervnega sklada Zveze, tako da smo redno poravnali vse svoje finančne obveznosti, vključno s financiranjem združenj, ki so za naloge v javnem interesu prejela 190.387,77 evrov.

Finančna komisija se je v letu 2015 srečevala z dvema različnima obdobjema. Večino leta je reševala standardne probleme finančne narave, po septembrski ugotovitvi o neuravnoteženem finančnem položaju Zveze s prevelikim primanjkljajem pa je obravnavala ukrepe, ki naj bi pomagali sanirati finančni položaj. V prvem obdobju je na rednih sejah obravnavala predvsem FN Zveze za leto 2015 in naraščajočo razliko med prihodki sredstev za delovanje in (včasih) nekritično porabo odhodkov ter s tem naraščanje porabe sredstev iz rezervnega sklada. Vodstvo Zveze se je zavedlo posledic in pripravilo ukrepe za zaježitev potrošnje. Finančna komisija se je aktivno vključila v te analize in pripravo ukrepov - kot celota ali s svojimi predstavniki. Med drugim je predsedstvu predlagala naslednje ukrepe:

- ukinitev profesionalne funkcije generalnega sekretarja;
- predloge za zmanjšanje odhodkov, na katere Zveza lahko vpliva;
- analizo variant rezultatov, če bi se Zveza odločila odprodati nepotrebni del nepremičnine na Einspielerjevi 6;
- pripravo nove sistemizacije delovnih mest;
- oblikovanje izhodišč za pripravo FN 2016;
- analizo delitve javnih sredstev združenjem;
- kritično presojo sredstev za proslave.

Ukrepe, ki jih lahko uveljavimo takoj, je komisija posredovala predsedstvu, takoj ko so bili izoblikovani. Sprejeti ukrepi bodo vplivali na FN 2016, druge pa bomo poglobljeno presodili in jih uporabili pri pripravi FN 2017.

6. Spominske prireditve

V letu 2015 smo v vseh naših organizacijah posvečali veliko pozornost 70. obletnici zmage nad nacifašizmom, osvoboditve izpod zločinske okupacije in konca II. svetovne vojne. Proslave so se vrstile vse leto, največ seveda v aprilu in maju. Vseh proslav je bilo 435, 128 spominskih po-

hodov in 578 komemoracij. Po ocenah organizatorjev se je vseh skupno udeležilo okoli 300.000 ljudi, udeležba je bila skoraj povsod množična, najštevilnejša na osrednjih proslavah, (v Ljubljani 15.000), med udeleženci je bilo veliko mladih, kar je za ohranjanje vrednot NOB še posebej pomembno. Država se je odzvala na 70. obletnico z državno akademijo v Ljubljani, s sodelovanjem na proslavi v Ajdovščini, sprejemom delegacij enot NOV in POS pri predsedniku RS, polaganjem vencev pri grobnici narodnih herojev, na ljubljanskih Žalah, pri sv. Urhu, na Cviblju, v Dražgošah, na Pohorju, v Podljubelju, na Frankolovem, Poljani in v zamejstvu ter s častnimi stražami na proslavah in prireditvah. Pri večini proslav so sodelovale tudi občine, šole ter mnoge druge organizacije, kar je v skladu z ugotovitvijo, da je NOB last vsega slovenskega naroda. Temu primerno so se odzvali tudi tiskani in elektronski mediji s številnimi, večinoma pozitivnimi prispevki o tematiki II. svetovne vojne, NOB in zmagi v okviru velike antihitlerjevske koalicije.

V okviru državne delegacije se je velike proslave obletnice zmage v Moskvi udeležil tudi predstavnik Zveze.

Temelja sporočila vseh teh proslav so bila:

- da smo se upravičeno in častno uprli trem namočanim nacifašističnim okupatorjem in z velikimi žrtvami in trpljenjem ubranili obstanek na svoji zemlji in svojo svobodo;
- da smo bili del velike zmagovite antihitlerjevske koalicije proti največjemu zlu tistega in vseh časov;
- da brez uspešnega narodnoosvobodilnega boja pod vodstvom OF v okviru boja vseh jugoslovanskih narodov, ne bi dosegli združene Slovenije s priključitvijo Primorske, kar je bila podlaga za samostojno Republiko Slovenijo kot republiko v takratni ustavni ureditvi in predpogoj za izборjeno osamosvojitve v letu 1991;
- da je obsojanja vredno potvarjanje zgodovine in ob tem vsakršno prikrivanje ali opravičevanje oborožene in vohunske kolaboracije, kar je bilo zločinsko dejanje ne glede na okoliščine nastanka;
- da se spoštljivo in s hvaležnostjo spominjamo vseh, ki so padli ali trpeli za domovino;
- da se zavzemamo za mir, ker obsojamo vojno, zavračamo pa vse pojave neofašizma in neonacizma ter vse oblike nestrpnosti in sovražstva.

7. Skrb za ohranitev ravni zdravstvene in socialne varnosti udeležencev NOB

V Zvezi smo tudi v letu 2015 spremljali dogajanja na področju zdravstvenega in socialnega varstva v Sloveniji. Udeleževali smo se razprav o predvidenih spremembah sistema zdravstvenega varstva, zavarovanja in dejavnosti, kot tudi

o urejanju področja dolgotrajne oskrbe. Pri tem smo zastopali načela in stališča, ki so znana, in smo jih bili opisali že večkrat, tudi v lanskem poročilu. Kot je znano, konkretnjših sprememb in rešitev na nobenem izmed teh področij pristojni še niso ponudili. Glavne rešitve, ki jih potrebuje in pričakuje naše članstvo, vključujejo ohranitev javne zdravstvene službe, zagotovitev ustrezne dostopnosti do storitev, ki jih potrebujejo starejši ljudje, okrepitev ekip v okviru družinske medicine, zagotovitev redne patronažne dejavnosti in ustrezne rehabilitacije. Ob koncu leta smo izdali navodilo članstvu za ponovno pridobitev pravice do brezplačnega dodatnega zdravstvenega zavarovanja, ki je upravičencem znova zagotovljena z začetkom leta 2016.

Odzivali smo se tudi na posamična vprašanja članic in članov glede uresničevanja pravic s področja zdravstvene in socialne varnosti. Poskušali smo poiskati ustrezne rešitve, nekatere tudi s sodelovanjem Ustanove Franc Rozman - Stane. Vsekakor pa si želimo več pobud, pripomb in predlogov združenj in članstva.

8. Uresničevanje nalog na področju žrtev vojnega nasilja

Koordinacijski odbor žrtev vojnega nasilja je v letu 2015 skupaj s posameznimi taboriščnimi odbori, skupnostjo Dachau in Društvom ukrađenih otrok največ pozornosti posvetil organizaciji tradicionalnih spominskih srečanj in dogodkov ob jubilejih (mednarodni dan spomina na holokavst, srečanje slovenskih taboriščnic in taboriščnikov na Ljubelju in srečanje taboriščnic in taboriščnikov, ukrađenih otrok in izgnancev v Portorožu), obisku taborišč ob obletnicah osvoboditve (Auschwitz, Buchenwald, Dora, Flossenbuerg, Ravensbrueck, Mauthausen, Gussen, Dachau, Rab, Šarvar, Jasenovac, Neuengamme), prenašanju zgodovinske resnice na mlade pošolaha in ob obisku taborišč (Auschwitz, Mauthausen), postavljanju spominskih obeležij (Društvo ukrađenih otrok) in polaganju vencev ob Dnevu spomina na mrtve (Rab, Gonars, Visco). Na pobudo taboriščnega odbora Ravensbrueck so se preživele taboriščnice in taboriščniki z mladimi srečali na sprejemu pri predsedniku republike. Posamezni taboriščni odbori so pripravili tudi vrsto drugih srečanj in obiskov ter izletov (Ravensbrueck, Dachau). Izjemno dobro je bilo organizirano potovanje dijakov Škofjske gimnazije iz Ljubljane, celjske prve gimnazije in mariborske gimnazije v Auschwitz, kjer so na kraju samem poslušali pričevanja preživele taboriščnice, ukrađenega otroka in zgodovinarjev. Pri obiskih nekdanjih taborišč v Nemčiji dobro sodelujemo s slovenskim veleposlaništvom v Berlinu in veleposlanico Marto Kos Marko ter njenimi sodelavci.

Prireditve, ki so jih pripravili koordinacijski odbor in taboriščni odbori, so bile odmevne in so našle mesto v sredstvih javnega obveščanja. Še posebej proslave oziroma srečanja ob dnevu spomina na holokavst, na Ljubelju in v Portorožu.

Med načrti, ki jih v letu 2015 nismo uresničili, velja omeniti načrtovano povezavo z interniranci z območja nekdanje Jugoslavije, ker je v vseh drugih nekdanjih republikah popolnoma zamrlo delovanje nekdanjih internirancev.

9. Mednarodni odnosi

Mednarodna dejavnost Zveze se je v letu 2015 odvijala v znamenju dveh pomembnih obletnic naše in svetovne zgodovine:

- 70. obletnice konca 2. svetovne vojne in zmage nad nacifašizmom. Temu je dala poseben pečat prisotnost naše delegacije na veliki proslavi v Moskvi ter
- udeležba številnih tujih veteranskih delegacij in diplomatskih predstavnikov na našem velikem zborovanju na Poljani, 16. maja 2015 ter na osrednji proslavi v Ljubljani.

Med pomembnejše mednarodne dogodke, kjer sta bili Zveza in njena Komisija za mednarodno sodelovanje organizator ali pobudnik, sodijo:

- Udeležba delegacije Zveze s predsednikom Titom Turnškom v Ogleju na širšem posvetu Vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI - VZPI) o vse bolj zaskrbljujočih oblikah neokapitalizma in neofašizma. Posvet je vodil dr. Carlo Smuraglia, predsednik italijanske veteranske organizacije. Ob tej priliki sta predsednika podpisala skupen dokument.
- na znanstvenem posvetu o nacističnih zločinih v Italiji, ki je bil v Vidmu 23. novembra 2015. Predsednik Turnšek je prisotne seznanil z našim pristopom k tej problematiki in rezultati raziskav ter se zavzel za tesnejše sodelovanje med italijanskimi in našimi institucijami, ki se ukvarjajo s to problematiko. Ob tej priložnosti je predsednik Turnšek izročil prisotnemu predsedniku ANPI-VZPI Zlato plaketo Zveze.
- Mednarodno srečanje - posvet o neofašizmu v Novem mestu, 28. oktobra 2015.
- Širše srečanje predstavnikov Zveze z novim vodstvom Zveze koroških partizanov, na Koroškem in v Ljubljani;
- S predstavniki hrvaške borčevske organizacije so se med letom zvrstili že tradicionalni stiki in nadaljevalo dobro sodelovanje;
- Med letom je bilo skoraj nepregledno število najrazličnejših oblik sodelovanja naših organizacij z organizacijami in društvi z območja nekdanje SFRJ. Manjše in večje skupine so tudi v tem letu množično obiskale: Kumrovec, Sutjesko, Jajce, Igman, Jasenovac, Srem (Sremska fronta) in številne druge kraje, znamenite po njihovi vlogi

v NOB. Lahko rečemo, da ni večje partizanske proslave na območju nekdanje SFRJ, ki se je niso udeležili Slovenci, po večini člani Zveze. Posebej plodno je bilo tudi sodelovanje z vodstvom Ruske veteranske organizacije.

V ocenjevanju intenzivnosti in vsebine naših stikov s sorodnimi organizacijami v tujini ima posebno mesto in vlogo sodelovanje z organizacijo ANPI - VZPI. Zelo pozitivno je dejstvo, da to sodelovanje zajema skupne proslave, resne vsebinske razprave, predstavitve novih knjig, komemoracije, kulturne prireditve, pohode in drugo. Pristno tovariško sodelovanje se širi izven obmejnega prostora. Med organizacijama se povečuje neposrednost in medsebojno zaupanje.

Komisija za mednarodne odnose Zveze je tudi v letu 2015 intenzivno spremljala in poskušala usmerjati vedno širše in bogato mednarodno sodelovanje. Posebno pozornost je posvečala tudi mednarodnim veteranskim organizacijam in posebnim oblikam interesnega združevanja, kot je stalni jadransko-jonski forum.

10. Skrb za spomenike in spominska znamenja NOB

Postopki za razjasnitev lastništva kulturne dediščine in spomenikov ter dokumentiranja lastništva so zapleteni in še trajajo. Skrb za ažurno vzdrževanje, odpravljanje poškodb, čiščenje, urejanje okolice in urejanje dostopnosti do spomenikov je bila in bo še naprej naša stalna in nikoli končana naloga. Z zadovoljstvom opažamo, da skrb za spomenike NOB marsikje prevzemajo krajevne skupnosti in razna krajevna društva.

Spremljali smo pojave naravnih in namernih poškodb, skrunjenj, odstranitvev ter kršitve nedotakljivosti javnih spomenikov in ustrezno ukrepali, vendar kraj bronastih skulptur in poškodovanj spomenikov in spominskih znamenj nismo mogli preprečiti.

V letu 2015 smo zaradi vse pogostejših primerov tatvin in poškodovanj (skrunitev) spomenikov opozorili združenja na pozorno spremljanje tovrstnih dejanj, na obvezno prijavljanje državnim organom (policija, upravne enote) in jih prosili za hitro obveščanje Zveze o takšnih pojavih. Primer Grahovo je prinesel tudi nov pojav, ko je Nova slovenska zaveza s svojim gradbenim posegom v prostor zaprla pogled na partizanski spomenik, kar je doslej najhujši poseg zagovornikov kolaboracije v neposredni bližini spomenika, posvečenega borcem in žrtvam okupatorjev in njihovih sodelavcev. Predsedstvo Zveze je v sodelovanju z Območnim združenjem Cerknica ustanovilo posebno delovno skupino, ki zbira dokumentacijo in pripravlja tožbe, vloge in pobude, s kater-

imi skušamo doseči odstranitev gradnje ali vsaj odstranitev neprimerne in neresničnega napisa na eni od plošč na postavljenem zidu.

Zavzemali smo se za ohranitev negmotne (duhovne) kulturne dediščine, to je za ohranitev spominskih poimenovanj ulic, šol in drugih ustanov. Pošti Slovenije smo predlagali izdajo več znamk s tematiko NOB za leti 2015 in 2016.

11. Izobraževanje članov NOB

V novem mandatu se je komisija, ki jo sestavlja 9 članov, sestala na redni seji 17. 11. 2015. Tema sestanka: razgovor o vlogi in nalogah komisije ter predlogi za načrt dela v letu 2016.

Komisija bo nadaljevala s podobno vsebinsko zasnovo izobraževanj kot v preteklem obdobju, s tem da bodo nekatere teme aktualizirane za današnji čas. Več pozornosti bo namenjene mladim novim članom. V sodelovanju s Slovensko vojsko so predvidena tudi izobraževanja za praporščake.

12. Informiranje in promocijska dejavnost

Informiranje je v celotni organiziranosti Zveze tudi v letu 2015 teklo po tiskani in digitalni poti. Osrednje glasilo Zveze je bila do oktobra Svobodna misel, ki je izhajala kot mesečnik na 36 straneh. Ker je to glasilo šlo v stečaj, od novembra 2015 izhaja revija Zveze Svobodna beseda. Revija je tudi v aktualnem delu glasila dosledno zastopala vrednote NOB, poročala je o dogajanjih v organizacijah Zveze in posvečala primerno pozornost jubilejnim izvojnih časov. Pogovori z udeleženci osvobodilnega boja in njihove osebnostne zgodbe so bili tudi pomemben prispevek k vsebini obeležitve 70-letnice zmage nad nacizmom in fašizmom.

Zaradi nepokritih denarnih obveznosti iz preteklega poslovanja in skromnih denarnih virov za tekoče poslovanje je bilo delo revije močno ovirano. Sodelavci pišejo brezplačno. Še vedno je odprto trženje oglasnega prostora, skromno je pridobivanje novih naročnikov. Spletna stran Svobodne misli je bila dobro obiskana, spletna stran Svobodne besede pa še ni zaživela. Spletna stran Zveze postaja tako kot facebook čedalje bolj pomembno orodje za obveščanje in komunikacijo. To pa tudi terja stalno prenavljanje, kar bo nedvomno naloga za leto 2016.

Sporočila Zveze je urejal poseben uredniški odbor. Za izdajanje revije Zveze Svobodna beseda je bil ustanovljen nov uredniški odbor, prav tako smo dobili novega oblikovalca in lektorico. Nov urednik/ca bo izbran po javnem razpisu marca 2016. Pomemben element obveščanja in informacijske

dejavnosti predstavlja sistem elektronskega komuniciranja znotraj organizacije, ki je najhitrejša vez notranje organiziranosti. Večji problem je predstavljalo tovrstno komuniciranje do krajevnih organizacij, kjer v posameznih okoljih še vedno ni tovrstne oblike povezovanja. Sistem elektronskega komuniciranja je bistveno pripomogel k večji dostopnosti gradiv, zapisnikov in sklepov organov Zveze. Kot pomemben element stikov z javnostjo so se v preteklem letu izkazale posebne izjave za javnost, ki so jih organi Zveze oblikovali ob posameznih dogajanjih širšega družbenega pomena ali pa neposredno ob napadih na Zvezo in vrednote, ki jih zastopa. Še vedno je precej možnosti za večjo dejavnost na področju promocije. Osrednje prireditve, pri organizaciji katerih je sodelovala Zveza, so bile večinoma dobro promovirane in predstavljene javnosti na različne načine, kar potrjuje tudi udeležba.

Spletna stran Zveze, ki smo jo tekoče urejali, postaja vse pomembnejša za stike s članstvom in javnostjo, zlasti je pomembna oblika komuniciranja z mlajšo populacijo. Statistika obiska na spletni strani Zveze, je v prikazana v **Tabeli 4**.

13. Priznanja Zveze

Odbor za priznanja je v letu 2015 imel 3 redne, pa tudi 5 dopisnih sej, čeprav se je trudil, da bi bilo teh čim manj. V mesecu februarju je obravnaval predlog in podelil zlato plaketo Carlu Smuragliu, predsedniku ANPI Italija. Na redni seji je marca podelil 17 zlatih in 40 srebrnih priznanj. Odbor se je seznanil s sklepom predsedstva, da se za dolgoletno aktivno sodelovanje v organih Zveze (dva mandata ali več) podeli zlato plaketo petim članom predsedstva. Zlate plakete našim članom (tudi za življenjsko delo) in članicam KODVOS ter 2 Listini Zveze so bile podeljene na slavnostni seji predsedstva 27. aprila. Dopisno so člani odbora soglašali s pobudo Društva AVNOJ Slovenija o podelitvi zlate plakete Stevanu Mirkoviću, častnemu predsedniku Jugoslovanskega centra Tito v Beogradu, članu Društva za istino o NOB i Jugoslaviji. Od leta 1974 do 1980 je služboval v Postojni; bil je in je še vedno velik prijatelj in ljubitelj Slovenije in Slovencev. Zlata plaketa za življenjsko delo je bila ob 95-letnici podeljena Vinku Hafnerju, žal posthumno. Zlato plaketo je decembra na predlog predsednika Zveze prejel Jože Marčan iz Ljubljane, veteran, vojaški vojni invalid, žrtev vojnega nasilja in še zadnji živeči iz Dachauskih procesov.

Po izvolitvi novega vodstva Zveze se je odbor za priznanja novembra sestel v novi sestavi (med 10 člani je 5 novih). Potrdil je načrt za razdelitev kvote zlatih in srebrnih priznanj po regijah za leto 2016. Že nekaj let ostaja na istem nivoju (42 zlatih, 73 srebrnih). Sprejet je bil tudi program dela odbora za leto 2016. Poročila s sej in seznam odlikovancev

bo odbor objavljaval v Svobodni besedi.

Sprememba in dopolnitev Pravilnika o priznanjih bo ena glavnih prioritet odbora. S pobudo je odbor začel že leta 2014, vendar s strani združenj in pokrajinskih svetov ni bilo konkretnih odzivov. Sprememba in dopolnitev pravilnika mora razjasniti dileme glede odlikovanja oseb, ki opravljajo profesionalne funkcije (župan, načelnik UE, ...), imajo pa poleg svojega rednega dela posluš za vrednote NOB; prav tako je potrebno upoštevati in vključiti gospodarstvenike, ki sedaj praktično niso zastopani. Ponovno je bila izpostavljena vloga predsednikov pokrajinskih svetov, ki s podpisom dajejo soglasje k vsebini obrazložitve. Na slabo in pomanjkljivo pripravljene predloge bi morali opozoriti predlagatelja, neustrezen predlog zavrniti oz. se sami aktivno vključiti v oblikovanje gradiv. Večina predlogov pa je vzorno pripravljena, tako da moramo predlagatelje pohvaliti. Večkratna opozarjanja so obrodila sadove.

V letu 2015 je bilo podeljenih 53 zlatih priznanj, od tega 6 za življenjsko delo in 72 srebrnih. Priznanja je prejelo 5 osnovnih šol (zlato: OŠ »Elvire Vatovec« Prade, Koper, OŠ Sostro, Ljubljana Moste Polje; srebrno: OŠ Jurija Dalmatina Krško, OŠ Savsko naselje Ljubljana-Bežigrad, OŠ Frana Kocbeka Gornji Grad). Med pevskimi zbori sta zlato plaketo prejela Moški pevski zbor KUD Ravne pri Šoštanju in Moški pevski zbor KUD Stane Sever Ribnica na Pohorju, srebrno plaketo pa Moški pevski zbor Svoboda Brestanica, Krško. Zlato plaketo so prejeli Društvo pihalni orkester Kovinoplastika Lož, Pevsko društvo upokojencev Celje in KUD Pirniče »Oder treh herojev«, srebrno Pihalni orkester Brda, Planinsko društvo Cerkno in Uredništvo Kabelske televizije Medvode. V letu 2015 je zlato priznanje dobilo tudi precej županov in sicer: župani občin Nova Gorica, Tolmin, Mestne občine Ljubljana in občine Šempeter-Vrtojba.

Na predlog združenj je bilo obravnavanih in podeljenih 27 priznanj zaslužnim praporščakom. Člani odbora poudarjajo pomembno vlogo praporščakov pri zastopanju Zveze in združenj navzven (spoštovanje do prapora; spoštovanje protokola). So požrtvovalni in nemalokrat se tudi na lastne stroške udeležujejo prireditev. Vestni praporščaki si velikokrat zaslužijo tudi višje priznanje (srebrno ali zlato).

14. Mladinska komisija

Mladinsko komisijo Zveze (v nadaljevanju: mladinska komisija) je s sklepom ustanovilo predsedstvo Zveze, na seji dne 4. junija 2013. Komisija deluje kot delovno telo predsedstva Zveze. Kot delovno področje komisije so bile določene naslednje naloge:

- skrb za prenašanje vrednot NOB na mlajšo gen-

eracijo,

- spremljanje družbeno-ekonomskih razmer in položaja mladih v družbi in pripravlanje predlogov za organe Zveze,
- sodelovanje z drugimi mladinskimi organizacijami,
- spodbujanje organiziranja mladih v združenjih,
- opravljanje drugih nalog v skladu s programom Zveze in po sklepih njenih organov.

Mladinsko komisijo sestavlja 19 članic in članov, ki so razdeljeni po teritorialnem ključu. Po sklepu predsedstva je predsednik komisije Aljaž Verhovnik, podpredsednik pa Rok Židanik.

Komisija je imela v letu 2015 dve seji, na katerih je glavno pozornost namenila urejanju statusa mladinske komisije kot mladinske organizacije. V letu 2015 sta bila vzpostavljena lokalna mladinska odbora na Ravnah na Koroškem in v Novi Gorici.

Člani mladinske komisije so v letu 2015 opravili nekaj aktivnosti v svojih lokalnih okoljih, nekateri so se pojavili tudi kot govorniki na proslavah NOB. Prav tako so člani vložili veliko truda v vzpostavitev lokalnih mrež mladinske komisije.

15. Komisija za obrambne zadeve

Od januarja do septembra 2015 je komisija imela dve korespondenčni seji. V februarju smo obravnavali povzetek razprave na Svetu o odnosu borčevske organizacije do vloge Slovenije v evropskih povezavah in Natu. Komisija se je posvetila predvsem vlogi Slovenije v Natu in vlogi Nata v državah nekdanje Jugoslavije. Ob sodelovanju nekaterih članov predsedstva (dr. Maca Jogan) in članov izven organov (dr. Savin Jogan, skupina nekdanjih častnikov TO iz Novega mesta) smo sprejeli zaključne ugotovitve o vlogi naše organizacije v odnosu do Nata.

V maju smo obravnavali vpliv ukrajinske krize na varnost Slovenije in izrazili nestrinjanje z ukrepi vlade RS do Rusije. Posebej smo obsodili porajanje fašizma v Ukrajini in proslavljanje 14. SS divizije Galicija, ki je v času NOB od sredine januarja pa do konca marca 1945 storila težke zločine na Gorenjskem in Štajerskem proti pripadnikom NOV in PO Slovenije ter civilnemu prebivalstvu. Prav tako smo obsodili ravnanje britanske vojske na Koroškem v maju 1945, ko so to divizijo zajele enote slovenske 14. divizije, zavezniki pa na silo prevzeli ujetnike in vojni plen ter jih decembra 1945 oborožili in uvrstili v enote, ki naj bi intervenirale v Jugoslaviji. Prav tako smo predlagali, da se komisija v naslednjem mandatu ukine in njena dejavnost prenese na komisijo za mednarodne odnose.

16. Koordinacija enot in služb

V letu 2015 se koordinacija enot in služb ni sestajala, za kar je več razlogov:

- večina skupnosti enot in služb je prenehala z organizirano dejavnostjo zaradi onemoglosti in tudi umiranja članov - udeležencev NOB,
- mnoge skupnosti niso poskrbele za pomlajevanje in obnavljanje članstva,
- večina skupnosti je imela sedež pri združenjih, kjer so vodilni člani imeli stalno prebivališče,
- mnoge skupnosti niso bile povezane z združenji, na območju katerih so bile enote ustanovljene in delovale v času NOB,
- kar nekaj predsednikov odborov skupnosti je v zadnjih nekaj letih umrlo.

Pripravili smo predlog navodila delovanja skupnosti, ki smo ga po elektronski pošti poslali vsem združenjem in zaprosili za mnenje. Odziv združenj je bil komaj omembe vreden. V pripravi volilne seje Glavnega odbora smo ugotovili, da sedanja shema organiziranosti in povezanosti ne ustreza več. U pripravi je prenovljeno navodilo, organizacijska shema, zbiranje podatkov o skupnostih in domicilih enot ter služb in oblikovanje temeljne koordinacije pri predsedstvu ter koordinacije divizij in služb.

17. Ustanova Franca Rozmana – Staneta

Uprava ustanove Franca Rozmana – Staneta se je sestala na štirih rednih sejah (20. 2., 22. 6., 6. 11. in 23. 12. 2015), svet ustanove se je sestal na dveh (20. 2. in 22. 6. 2015), nadzorni odbor pa na eni seji (20. 2. 2015).

Uprava je sprotno obravnavala vse prispele vloge, tako za enkratno denarno pomoč, kot za sofinanciranje različnih prireditev, ki so jih izvedle ustanoviteljice ustanove. Redno je spremljala finančno stanje ustanove in delovala kot skrben gospodar zbranih sredstev.

V letu 2015 je minilo 71 let od tragičnega dogodka in smrti Franca Rozmana – Staneta, kar so s spominskimi slovesnostmi obeležile različne organizacije. Ustanova FRS je finančno podprla spominsko slovesnost na Lokvah nad Črnomljem in soorganizirala prireditev Samo en cvet v Kulturnem domu Pirniče. Predstavniki ustanove so se s polaganjem vencev poklonili spomenu tragično preminulega Franca Rozmana – Staneta. Člani uprave in predsednica so se udeleževali prireditev in dogodkov ustanoviteljic, ki so bili namenjeni opominu, spomenu iz preteklosti in spodbudam za sedanjost.

Ustanova nima zaposlenih, delo predsednice uprave je prostovoljno in neplačano.

Aktualni dogodki so objavljeni na spletni strani www.ustanova-frs.si.

Predsednik **Tit Turnšek**

Pregled dela delovnih teles in organov Zveze od 1. 1. do 31.12. 2015

1. Glavni odbor Zveze (GO)

Tabela 1

24. 3.

Verifikacija mandatov novih članov GO; Poslanica ob 70. obletnici osvoboditve; Uvod v letno poročilo o delu Zveze v letu 2014; Obrazložitev zaključnega računa Zveze za leto 2014; Razprava in sklepanje o letnem poročilu in zaključnem računu; Sklep o izvolitvi kadrovske kandidacijske komisije; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

6. 7.

Verifikacija mandatov novih članov GO; Obravnava in sprejem rebalansa finančnega načrta Zveze 2015; Sprejem dopolnitev Pravilnika o računovodstvu; Obravnava in sprejem Statuta ZZB NOB Slovenije; Razprava na temo »Fašizem danes pri nas«?

28. 9.

Sklep o kolektivnem članstvu Združenja Ankarani; Referat predsednika Tita Turnška o ZB v mandatu 2011-2015; Razprava o referatu; Volitve novega predsedstva in Nadzornega odbora Zveze a) poročila predsednika kadrovske-kandidacijske komisije, b) izvolitev volilne komisije, c) volitve, d) razglasitev volilnih rezultatov; Nagovor novega predsednika; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

22. 12.

Verifikacija mandatov novih članov Glavnega odbora; Sklep o kolektivnem članstvu Društva borcev za vrednote NOB Gaberje; Referat o družbenih razmerah v Sloveniji; Program nalog Zveze za leto 2016; Razprava o družbenih razmerah in programu Zveze; Predlog finančnega načrta Zveze za leto 2016; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

2. Nadzorni odbor

24. 2.

Razprava in potrditev zaključnega računa za 2014.

14. 12.

Obravnava predloga finančnega načrta za leto 2016; Obravnava programa dela za leto 2016; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

3. Predsedstvo Zveze

6. 1. / vsak prvi torek v mesecu

Uresničevanje sklepov Glavnega odbora; Razprava o razmerah v družbi in v ZB; Predlogi za Listino ZB in druga priznanja; Rokovnik sej in sestankov v I. polletju 2015; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

3. 2.

Razpis evidentiranja kandidatov za organe Zveze v novem mandatnem obdobju; Informacija o srečanju borčevskih organizacij z območja bivše Jugoslavije; Informacija o seji Sveta ZB; Zaključek javne razprave o najnižji letni članarini, ki zagotavlja prejemanje mesečne revije Svobodna misel; Dogovor o pripravi letnega poročila 2014; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

3. 3.

Letno poročilo o delovanju Zveze v letu 2014; Zaključni račun Zveze za leto 2014; Deklaracija ZZB ob 70-letnici zmage in osvoboditve; Nevarno stopnjevanje delovanja neonacističnih in drugih skrajnih skupin; Popis krajevnih organizacij ZB; Sklic seje Glavnega odbora Zveze; Imenovanje predstavnikov Zveze v organih Ustanove Franca Rozmana-Staneta; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

7. 4.

Obravnava predlogov iz razprave na seji GO; Informacija o seji Sveta ZB; Pobuda za ustanovitev koordinacijskega odbora za poplačilo materialne vojne škode iz II. svetovne vojne; Priprave proslav 70. obletnice zmage in osvoboditve; Tekoče finančne zadeve; Druga obvestila in dogovori.

5. 5.

Sklep o sestavi partizanske delegacije na proslavi ob 70. obletnici zmage v Moskvi; Informacija o pripravah proslav ob 70. obletnici zmage v Ljubljani in na Poljani; Odgovor na sklepe Skupščine ZB NOB Sežana o kolektivnem članstvu združenja Komen; Informacija o odločbi Ministrstva za obrambo o sredstvih za naloge ZB v javnem interesu; Dopolnitev pravilnika o računovodstvu; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila

2. 6.

Sporočilo proslav ob 70. obletnici zmage, osvoboditve in miru; Spremembe in dopolnitve meril za razdelitev sredstev za naloge v javnem interesu; Razdelilnik sredstev za naloge v javnem interesu; Dopolnitev pravilnika o računovodstvu; Tekoče finančne zadeve; Rokovnik sej in sestankov organov in delovnih teles v II. polletju 2015; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

30. 6.

Gradivo za sejo Glavnega odbora Zveze: Rebalans finančnega načrta Zveze za leto 2015; Dopolnitev pravilnika o računovodstvu; Spremembe Statuta Zveze;

1. 9.

Aktualne družbeno politične razmere; Sklic volilne seje Glavnega odbora; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

6. 10.

Dogovor o sistemu dela predsedstva in delovnih teles; Sklepi o spremembah in dopolnitvah Poslovnika o delovanju predsedstva Zveze in njihovih delovnih teles; Sklepi o delovnem področju in sestavi organov predsedstva; a) sveta ZB, b) kolegija predsednika Zveze, c) delovnih teles predsedstva Zveze; Imenovanje generalnega sekretarja; Predlog izjave ZB o vrednotah; Predlog izjave o beguncih; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

3. 11.

Informacija o stečaju družbe Svobodna misel in sklep o izdajanju glasila ZB; Sklepi o spremembi meril za financiranje nalog v javnem interesu; Usmeritve za program nalog Zveze v letu 2016; Sklep o izdaji Zbornika NOB 2016 in o imenovanju Janeza Stanovnika za urednika in dr. Nevenke Troha za tehnično urednico; Informacija o uresničevanju finančnega načrta Zveze in sklep o tekočih finančnih zadevah; Seznanitev s pismom predsednika ZB NOB Grosuplje in zapisnikom odbora Združenja; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

1. 12.

Informacija o stališčih Sveta ZB o begunski krizi; Program nalog Zveze za leto 2016; Predlog finančnega načrta Zveze za leto 2016; Sklic 2. redne seje Glavnega odbora Zveze; Izjava o referendumu o noveli zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

Korespondenčna seja – **5.5.**

Udeležba partizanske delegacije v Moskvi

Korespondenčna seja – **19.11.**

Imenovanje v.d. urednika novega glasila Zveze

4. Slavnostna razširjena seja predsedstva

27. 4.

Ob prazniku ZB in državnem prazniku dneva upora proti okupatorju – podelitev Listine in priznanj

5. Kolegij predsednika Zveze

Praviloma vsak torek, razen prvega v mesecu

6. Svet Zveze

22. 1. Sporočilnost proslav 70. obletnice zmage

19. 3. Ekosocializem in neoliberalizem

11. 6. Fašizem danes pri nas?

10. 9. Ob »spravni« polemiki

7. Posvetovanje predsednikov/ic pokrajinskih svetov ZB

2. 3.

Operacionalizacija priprav za proslave 70. obletnice osvoboditve; Popis krajevnih organizacij ZB; Organiziranje in delovanje skupnosti borcev enot in služb; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

23. 4.

Priprave in udeležba na proslavi ob 70. obletnici osvoboditve; Potek priprav na volitve organov ZZB NO Slovenije, Druga obvestila in dogovori.

22. 10.

Ustanovitev mladinske organizacije ZB; Priprava napovednikov nalog za leto 2016; Komemoracije ob 1. novembru; Popis krajevnih organizacij. Ustanovitev mladinske organizacije ZB; Priprava napovednikov nalog za leto 2016; Komemoracije ob 1. novembru; Popis krajevnih organizacij.

8. Koordinacijski odbor žrtev vojnega nasilja

22. 12.

Priprave in udeležba na proslavi ob 70. obletnici osvoboditve; Potek priprav na volitve organov ZZB NO Slovenije, Druga obvestila in dogovori.

9. Odbor za priznanja

19. 3.

Pregled zapisnika in sklepov seje zadnje seje z dne 13.11.2014 in dopisne seje z dne 20.2.2015; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za priznanja v okviru kvot za 2015; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za podelitev priznanja praporščakom; Seznanitev s poročilom o delu odbora 2014; Razno

18. 6.

Pregled zapisnika in sklepov zadnje seje z dne 19.3.2014 in dopisne seje z dne 7.4.2015; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za priznanja v okviru kvot za 2015; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za podelitev priznanja praporščakom; Razno

20. 11.

Pozdrav novoizvoljenim članom odbora; Pregled razdelitve priznanj po regijah v letu 2015 do vključno 20.11.2015; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za priznanja v okviru kvot za 2015; Obravnava in potrditev predlogov za podelitev priznanja praporščakom; Potrditev načrta za razdelitev kvote zlatih in srebrnih priznanj po regijah v letu 2016; Program dela odbora za priznanja v letu 2016; Razno

Dopisne seje

V mesecu februarju, aprilu, avgustu, septembru in novembru je odbor na petih dopisnih sejah obravnaval predloge za podelitev priznanj Zveze

10. Komisija za finančne zadeve

24. 2. Razprava in potrditev zaključnega računa za 2014; Poročilo predsednika Tita Turnška o nabavi osnovnega sredstva; Razno.

21. 4. Razprava in sprejem dopolnitev Pravilnika o računovodstvu; Razprava in sprejem stališč v zvezi s sanacijo Svobodne misli d.o.o.; Razno.

28. 5. Razprava in sprejem razdelilnika proračunskih sredstev; Sanacijski program Svobodne misli d.o.o.; Razno.

23. 6. Izredna seja Rebalans finančnega načrta Zveze 2015; Razno.

2. 11.

Dogovor o delovanju komisije; Informacija o uresničevanju finančnega načrta za leto 2015; Sklep o merilih za delitve sredstev za naloge v javnem interesu; Informacija o stečaju družbe Svobodna misel d.o.o. in o sklepu za izdajanje glasila ZZB Svobodna beseda; Tekoče finančne zadeve.

11. Komisija za izobraževanje

Korespondenčna seja – 19. 2.

Razpis za prijave na seminarje vodstev organizacij ZB

Korespondenčna seja – 17. 11.

Razpored seminarjev

17. 11. Razgovor o vlogi in nalogah komisije; Predlogi za načrt dela v letu 2016.

12. Komisija za mednarodne odnose

16. 2.

Nevarno stopnjevanje terorističnih aktivnosti neofašističnih, islamskih in drugih skrajnih skupin ter njihov vpliv na varnost v evropskem in širšem mednarodnem prostoru; Pregled in ocena aktivnosti ZZB NOB Slovenije v okviru sodelovanja in tesnejšega povezovanja s sorodnimi veteranskimi organizacijami drugih držav (praznovanje 70. obletnice zmage nad nacifašizmom; utrjevanje sodelovanja z organizacijami borcev NOB s prostora nekdanje Jugoslavije; širjenje in vsebinsko bogatenje sodelovanja med obmejnimi borčevskimi in drugimi protifašističnimi organizacijami in dr.); Sklenitev Sporazuma o sodelovanju med ZZB NOB Slovenije in Rusko zvezo veteranov-nove možnosti sodelovanja med organizacijama; Srečanje delegacij združenj borcev NOB Črne gore, Makedonije, Hrvaške, Federacije BiH in Slovenije v Šmarjeških Toplicah;

9. 4.

Informacija o mednarodnem srečanju veteranskih organizacij držav protihitlerjevske koalicije od 27.-28. marca 2015 v Moskvi; Delovanje Mednarodne zveze veteranov (FIR) in vloga ZZB NOB Slovenije; Udeležba tujih borčevskih organizacij na naši osrednji proslavi na Poljani, 16. maja

17. 6.

Praznovanja 70. obletnice zmage nad nacifašizmom in konca 2. svetovne vojne ter ocena naših mednarodnih aktivnosti; Prva množičnejša fašistična manifestacija v Gorici (Italija) - ocena in dogovor o našem reagiranju ob možnih podobnih dogodkih; Pregled naših nalog do jeseni.

16. 9.

Begunska kriza in mi; Mednarodna dejavnost Koordinacijskega odbora nekdanjih taboriščnikov (informacijo bo podal predsednik KO žrtev vojnega nasilja tov. Janez Alič); Povzetek pregleda obravnavanih vsebin in poskus ocene dela Komisije ter mednarodne aktivnosti naše Zveze v štiriletnem mandatu;

13. Mladinska komisija

19. 2. Pravilnik o vzpostavitvi mladinske organizacije ZB; Dogodki ob 70. obletnici zmage; Razno.

29. 9. Delovanje Mladinske komisije v novem mandatu; Razno.

ČLANI ZZB NOB SLOVENIJE ZA LETO 2015

Tabela 2

Združenje borcev za vrednote NOB	Št. članov na dan 31.12.2014	Št. članov na dan 31.12.2015	Indeks 2014=100	Št. sprejetih članov	Št.. umrlih članov	Št. članov, ki so plačali članarino
1. AJDOVŠČINA-VIPAVA	1.202	1.135	94,4	10	27	968
2. ANKARAN	0	72	0	7	0	61
3. BOROVNICA	116	115	99,1	4	3	113
4. BREŽICE	349	353	101,1	24	16	301
5. CELJE	1.170	938	80,2	29	36	797
6. CERKNICA	591	574	97,1	18	29	463
7. CERKVENJAK	23	21	91,3	0	2	21
8. ČRNOMELJ	560	536	95,7	21	32	536
9. ČRNUČE	207	213	102,9	15	5	213
10. DOMŽALE	703	680	96,7	40	35	680
11. DOVJE-MOJSTRANA	82	89	108,5	7	1	90
12. DRAVOGRAD	252	252	100,0	12	10	246
13. DRUŠTVO ODMEV MOKRCA	198	198	100,0	10	10	177
14. DRUŠTVO ZARJA SPOMINOV	112	107	95,5	7	4	90
15. DUPLEK	124	119	96,0	9	4	67
16. GABERJE	0	196	0	21	1	172
17. GORNJA RADGONA	362	339	93,6	9	12	334
18. GROSUPLJE	477	490	102,7	19	18	378
19. HRASTNIK	483	404	83,6	11	15	380
20. IDRJA-CERKNO	478	455	95,2	10	31	434
21. ILIRSKA BISTRICA	217	203	93,5	4	13	148
22. IZOLA	348	258	74,1	0	27	189
23. JESENICE IN KRANJSKA GORA	411	398	96,8	10	22	370
24. KAMNIK	413	407	98,5	15	15	371
25. KOČEVJE	855	846	98,9	19	33	830
26. KOMEN	151	133	88,1	8	17	144
27. KOPER	1.586	1.504	86,6	64	47	972
28. KRANJ	1.853	1.897	102,4	92	35	1.522
29. KRŠKO	608	643	105,8	64	19	623
30. LAŠKO	404	394	97,5	11	20	383
31. LENART	87	114	131,0	12	2	64
32. LENDAVA	164	161	98,2	2	8	150
33. LITIJA	386	384	99,5	10	12	198
34. LJ. - BEŽIGRAD	537	488	90,1	20	39	46
35. LJ. - CENTER	505	460	91,1	22	29	427
36. LJ. - MOSTE-POLJE	1.125	1.16	103,1	115	38	1.055
37. LJ. - ŠIŠKA	1.071	1.018	95,1	42	45	738
38. LJ. - VIČ - RUDNIK	913	931	102,0	25	32	817
39. LJUTOMER	167	168	100,6	5	4	168
40. LOGATEC	231	231	100,0	13	14	230
41. LUKOVICA	143	131	91,6	2	4	129
42. MARIBOR	1.785	1.672	93,7	63	115	1.41
43. MEDVODE	189	188	99,5	0	16	159
44. MENGEŠ	51	49	96,1	2	2	31
45. METLIKA	332	327	98,5	7	10	296
46. MEŽIŠKE DOLINE	952	916	96,2	27	39	916
47. MORAVČE	105	104	99,0	4	4	83
48. MOZIRJE-ZG. SAVINJSKA DOL.	667	657	98,5	32	28	675
49. MURSKA SOBOTA	312	338	108,3	16	17	305
50. NOVA GORICA	3.159	3.036	96,1	105	180	2.457

Združenje borcev za vrednote NOB	Št. članov na dan 31.12.2014	Št. članov na dan 31.12.2015	Indeks 2014 =100	Št. sprejetih članov	Št. umrlih članov	Št. članov, ki so plačali članarino
51. NOVO MESTO	1.406	1.394	99,1	55	45	1.152
52. ORMOŽ	186	152	81,7	7	2	146
53. PESNICA	114	119	104,4	8	1	0
54. PIRAN	463	444	95,9	17	30	281
55. POSTOJNA	594	594	100,0	50	33	467
56. PTUJ	462	468	101,3	18	9	468
57. RADLJE OB DRAVI	408	394	96,6	29	16	372
58. RADOVLJICA	1.094	1.029	94,1	31	52	950
59. RIBNICA	277	245	88,4	1	20	212
60. RUŠE	188	182	96,8	6	8	190
61. SEMIČ	136	134	98,5	5	4	110
62. SEVNICA	321	331	103,1	6	20	321
63. SEŽANA	878	874	99,5	25	20	679
64. SLOVENJ GRADEC	734	715	97,4	29	10	696
65. SLOVENSKA BISTRICA	521	524	100,6	20	21	520
66. SLOVENSKE KONJICE	280	369	131,8	14	9	313
67. ŠENTJUR	348	262	75,3	11	14	248
68. ŠKOFJA LOKA	999	975	97,6	36	46	878
69. ŠMARJE	273	264	96,7	3	12	125
70. TOLMIN	760	726	95,5	21	52	682
71. TRBOVLJE	1.159	1.153	99,5	37	21	931
72. TREBNJE	430	452	105,1	37	15	400
73. TRZIN	65	63	96,9	2	3	66
74. TRŽIČ	256	235	91,8	3	12	234
75. VELENJE	1.113	1.109	98,1	35	52	1.041
76. VOJNIK-DOBRNA	300	294	98,0	7	9	246
77. VRHNIKA	238	238	100,0	12	12	172
78. ZAGORJE	719	719	100,0	30	28	711
79. ŽALEC	1.043	1.053	101,0	74	49	1.058
SKUPAJ	42.998	42.013	97,7	1.723	1.802	36.096

REKLI SO

Koroški Selovec: Tit Turnšek, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, na spominski slovesnosti v spomin na ustreljene talce 9. januarja 2016

»Kadar stojim ob grobu ali spomeniku padlim borcem in talcem, me vedno pretresejo letnice rojstev in smrti. To so bili večinoma mladi ljudje, polni načrtov, upanja, ljubezni. Z njimi v srcu so bili njihovi sinovi in hčerke, bratje, žene, matere in očetje. Bili so polni življenja, pred njimi je bil ves svet in vendar se je morala njihova življenjska pot tako kmalu in tako kruto končati. Ko prižigamo svečke na vaših grobovih, jih prižigamo tudi v spomin na 28.000 padlih borcev, na desetisoče, ki

so bili ustreljeni kot talci, so umrli v koncentracijskih taboriščih in izgnanstvu ...

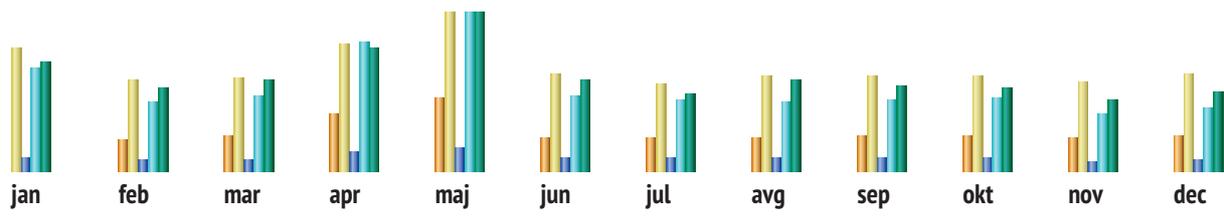
Za svobodo, pravičnejši svet, solidarnost, odpravo izkoriščanja, spoštovanje dela, za človeka vredno življenje je dalo v NOB življenje 28.000 borcev. Vaš boj je prežemala človečnost. In kje je človečnost danes? Kje je danes solidarnost? Kje so te vrednote danes? Iz vašega boja je vstala in zrastle sodobna Evropa. Z vašim bojem in vašim žrtvovanjem ste spet potrdili, da smo bili in ostajamo del te Evrope. Ob tem mi misel nehote zaide k Johnu Donneu, ki je zapisal: »Ob smrti vsakega človeka je mene manj, zakaj vključen sem v Človeštvo ...«

V tem boju nismo bili sami. Skupaj z zavezniki sredi zaslužnjene Evrope smo začeli boj za obstoj naroda. Skupaj z demokrati in komunisti, z antifašisti iz vse Evrope smo bojevali ta boj. Partizanske enote so bile del velike zavezniške koalicije koalicije ZDA, Velike Britanije in Sovjetske zveze v Evropi in Kitajske na Daljnem vzhodu. Skupaj z drugimi jugoslovanskimi narod smo bojevali neenak boj z nacisti in fašisti. Vse svobodoljubno človeštvo se je uprlo barbarstvu 20. stoletja. Bili so brezštevilne smrti in neizmerno trpljenje. Človeštvo nima dovolj solza, da bi izpralo vse gorje vojne.

Statistika obiska spletne strani ZZB po mesecih za leto 2015 Tabela 4

2015

Mesec	Različni obiskovalci	Št. obiskov	Št. strani	Št. zadetkov	Promet
januar 2015	3899	9482	27924	194924	3.04 GB
februar 2015	2469	7036	23694	130941	2.35 GB
marec 2015	2725	7223	22895	142704	2.53 GB
april 2015	4477	9768	38398	245563	3.42 GB
maj 2015	5678	12269	44920	302321	4.42 GB
junij 2015	2538	7493	26619	142259	2.54 GB
julij 2015	2561	6758	24745	136713	2.15 GB
avgust 2015	2600	7344	26769	130741	2.52 GB
september 2015	2727	7292	25455	134314	2.37 GB
oktober 2015	2790	7384	25495	140534	2.32 GB
november 2015	2555	6917	19845	109056	2.01 GB
december 2015	2717	7491	23112	121672	2.22 GB
Povprečno	3144.67	8038.08	27489.25	160978.5	2.66 GB
Skupaj	37736	96457	329871	1931742	31.89 GB

REKLI SO

Ljubljana: **Anja Kopač Mrak**, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, na proslavi ob mednarodnem dnevu žena 8. marca 2016

»Solidarnost, tovarištvo, neuklonljivi ponos in trma – vse to so lastnosti, ki so jih zmogle naše ženske. Brez trdne povezanosti jim ne bi uspelo. In ne bi jim uspelo brez poguma. In če je dekletom in že-

nam ter njihovim družinam uspelo v vojni, ni nobenega izgovora, zakaj nam ne more uspeli v miru.

Tako kot je takrat prevladalo spoznanje, da lahko do osvoboditve pripelje le skupen boj, tudi današnje boje nadaljujemo z ustvarjanjem partnerstev v družbi, med civilno družbo in politiko, med generacijami, med moškimi in ženskami.

Številni se še danes spominjamo besed Hillary Clinton pred dvajsetimi leti: »Pravice

žensk so človekove pravice in človekove pravice so pravice žensk.« Izrečene so bile na največjem srečanju mednarodne skupnosti na področju pravic žensk in enakosti spolov – na četrti svetovni konferenci o ženskah, na kateri je bila sprejeta Pekinška deklaracija.

Cilj je bil in še vedno ostaja zagotoviti ženskam enak dostop do gospodarskih virov, znanosti in tehnologije, poklicnega usposabljanja in trga dela kot sredstva za nadaljnje napredovanje in večjo moč žensk in deklet.

Slovenska in evropska družba sta v obdobju številnih izzivov, migrantske krize, sebičnega zapiranja v nacionalne egoizme in nevarnega premikanja proti skrajni desnici, v obdobju vzpona šovinizma, različnih nestrpnosti in naraščajoče diskriminacije.

Proti tem pojavom se je treba odločno borjevati. Tu imamo ženske znova pomembno vlogo. Pozivam vas, da ob nenehnem boju za večjo enakopravnost v družbi aktivno delujete tudi za premik družbenega duha v pravo smer – v smer solidarnosti, odprtosti in skupnega sodelovanja – te vrednote ženske branimo že desetletja. Kajti le dosledno spoštovanje življenja v sožitju je zagotovilo, da se naš skupni dom nikoli več ne bo spremenil v pogorišče.

Ne pozabimo, bistvo mednarodnega dneva žensk je v zahtevi po enakovrednih možnostih in enakopravnem vključevanju v vsa področja človekovega dela in življenja. Je zahteva po dostojanstvu vsakega posameznika in vseh družbenih skupin, saj je enakost spolov dobra za družbo, za njene ljudi.«

Francka Remec

V novembru lani smo se poslovili od Francke Remec, aktivne udeleženke narodnoosvobodilnega gibanja in članice krajevne organizacije ZZB za vrednote NOB Hrvatini. Iz rodne Ribnice na Dolenjskem se je preselila v Kolomban leta 1955, si ustvarila družino in se vključila v tukajšnje družbeno življenje.

Septembra lani je praznovala svoj 90. rojstni dan. Francini veliki vrednote – tovarištvo in prijateljstvo – sta bili med ljudmi poznani kot samoumevni sopotnici. To se je odražalo

na priložnostnih druženjih z njenimi vrstnicami, na srečanjih v društvu upokojencev, na izletih in obiskovanih spominskih slovesnosti. Vedno je bila dobre volje in jo je tudi delila vsem v svoji bližini. Ob zadnjem rojstnem dnevu je bila na domu v družbi številne družine vesela in zadovoljna.

Danes se nam to zdi kot veselo slovo.

Čas druge svetovne vojne je Francki Remec pustil neizbrisen pečat. Njena družina se je od samega začetka vključila v odporiško gibanje, oče Alojz in brat Maks kot partizana, mama in sestra Mateja kot ilegalki za oskrbo partizanov v gozdu, Francko in brata Slavca so odgnali v taborišče. Mlade zapornike so pošiljali na delo v bližnje ustanove. Francka je delala v neki mesnici, v taborišče je prinašala svojo malico drugim tovarišicam, saj je bil riž na vodi s črvi namesto zabele klavrn taboriščni obrok. Po devetmesečnem življenju v salzburškem taborišču je Francka skupaj s šestimi tovarišicami pobegnila, del poti z vlakom, preostalo peš. Doma jo je pričakala mama, oče se iz gozda ni vrnil – padel je v boju, sestra Mateja je umrla mučeniške smrti od domačih izdajalcev.

Z ukazom predsednika republike je Francka dobila dve visoki priznanji: leta 1962 medaljo za zasluge za narod in leta 1977 medaljo dela.

V Združenju borcev za vrednote NOB Hrvatini nam je Francka Remec krepila zavest zvestobe in pripadnosti domovini, opozarjala nas je, naj skrbno nadaljujemo miselnost naših staršev, ohranjamo pogum in tovarištvo in te vrednote prenašamo na mlajše rodove.

M. K., KO ZB Hrvatini

Alojz Anderle

Sredi januarja smo se poslovili od Alojza Anderleta, našega člana ZB za vrednote NOB Žirovnica. Rodil se je leta 1922 v zavedni slovenski družini v Smokuču. Njegov brat Ivan je padel v bitki pod Stolom, sestri Jerica in Minka pa sta sodelovali s partizani. Alojz je bil zaposlen v Železarni na Jesenicah, leta 1943 pa je odšel v partizane, najprej v Gorenjski odred kot borec, kmalu pa je bil dodeljen v VOS in

pozneje v VDV Žirovnica. Po vojni je bil najprej zaposlen v Elanu, nato je bil premeščen na okrajni odbor OF na Jesenice. Za svoje delovanje med NOB je prejel medaljo za zasluge za narod, priznanje za zasluge za narod 3. reda in medaljo za hrabrost. Po vojni

je bil na odgovornih položajih, za svoje delo je bil prav tako večkrat odlikovan, med drugim z odlikovanjem dela z zlatim vencem in z odlikovanjem dela 3. reda.

Dokler mu je služilo zdravje, se je udeleževal vseh proslav in komemoracij, ki jih pripravlja naša borčevska organizacija. Mlajši se ga bomo spominjali po njegovi dobri volji ter po pogostem pripovedovanju o doživetjih med drugo svetovno vojno in iz časov graditve skupne domovine.

Majda Gričar, ZB za vrednote NOB Žirovnica

Zdenka Ferčnik

Konec januarja smo se v Ljubljani poslovili od partizanke in aktivistke ter aktivne članice ZZB NOB, tovarišice Zdenke Ferčnik. Rodila se je leta 1927 v Fužinah v Gorskem Kotarju. Kot 18-letno dekle je odšla v partizane in po opravljenem učiteljskem tečaju postala partizanska učiteljica. Bojevala se je v težkih bojih v Gorskem Kotarju in drugod. V času, ko je 10. ljubljanska brigada v sestavi 18. divizije osvobajala Gorski Kotar, je spoznala partizana Hermana Ferčnika in prišla z njim v Ljubljano ter si tukaj ustvarila družino.

Toda sreča ni trajala dolgo. Kmalu je ovdovela in ostala sama s tremi hčerkami v starosti od enega do štirih let.

Zdenka Ferčnik je bila zaposlena v službi Državne varnosti in v Ljubljanski banki, kjer je opravljala odgovorne naloge. Delovala je v krajevni skupnosti, v Rdečem križu in

v ZZB Ljubljana. Po upokojitvi se je še bolj posvetila prostovoljstvu na področju socialnega varstva in zdravstvene pomoči starejšim, tudi članom ZZB. Dolga leta je bila zelo aktivna predsednica KO ZZB Josip Prašnikar v Ljubljani - Centru in tudi predsednica krajevnega odbora Rdečega križa.

Pri delu je bila vedno polna poguma in optimizma, in to v časih, ko se je marsikdo utrujen ali obupan že umaknil. Ostala je pokončna borka za vrednote NOB, kot so tovarištvo, človeška toplina, medsebojna pomoč, solidarnost, za svet brez krivic, za spoštovanje slehernega človeka. Verjela je, da se je za tak svet vredno žrtvovati. Osebo pa je bila skromna, pokončna in dosledna – nikoli ni ničesar zahtevala zase, vedno je znala pomagati pomoči potrebnim. Za svoje bogato delo je prejela številna priznanja, nekajkrat je bila razglašena tudi za prostovoljko leta. Ob tem pa je bila skrbna mati svojim trem hčeram, sedmim vnukom in vnukinjam ter osmim pravnukom.

Julijana Žibert

Marica Mažgon

Bila je Patokarska Marica iz Stopnika, rojena Vončina, poročena Mažgon – septembra letos bi dopolnila 92 let, umrla pa je januarja letos in počiva na pokopališču v Dolenji Trebuši ob možu Martinu. Še ni minilo leto dni, ko ji je umrla sestra Rozika. Stara leta hranijo tudi žalostne spomine na vojni čas.

Marica je bila kmečko dekle, rodila se je kot peti otrok v družini. Vse življenje je obračala zemljo in plevel na njivi, na vrtu pa je imela rože, ki jih je oboževala. Nanje je bil po-

zorna, kjer koli je hodila. Med vojno, ko je bilo pri hiši največ dela ob košnji, sta bila v hiši aretirana njena oče in mati, Marico pa so karabinerji iz Dolenje Trebuše poklicali kar z njive na travniku pod cesto. Vse tri so zaradi izdaje odpeljali v tržaške zapore. Sumili

so jih, da je brat Janko kot italijanski vojak nameraval med partizane. Po dveh mesecih jih je iz zavora rešil svak, italijanski kraljevi oficir Turconi Agostino iz Milana, brat pa je ostal v zaporu do razpada Italije.

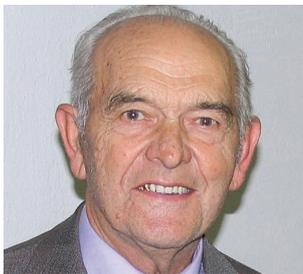
Njihova domačija je bila v Patoku ob glavni cesti. Doma so imeli dva konja, z njima so prevažali material in hrano za partizane. Kadar oče ni zmožgal, je vožnja doletela Marico. Posebej nevarno je bilo prevažanje na odseku ceste Reka-Želin-Cerkno.

Po vojni se je Marica omožila, mož Martin je bil borec Prešernove brigade. Žal Marice ne bomo več videli sedeti ob hiši, ko čaka, da se kdo od domačih vrne domov ali pride kdo na obisk. Zadnji dve leti je živela v Domu starejših občanov v Tolminu. Zapustila je hčeri, sina, vnuke in pravnuke.

Janko Mlakar

Franc Ješe

Proti koncu prejšnjega leta se je v radovljiškem domu starejših občanov izteklo življenje izredno delavnega in intuitivnega sokrajana Franca Ješeta s Spodnje Dobrave, Pecarjevega Franceljna, človeka, ki je živel za vrednote narodnoosvobodilnega boja ter je te vrednote neprisljano prenašal na druge. Leta 2011 je za svoj prispevek dobil zlato plaketo ZZB za vrednote NOB Republike Slovenije.

Ob svoji 80-letnici, leta 2007, je za dolgoletno delovanje in prispevek k ohranjanju spomina na NOB dobil medaljo Občine Radovljica. Podelitev tega visokega priznanja so tedaj utemeljili takole: »Rodil se

je leta 1927 v kmečki družini. Poklicno pot je začel v jeseniški železarni in jo končal kot vodja skladišča v kroparskem Plamenu. Vseskozi je bil družbeno in politično dejaven, še zlasti pri civilni zaščiti in Rdečem križu (KORK Srednja Dobrava), zadnjih 15 let pa veliko pozornost posveča ohranjanju in vzdrževanju spominskih znamenj NOB, redno sodeluje pri organizaciji in izvedbi dogodkov v krajevni skupnosti ... V letu 2006 je poskrbel za financiranje in obnovo grobišča padlih borcev in talcev iz druge svetovne vojne ter za obnovo spomenika padlim v prvi svetovni vojni, oboje na pokopališču na Srednji Dobravi pri Kropi.«

O Ješetovi osebnosti zvmemo več iz njegovega nagovora prijateljem ob praznovanju njegovega 80. rojstnega dneva. Med drugim je dejal: »Moja sreča je tudi v tem, da nimam v preteklosti stvari, ki bi se jih moral sramovati ali ki bi me bremenile. V življenju sta me vodila poštenje in spoštovanje vsakega človeka. Še danes sem hvaležen staršem za takšno popotnico.« Nekdanji ravnatelj OŠ Staneta Žagarja Lipnica Stane Mihelič mu je ob tej priložnosti dejal: »Franc, poln si

vrnin, si natančen, dosleden, vztrajen, odločen in neznansko delaven, hkrati pa si kljub spremembam, zaradi katerih so številni zatajili svoje prejšnje poti in celo prepričanje, ostal zvest svojim načelom.«

Vsi sokrajani se bomo Franca s spoštovanjem spominjali. V lepem spominu nam bodo ostali njegovi številni vestno pripravljene govori pred vzorno urejenim grobiščem padlih borcev in talcev med drugo svetovno vojno. Tudi njegovo delovanje v vlogi tajnika KO ZB NOB Dobrava - Kamna Gorica ne bo pozabljeno. Hvaležni smo mu za vse, kar je storil, da je bivanje v naši skupnosti boljše, lepše, svetlejšo!

Mira Hladnik v imenu KO ZB NOB Dobrava - Kamna Gorica

Stanislav Kovačič - Slavko

Samo teden dni pred njegovim 94. rojstnim dnevom se je od nas za vedno poslovil Stanislav Kovačič - Slavko, dolgoletni član krajevne organizacije ZZB za vrednote NOB Sodražica. Rodil se je 5. februarja 1922 v Žimaricah kot drugi otrok v trdni kmečki in napredni družini petih bratov in ene sestre. Po končani osnovni šoli v Sodražici je odšel na Rakek v trgovino Levstek & Oblak, kjer se je nekaj mesecev pred začetkom vojne izučil za trgovca. Do kapitulacije Jugoslavije je ostal v tej trgovini kot trgovski pomočnik, po kapitulaciji pa se je vrnil k staršem v Žimarice.

Vsa družina je bila partizanska. Že julija leta 1941 je Stanislav začel sodelovati z NOV pri takratnem rajonskem odboru. Jeseni 1941 je vodil skupino partizanov, ki so se po napadu na Lož pomikali skozi Žimarice do Travne gore, kjer naj bi se srečali z Ribniško četo. Oktobra leta 1941 je bil sprejet v SKOJ. Novembra leta 1941 je bil ustanovljen aktiv SKOJ v vasi Žimarice, v okviru katerega je Stanislav deloval do maja 1942, ko je vstopil v vrste NOV, kjer je do julija 1942 deloval po raznih enotah v Notranjskem in Krimskem odredu.

Ko je Stanislav iz Male gore nad Ribnico julija 1942 za kratek čas prišel v domačo vas, so ga ujeli italijanski vojaki. Njegovega očeta Jožeta so ob ofenzivi 28. julija 1942 ubili, družina pa je bila odpeljana v internacijo. Njega so odpeljali v zapor v Ljubljano, kjer naj bi ga usmrtili, a so ga po nekem naključju od tam odpeljali v taborišče na Rab, nato pa v Renicci. Ob kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 je Stanislav pobegnil iz taborišča in se pridružil italijanskim partizanom, kjer je ostal do oktobra 1944. leta, nato pa je vstopil v 3. prekomorsko brigado.

Po vojni je odšel v oficirsko šolo v Pančevu. Dodeljen je bil v inženirsko brigado IV. armade v Mariboru. Od tam je odšel v Karlovac, kjer se je šolal za referenta inženirskih enot. Kot kapetan 1. klase je bil določen za referenta v Ajdovščino, kjer je ostal sedem let.

Po izstopu iz aktivne vojske se je z ženo in dvema otrokoma vrnil v Sodražico, kjer je služboval v Lesni galanteriji Sodražica in do upokojitve še v Inlesu Ribnica. Za svoje delovanje med NOB je prejel več priznanj, med drugim tudi priznanje za hrabrost. Bil je dejaven član naše organizacije.

Ana Modic, Pavlina Pihler, KO ZB Sodražica

Ribnica, Jelenov žleb:

Tradicionalna spominska slovesnost ob 73. obletnici boja v Jelenovem žlebu, ki ga je 26. marca 1943 bojevala Dolenjska operativna cona pod poveljstvom Milovana Šaranoviča skupaj z Gubčevino in Cankarjevo brigado, ob zaščiti Šerčerjeve in Tomšičeve brigade z italijanskim bataljonom iz divizije Macerata, bo **v soboto, 26. marca, ob 11. uri** na bojišču v Jelenovem žlebu in v športni dvorani v Ribnici **ob 13. uri**.

Grahovo:

Puntarji, gibanje za aktivno državljanstvo, vabijo na prireditve, s katero bodo počastili spomin na vse žrtve druge svetovne vojne in se poklonili žrtvam nacizma ob obletnici začetka druge svetovne vojne na slovenskih tleh. Prireditve bo **v sredo, 6. aprila, ob 17.30** pred spomenikom v Grahovem pri Cerknici.

Postojna:

KO ZB NOB Postojna in Občina Postojna vabita **v nedeljo, 24. aprila, ob 10.30** v Črno jamo pri Postojni na tradicionalno proslavo v spomin na junaško partizansko dejanje požiga nemškega bencina v Postojnski jami. Slavnostni govornik bo predstavnik IX. korpusa Miha Pogačar. Ob 9. uri bodo s Titovega trga v Postojni krenili do prireditvenega prostora pohodniki.

Vipava, Nanos:

ZZB NOB Ajdovščina, KO ZB Predmeja in Občina Vipava vabijo na spominsko slovesnost v počastitev spomina na prvo večjo partizansko bitko na Primorskem (18. 4. 1942) in obletnico ustanovitve OF, ki bo **v soboto, 23. aprila, ob 11.30 uri** pri spomeniku pri Abramcu na Nanosu.

Škofja Loka:

Združenje borcev za vrednote NOB Škofja Loka vabi ob dnevu upora proti okupatorju in 75. obletnici ustanovitve OF na slovesnost, ki bo **v ponedeljek, 25. aprila, ob 19. uri** v Sokolskem domu. S pesmijo bodo nastopili kvartet Ultima in Sorške kresnice, slavnostni govornik bo dr. Matjaž Kmecl.

Vabljeni na ogled razstave

V Muzeju novejšje zgodovine Slovenije je do 8. maja na ogled gostujoča razstava Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran z naslovom **Rog – prva slovenska čezoceanska ladja in poveljnik Baldomir Podgornik**. To je druga iz niza razstav Slovenske ladje, ki jih piranski pomorski muzej pripravlja vzporedno z izdajo istoimenske serije poštinih znamk Pošte Slovenije. Prva znamka in razstava je bila v letu 2014 posvečena prvi jekleni ladji Splošne plovbe Piran, motorni tovorni ladji *Martin Krpan*.

Prva slovenska čezoceanska je pod poveljstvom kapitana dolge plovbe Baldomirja Podgornika in s 43 člansko posadko od junija 1955 do maja 1956 obplula svet in marca 1956 tudi kot prva jugoslovanska ladja pristala v pristanišču Tsingtao na Kitajskem.

Baldomir Podgornik (1913-1989) je po končani Pomorski akademiji v Kotorju leta 1934 in odsluženem vojaškem roku kot kadet zaplul na dveh tovornih parnih ladjah jugoslovanske mornarice, Trsat in Supetar, na katerih ga je zajela druga svetovna. Od januarja 1943 do oktobra 1945 je plul v zavezniških konvojih na petih oboroženih tovornih oskrbovalnih parnih ladjah. Vsa vojna leta je finančno pomagal narodnoosvobodilni vojni v domovini. Po osvoboditvi je poveljeval prvi slovenski posadki, ki je z ladjo *Martin Krpan* 20. aprila 1954 iz Pirana zaplula za prvega slovenskega ladjarja – Splošno plovbo Piran.

Tovorna parna ladja Rog, // foto: Baldomir Podgornik, zasebni arhiv

ZDRUŽENJE BORCEV ZA VREDNOTE NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA KRAJEVNA ORGANIZACIJA DRSKA

POHOD OB 75. OBLETNICI USTANOVITVE OSVOBODILNE FRONTE »NOVO MESTO V ŽICI«

NOVO MESTO V ŽICI

Dan upora proti okupatorju bomo obeležili s pohodom v počastitev zmagovite Osvobodilne fronte, ki je bila ustanovljena pred 75 leti z namenom boja proti naci-fašističnemu okupatorju. Tradicionalni pohod **Novo mesto v žici** predstavlja edinstveni rekreativno-zgodovinski dogodek, ki povezuje pohodništvo z antifašistično tradicijo in obenem združuje krajanke in krajanke.

ZBOR: 27. APRIL 2016 OB 8.00 PRI BUNKERJU NA DRSKI

Predvidena trasa pohoda je prilagojena hkratnemu praznovanju 27. aprila na Bazi 20, kjer bo ob 12. uri slavnostna prireditev.

Trasa: Bunker na Drski – Loka – Bršljin – Marof – Mestne Njive – Glavni trg – Drska

Pohoda se lahko s skupino tovarišev in tovarišic udeležite tudi sami.

Srečamo se na poti!

Pohod poteka na lastno odgovornost.

ZDRUŽENJE BORCEV ZA VREDNOTE NOB NOVO MESTO, KRAJEVNA ORGANIZACIJA DRSKA

Pevska turneja Marjetke Popovski

Zapojmo pesmi

Pevka partizanskih pesmi Marjetka Popovski pripravlja ob 20-letnici svojega glasbenega delovanja pevsko turnejo z naslovom **Zapojmo pesmi**. Koncertirati bo začela v Izoli, kjer bo nastopila 27. aprila ob 18. uri v parku Pietro Coppo. Nadaljevala bo po obalnih mestih, med drugim prihaja na Most na Soči, na Vojsko, v Litijo, Dramlje, na Pokljuko, pela bo na Graški gori... Marjetka Popovski je glasbeno kariero začela v Domu upokojencev Izola, kjer je ustanovila pevsko skupino in ansambel Val morja in Marinario bend. Najprej so nastopali v domu, pozneje pa tudi na občinskih prireditvah.

Širšemu občinstvu se je predstavila s dvema skupinama, Dekleta s Škofij in iz Škednja pri Trstu, s katerima je prepevala in poučevala ljudske in partizanske pesmi ter nastopala tako v svoji okolici kakor čez mejo na Tržaškem. Ko pa se je odločila za samostojno pot, je začela prepevati po vsej Sloveniji, včasih skupaj s svojo skupino Cvet v laseh, včasih pa sama. Pred dvema letoma je izdala zgoščenko partizanskih pesmi in z njo naletela na izreden odziv med ljudmi, kar ji je utrla pot na številne prireditve po vsej državi in tudi čez mejo. Kjer koli se pojavi, ljudje njeno prepevanje sprejmejo z navdušenjem, največ pa ji pomeni, ko z njo partizanske in domoljubne pesmi tudi zapojejo.

Matej Šurc: Prevarana Slovenija

Redko se zgodi, da predstavitev knjige privabi tolikšno množico ljudi, da so v sicer precej veliko dvorano v Kinu Šiška v Ljubljani prinašali dodatne stole, nekaj ljudi pa je več kot dveurno predstavitev spremljalo tudi stoje. A na predstavitvi knjige Mateja Šurca *Prevarana Slovenija* s podnaslovom *Domoljubje, zapisano z ničlami*, je bilo tako.

// PIŠE: J.H. // FOTO: Borut Krajnc

Knjiga se bere kot dobro napisana kriminalka s številnimi dialogi, ki so jih sogovorniki obnovili po spominu, sicer pa besedilo temelji na 10.000 dokumentih, nekateri so tudi objavljeni in zagotovo pristni, čeprav so zaradi varstva podatkov imena in podpisi v besedilih prečrtani. Knjiga je izšla v zbirki Dokumenta pri založba Sanje. V tej zbirki sta izšla tudi trilogija V imenu države (Preprodaja, Odprodaja, Prikrivanje), avtorjev Mateja Šurca in Blaža Zgaga in delo Drage Potočnjak *Skrito povelje*, ki se prav tako ukvarjata s stranpotmi naše osamosvojitve. In kot je zapisal Šurc na začetku knjige, je to »druga plat osamosvojitve:

Matej Šurc

ozadje dogodkov v obdobju od prvih večstrankarskih volitev v Sloveniji aprila 1990 do prvih demokratičnih volitev v samostojni državi decembra 1992«.

Na predstavitvi se je med razpravo oglasilo veliko obiskovalcev v dvorani, med njimi so bili številni med osamosvojitvijo v prvih bojnih vrstah, medalje za zasluge pa so si po koncu kratkotrajne vojne pripeli drugi. Poleg njih ter avtorja in igralk in pisateljice Drage Potočnjak, ki je pogovor vodila, so o knjigi spregovorili še dr. Dragan Petrovec, zgodovinar dr. Zdenko Čepič in

novinar Erik Valenčič. Vsak s svojega zornega kota so predstavili svoje poglede na dogajanje, ki ga zajema knjiga in ki pomeni črn madež na slovenski osamosvojitvi zaradi nikoli pojasnenih poti in posledic trgovanja in preprodaje orožja hrvaški in bosanskohercegovski vojski in zaradi skrivnostnega ponikanja denarja od te prodaje.

Čeprav smo o vsem tem lahko brali že v drugih knjigah, zelo podrobno pa v trilogiji V imenu države in v knjigi *Skrito povelje*, so nekatere podrobnosti v Šurčevi knjigi še dodatno osvetljene. In čeprav je omenjene knjige prebralo zelo veliko ljudi, se ni zgodilo tako rekoč nič, predvsem pa navedb (in dokumentov) in knjig niso resno vzeli organi pregona, med drugim tudi z izgovorom, da so kazniva dejanja zastarala. Da se bo morda le kaj premaknilo, daje slutiti začetek procesa proti Antonu Krkoviču zaradi suma storitve dveh kaznivih dejanj umora Tonija Mrlaka, ki je umrl v sestreljenem helikopterju v Rožni dolini v Ljubljani v času osamosvojitvene vojne, o čemer obširno piše Draga Potočnjak v knjigi *Skrito povelje*.

O tem, kako na dogajanje pred četrto stoletja gleda današnja mlajša generacija, ki se osamosvajanja komaj spomni, najbolje govori zapis novinarja Erika Valenčiča, tudi avtorja knjige *Sence* ne gorijo in dokumentarcev *Fronte Kurdista-*

Matej Šurc
Prevarana Slovenija
Domoljubje, zapisano z ničlami

na in Koalicija sovraštva. Takole piše na ovitku knjige Mateja Šurca: »Bili so lopovi ... prevaranti, pohlepneži, hujskači in – kar je najhujše – trgovci z orožjem. In to so v veliki meri tudi ostali, od Orbisa do Patrie. Ko so pred petindvajsetimi leti ljudje poskušali osmisлити tisočletne sanje o samostojni Sloveniji, je ta skupina brezvestnežev v temnih gozdovih urila ustaške formacije in prodajala orožje na Hrvaško in v Bosno in Hercegovino – tudi na škodo obrambne sposobnosti lastnega zasanjanega naroda. In potem so, oviti v slovenske zastave, poskušali zabrisati vse sledi za seboj: z uničevanjem arhivov, potvarjanjem, zavajanjem in grožnjami ...« ■

Naročam revijo SVOBODNA BESEDA

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
ZZB za vrednote NOB Slovenije
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

Ime in priimek:

Kraj, ulica, poštna številka:

Telefonska številka:

Naročnino bom plačeval(a): (odgovor označite)

četrtletno 9 €,

letno

36 €.

Podpis:

NAROČILNICA

						SVOBODNA BESEDA	ZAČETEK GESLA	VELELNI NAKLON	SLOVENSKI LUTKAR MAJARON	NADALJE- VANJE GESLA 1	ANTON RAMOVŠ	SVOBODNA BESEDA	VISOKA STOŽA- STA KOPA SENA	MANJŠI OVEN	ŽENSKA PRSI, NEDRA
NERESNIČ- NA, IZMIS- LJENA GOVORICA											POSODA ZA VINO NADALJE- VANJE GESLA 2				
DELO REDARJEV															
SLOVENSKI NOGO- METAŠ (BRANKO)										VONJAVA LANTAN					
ČURLIČ ERVIN NOVOZE- LANDSKA PTICA								ELEGIČNI PESNIK							
DROBNE, TRAJNO ZALIKANE GUBE NA BLAGU (IZ ČRK: SLEPI)		JUNAK POVESTI O DIVJEM ZAHODU		SVINČEVO SIVA RUDNINA	JEZERO V VZHODNI TURČIJI	MOČEN VRTINČAST VIHAR, HURIKAN	MELIŠČE RUDAR	ZMIKAVT IVAN CANKAR				ČAMO EDHEM PIANIST BERTON- CELJ			
ČETVERO- KOTNIK Z ENAKIMI KOTI										OSCAR ARIAS		VELIKO FINSKO JEZERO, INARI	KLOVN, BURKEŽ, SALJIVEC		
USLUŽ- BENKA V LEKARNI										VCEPITEV AMERISKO OTOČJE V ALEUTIJI (IZ: ART)					
NAŠA IGRALKA MEŽAN							TINKARA KOVAC BRITANSKI PISATELJ FLEMING		NEOBDE- LAN SVET						
ENOTA ZA GLASNOST				EGIPČAN- SKI SVETI BIK DELILEC OČITKOV				KOLOBAR OKOLI PRISNE BRADAVICE	BRITANSKI FIZIK IN POLARNI RAZISKOVA LEC (JOHN)			ANTON JANŠA NEVEREC, BREZ- VEREC			
BRITANSKI GLASBENIK JOHN						OČE SVETOVNA DOBA, VEČNOST (IZ: EINO)			NEREALNA PRED- STAVA DROGA NA VOZU						
ZAHODNI PREDEL LJUBLJANE					SAMOROG RIBO- LOVNA PRIPRAVA IZ VEJ					OČE NATAŠA URBANČIČ					
ZGODOVINSKI KRAJ V SEVERNI DALMACIJI															
LAHKO VNETLJIVA SNOV ZA NETENJE OGNJA							DRŽANJE, PRIJEMA- NJE, PRILEP- LJENJE					PEVEC PESTNER	NIČES, NIŠTRA		
IVAN REGEN			RASTLIN- SKA BODICA NIKOLAJ ASEJEV				GRŠKI BOG VETROV HANS ARP		LJUBLJAN- SKA PIVOVARNA HENRIK TUMA						
KONEC GESLA										ESTONCI					
MALO VREDNI, ODVEČNI PREDMETI, ROPOTIJA						GRŠKA JUNAKA PRED TROJO, AJAS					VRTENJE NA ROKAH OPRTEGA TELOVADCA OKROG DROGA				

Rešitve križanke pošljite do 15. aprila 2016

Trem izžrebanim reševalcem bomo podarili knjigo.

**SVOBODNA
BESEDA**

Izžrebanji reševalci križanke iz

4. številke revije Svobodna beseda 2016:

1. Vid Gradišar, Kojsko 12a, 5211 Kojsko
2. Elio Sfiligoj, Premrlova 17, 6310 Izola
3. Avgust Vožič, Preški Vrh 19 a, 2390 Ravne na Kor.

Rešitve križanke:

KOMANDA, ARP, ARANŽIRANJE, ROTA, ČARDAŠ, OŽILJE, SOVA, AVION, RIK, TRS, EJ, PAČI, POSEK, ETA, AN, OŠTIR, KHAM, KRANJ, SKUTA, AARE, ADRIA, PARAGRAF, DELON, RAL, OFER, SONATA, AP, INSERENT, ČRN, DIA, AIR, KAIRČANI, ANGLIKANEC, JUNEK,

Geslo: OROŽARSKA AFERA - MATI VSEH AFER

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do 15. aprila 2016.

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Geslo 5. številke SB: